VEGETII

RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINæ libri quatuor, iam primum typis in lucem æditi. Opus sane in rebus medicis minime aspernandum.

BASILEAE

152[illegible]

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI FERdinando Regi Hũgariæ, Bohemiæ &c.

Transuexerat olim, Ferdinande Regum serenißime, ad nos D. Heremannus Inclytus à Neuenare Comes, Vegetij Renati artem Veterinariam, ut eam doctißimorum uirorum auxilio, à mendis, quibus scatebat, expurgaremus, & typis excussam æderemus in publicũ. Sed cũ exemplaris infinita deprauatione desperantes ab incœpto negotio deterriti fuissemus, codicemq; illum peruetustum rursum ablegassemus, instigauit ad desperatũ munus redeundũ, quod tuæ Serenitatis nomini opus hoc dedicãdũ asserebat, nimirũ ut cui nõ inglorio sum esset, et egregios, et ualidos equos habere etiã pmultos, quos hic author & à peste præseruari, & iam ægrotantes sanari nõ incommode perdocuit. Verũ etsi non integre natiuo nitori me redditurũ considerẽ, sperabam tamẽ me & Cels. tuæ rẽ gratã, & posteris ansam id studij diligentius pquirẽdi præbiturũ. Habeant itaq; p Serenitatẽ tuã et cæteri, Vegetiũ hũc, nostro labore à uitijs, ppemodũ infinitis expurgatũ. quãq̃ sint pleraq;, quæ absq; αὐτογράφῳ restitui posse nõ crederẽ, quæ, ubi uisum fuerat, uel obelo, uel asterisco, uel alia quadã notula cõsignauimus. Nonnulla, licet immutatis uel uerbis uel uerborum ordine, sententias tamen plenas, & intellectu faciles insinuare comperimus, quæ lectoris iudicio immutanda uel corrigenda reliquimus. mei enim candoris non esse censebam si mea alienis ingererẽ. Quædam etiam morborum, simul & herbarũ, remediorúmue uocabula licet immutanda cognosceremus, constãs tamen exemplariorum consensus, ne qcq̃ immutaremus prohibuit, nã ita fortaßis scriptũ ab authore nõ uulgares neque inerudi persuadebant amici. quod eo facilius effecerant, & q nõ ignorem Antonij Codri de hoc authore iudiciũ, & q sciam apud plerosq; medicos permulta esse uel corruptißima. Quædam etiam cũ uel uariarent exemplaria, uel abundare uiderentur, aut etiam uel parum, uel nihil ad sententiã facerent, parenthesi interdum cinximus. De his Serenitatem tuam admonendam duximus. Precantes nostrum hunc laborem (qui certe quantus fuerit, nemo facile crediderit) hilari fronte suscipere nõ dedignetur. Vale felix.

S. M. T.

Obsequentißimus Ioannes Faber Emmeus Iuliacensis Typographus. Basileæ.

SERENISSIMO

AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI D. FERdinando, Regi Hungariæ, Bohemiæq́ꝫ, Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ, &c. Domino suo Clementissimo.

Nter tot, tamq́ꝫ uarios & ancipites fortunæ casus, quos infracto huc usq́ꝫ animo superasti, Ferdinande Rex Sereniss. illud merito in te miramur omnes, quod in ea ætate cõstitutus, ita animum institueris, ut neq́ꝫ in rebus prosperis audaciæ, neq́ꝫ in aduersis timiditati unquam indulseris. Nam tot iam partis abs te triumphis, nihil immoderate, nihil arroganter egisse uisus es, Sed ne in ipso quidem bellico furore mentẽ tuã passus es à recta ratione dimoueri, quod heu nimiũ multis contigit, alioqui laudatissimis uiris, magno suo, suorumq́ꝫ malo. Alios non paucos bellum ipsum exitialis rerũ humanarũ pestis, inhumanitatẽ, feritatem, et crudelitatem docet, Tu contra in ipsis bellorũ tumultibus mansuetior, in militia reddi cultior uideris. Quã rem maiore etiam admira tione dignã facit Celsitudinis atq́ꝫ dignitatis tuæ consyderatio. Tu quippe citra omnẽ controuersiã post Cæsareũ numẽ secundũ in rebus humanis obtines locũ. Quẽ q̃dẽ ita & magnanimitate & gratia tueris, ut nemo uideri possit eo obtinẽdo dignior. Intellexerũt hoc Bohemi & Hũgari, q̃bus nec uisus antea, nec plene cognitus inter tot undiq́ꝫ cõpetitores dignissimus es iudicatus, q̃ utriusq́ꝫ regni gubernacula susciperes. Mirãtur multi Cn. Põpeiũ, q̃ Mithridatẽ regem. 70. regnorũ cũ tota ferè Asia, natura imbelli; Mariũ, q̃ Cymbrorũ colluuiẽ; Cæsarẽ, q̃ Gallos agrestes tunc hoĩes bello suparint. Te adhuc puero Sueuorũ gens, quoꝝ uires ipsis aliq̃n Romanis formidabiles erãt, tuo. i. Austriæ Imperio accessit, idq́ꝫ felicissimo quodã

 auspicio

auspicio, uidelicet ut ex tam auspicato exordio Regni tui, homines intelligerent, ipsos aliquando, ditionis tuæ terminos longe lateque propagandos esse. Venetos gentem totius Italiæ florentissimam, ad conditiones acceptandas sola nominis tui auctoritate compulisti, receptis oppidis aliquot, quæ Maximiliano Cæsari, iniuste ablata, iure debebantur. Accesserunt etiam finibus tuis, pars lacus Benaci, nec non alpium, ac florisIulij loca quedã per Venetos iam dudum uiolẽter occupata. Heluetios multo iam tempore graues illis, quos eo in tractu tibi habes subditos, facile cõtines tua auctoritate, Satius iudicantes, quietem agere, quàm quicquam quod tu uiolari nolis, attingere. Vngaricum bellum, quod prædonis illius Reguli inuidia exarserat restrinxisti, ut prius quã copiæ tuæ, ditionis illius fines attigisse crederentur, ille iam toto regno pulsus exularet. Sunt hæc quidẽ argumẽta summæ fortitudinis & prudentiæ, maioris etiam felicitatis tuæ. An nõ uidemus hoc agere deum; ut Cæsarea maiestas ac tua Celsitudo tãtum emineant potestate, quantum modestia & bonitate excellitis. Amisit nuper Germania decus et ornamentũ suum Diuum Maximilianum Auum uestrũ, Cuius in re bellica non inferior Scipione, uirtus atque industria habebatur: Amiserat ante Philippum patrem, adeo amabilem & charum omnibus mortalibus, ut pulcherrimum Titi & Vespasiani elogium illi iure competierit, Deliciæ generis humani; sed deus qui nunquam deest rebus humanis, quanto cum fœnore, quod perijsse uidebatur, resarciuit, excitans nimirũ duo ornamenta, duo humani generis præsidia, quorum auspicio, boni ad excolendas uirtutes accendantur, mali uero benefacere discant. Sed hæc epistolaris non cõprehendit angustia: celebrabunt ea, quibus & plus otij & ingenij erit. Aperuisti tu uel solus campum patentissimum, ubi & ingenium & eloquentiam exerceant omnes

nes eruditi. Sane iniquum fuerit, nos ita suspicere antiquitatem, ut nostra, cum non sint inferiora, contennamus. Ego, ne inter aulicos tuos, solus nihil agere uidear, chartaceum munusculum tuæ offero Serenitati, Vegetij inquã Renati, eius qui de re militari libellum cõscripsit, artis Veterinariæ siue Mulomedicinæ opus, multis seculis absconditũ. quandoquidẽ equos habere & multos & bonos regij decoris esse uidetur, quos non tam ad pompam, quàm ad res gerẽdas alere cordati homines solent. Qua in re Mulomedicorum opera minime contemni debet. Hoc itaq; opusculum Beato Rhenano, necnon Ioanni Emmeo, conterraneo meo, uiris cum eruditis, tum mihi amicissimis, primum commisimus, ut illorum opera castigatum exiret in uulgus. Nam erat propemodũ infinitis locis corruptum. Verũ cum Beatus ille uarijs obstrictus negotijs muneri obeũdo adesse nõ posset, solus Emmeus, nõ absq; summis laboribus, operi castigando manum applicuit. Huius igitur industriæ debetur, quod ab infinitis uindicatum mendis nũc podit in lucẽ. Tu uero Serenissime Rex Ferdinande, ut illos tui gratia potissimum susceptos labores recõpenses, bonas literas, quiq; illas syncere colunt, pro regia indole tua, quemadmodũ hactenus fecisti, ornare & tueri non desinas. id enim tuis pulcherrimis factis, non parum splendoris adijciet. Interim Deum Opt. Max. precor, ut imperium tuum, perpetua felicitate decoretur ad honorem dei, & utilitatem Reip. Christianæ. Meq; tibi obsequentissime commendo Ferdinande Regum Illustrissime. Ex arce nostra Bedburtina, quarto Nonas Iulij Anno domini M. D. XXVIII.

E. R. Maiestatis Tuæ deditissimus, & obsequentissimus Hermãnus Comes à Nuenare, Præpositus primariæ ædis Coloniensis.

ELENCHVS TITVLORVM CAPITVM LIBRI PRIMI.

De Epist

Potio hy

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAPITA LIBRI TERTII.

CAPITA LIBRI QVARTI.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLO MEDICINAE, PRAEFATIO.

Vlomedicinæ apud Græcos Latinosq; authores non fuit cura postrema. Sicut enim aĩalia post hoiem, ita ars Veterina post Medicinã secunda est. In equis enĩ ac mulis & adiumenta belli, & pacis ornamenta consistũt. Sed quoniã minus dignitatis uidebatur habere professio quæ pecudũ promittebat medelã, ideo minus splendidis exercitata, minúsq; eloquentibus collata doce tur in libros, Licet proxima ætate et Pelagonio non defuerit, & Columellæ abũdauerit dicendi facultas: uerũ alter eorũ cũ rusticæ rei præcepta conscriberet, curas aĩaliũ leui admonitione perstrinxit: alter omißis signis causisq; morborũ, quasi ad doctißimos scriberet, tam magnæ rei fundamenta neglexit. Chiron uero & Absirtus diligentius cuncta rimati, eloquẽtiæ inopia, ac sermonis ipsius uilitate sordescũt. Præterea indigesta & confusa sunt oĩa, ut partem aliquã curationis quærenti necesse sit errare p titulos, cũ eisdẽ paßionibus alia remedia in capite, alia inueniantur in fine. Additur etiã q studio lucri quædam ita sunt compositæ potiones, ut pretium enorme contineant, & curæ taxatio, animalis æstimationem propè uideatur æquare: ut plærũq; aut parci homines, aut certe prudentes, aĩalia sua canibus dedant, aut à dãnosa curatione dißimulent. His & talibus rationibus inuitatus, cum ab initio ætatis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam nõ inuitus arripui, ut conductis in unũ Latinis dúntaxat authoribus uniuersis, adhibitis etiam Mulomedicis, & Medicis non omißis (nam Mulomedicinæ doctrina ab arte Medicinæ non adeo in multis discrepat, sed in multis plurimisq; cõsentit) inquantum mediocritas ingenij patitur, plene ac breuiter omnia epitome congererem, causasq; & signa morborum omnium declararem. Nam si laus prima medicorum est genus ægritudinis in homine reperire, qui paßionem suam & manu potest, & uoce signare, quãto magis in Mulomedicina necessariũ creditur genus ægritudinis nosse, cum mutum sit aĩal, & non poßit propriũ

indicare

indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod laborémque cogatur. Sic geminũ subeat ex morbo & fatigatione discrimẽ. Aut certe neglectũ, inueterata ægritudine nequeat sero curari. Sicut Mantuanus poëta diuino ore testatur: Morborũq; & causas, et signa docebo. Absq; dubio aũt oĩs cura uacabit, si genus passionis ignoretur. Ex inani psuasione illud generatur incõmodũ, ut honestissimus qsq; erubescendũ ac uile credat iumentorũ nosse medicinã. Primũ, nullius rei scientia uilis est. Nã cum humanæ uitæ conuersatiõe aliud fugiendũ, aliud uero sequẽdum, nõ est pfecta peritia, nisi quæ utraq; cognouerit. Deinde, quis æstimet erubescendũ talem peritiã quæ damna submoueat? Nã sicut incolumitas iumẽtorum habet lucrũ, ita eorũ interitus afferre uidetur incommodũ. Præsertim cũ mancipia, quorum plebeia curatio nõ putatur, sæpe uilioribus pretijs, quàm equi uendantur aut muli. Postremò siue ad uehendos locupletes aptos, siue in circi cõtentione uictores, siue in prælijs (ut ita dixerim) probatissimos bellatores, acerrimũ studiũ amoreniq; constat habere dominorũ. Nec immerito uoluptati natũ animal (salutis) gratiam meretur ab hoĩe. Quis aũt nosse curas iumentorum erubescendum putet, cum optima iumenta habere gloriosum sit? Quis uitupationi det id posse curare, quod laudi ducitur possidere? Forsan ipsa opera Mulomedicorũ uidetur abiectior, notitia aũt curationis nõ solum honestissimis, sed etiã disertissimis conuenit: ut prouisione & ordinatione sollerti curatis animalibus, & damnis careant, & uoluptatibus perfruantur. Sed alij morbi sunt, qui ea tantũ aĩalia, quæ occupauerunt, uexant; Alij etiam ab uno uel paucioribus quæ percũt, in plura, quæ pariter stabulãtur uel aluntur, in totos sæpius græges sæuissima contagione transmigrant, ut quamuis sanũ aĩal intra breue tempus, alienæ ægritudinis afflante uicinia, repente depereat. Rectius est ergo eorum prius morborũ & signa & causas prædicere, curasq; mõstrare, qui quodã trãsitu pluribus nocẽt. Nam aduersus maiora dispẽdia, maiorem sollicitudinẽ oportet impendi. Prima igitur iumentorum utilitas est domini, uel procuratoris, uel pastoris ipsius amor atq; diligentia. Comes enim semp est affectionis, industria: & incolumia cupimus quæcunq; diligimus. Domita aĩalia aut præsepibus aluntur, aut pastu. Indomita latioribus nutriuntur in saltibus. Quotidie ergo, uel frequentissime speculari conuenit habitum iumentorum. Nam diligentibus morbus ipse se prodit.

FINIS.

als (aut saluti)

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINAE LIBER PRIMVS.

QVIBVS SIGNIS AEGRITVDO animalium cognoſcatur. Caput. I.

CONTINVO ANIMAL QVOD *ualetudo tentauerit, triſtius inuenitur, aut pigrius, nec conſueto utitur ſomno, nec ſolito ſe more tranſuoluit, nec requiem ut aſſumat accũbit, nec deputatum cibum aſſumit ex integro, & potum aut intemperantius accipit, aut omnino faſtidit, ſtupẽtibus oculis, auribus flaccidis, erecto uiſu, turpi pilo, exhauſta ſunt ilia, fit ſpina rigidior, anhelitus crebrior aut grauior, inceſſus ipſe, quo maxime notatur, ſegnis ac nutãs. Cum huiuſmodi ſigna in iumento unum uel plura conſpexeris, ſtatim illud ſaparabis à cæteris, ut contagionem non inferat proximis, et facilius in ſolo tam cauſa morbi poßit agnoſci. Si diligenter habitum, poſt unam, ſecundam, uel tertiam diem ab illa mœſtitia fuerit abſolutũ, nihilq; reſederit in corpore ipſius quod putetur ambiguum, ſcito ex leuioribus cauſis illam ueniſſe triſtitiam, & animal conſuetudini priſtinæ eſſe reddendum.* N*ec explorandi omittatur intentio. nam frequentius inſpici debet & cautius, quod ſemel cœpit eſſe ſuſpectum.*

Quot ſint genera morborum. Caput .II.

M*Orborum quidem diuerſæ ſunt paßiones, ſed uno generali uocabulo continentur, quod ab antiquis* Malleus *nominatũ eſt, ipſa appellatione uim cladis periculumq; teſtantes. Sunt autem ſpecies* Mallei *numero ſeptem:* Humidus, Aridus, Subtercutaneus, *articula-*

ris, Elephantiasis, Subrenalis, Farciminosus. Signa omnium dicamus.

Signa morbi humidi. Caput .III.

HVmidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, & spissus, colore pallido. Huius grauatur caput, oculi lachrymantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu. quem profluuium atticum ueteres uocauerunt. Quandocunque autem sanguinolentus humor uel croco similis per nares fluere cœperit, iam insanabilis est & uicinus morti.

Signa morbi aridi. Caput .IIII.

ARidus autem morbus his agnoscitur signis: Nullus ei per nares supra solitum humor emanat, suspirat tamen grauiter, & nares habet extensas, ilia curuabit intrinsecus, et contractionem spinæ duriciamq; patietur, testiculi eius ita sub stringũtur, ut apparere uix possint, cibi parcior, bibendi appetentior ultra morem. Propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem, tensis oculis in obliquum respicit, nec facile † cubet. Hũc suspirium uocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subueneris.

al. †cacabit.

Signa morbi subtercutanei. Caput .V.

SVbtercutaneus morbus autem his proditur signis: Vulnera in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & uiridis, qui pruriginem mouet, ut scalpere parietibus uel columnis animalia sæpe fricare cõpellat, quo ulcera corticem ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. Propter quod diu bibet. Et ideo si cura non desit, ex hoc plurima iumenta liberantur. Quidam uero scabiem subtercutaneum morbum dicere tentauerunt, quod similia supradictis signis uideatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facile periculum, à pestiferi illius mallei societate discretus.

discretus est, & seorsum ab illa dicetur.

Signa morbi articularis. Caput .VI.

ARticularis autem morbus, quem ἀρθρῖτιν Græci uocant, per hæc monstratur indicia; Interdum paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo uel fuste uideatur elisus. Sed hæc solet esse distantia, ut illa quælibet læsio loco figatur, hæc autem passio, quia erratica est, subito ad pedem alterum migrat. Præterea ossibus astringitur cutis, & ad tractum tractanti dura resistit, Rigescit spina, corpusq; contrahitur, pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. Et quamuis non recuset alimenta, nec curat si desint, indies tamen deterior fit & tristior, difficulterq; curatur.

Signa morbi farciminosi. Caput .VII.

FArciminosum uocabulum ex genere passionis euenit. Huiusmodi deprehenditur argumento: In lateribus & in coxis, & in uerendis quoque partibus, & præcipue in iuncturis membrorum, uel in toto corpore collectiones inflantur: rursumq; his uelut sedatis, aliæ renascuntur: cibum potumq; ex more recipiunt, macrescunt tamen. quia digestio eis plena non prouenit, hilares aspectu, sanisq; similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinæ, quia exterius agitur causa: quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. Nam affectis farcimino, quicquid superest uirium, tollit. In initio tamen ne morbus increscat, uel in fine cum iam uires redire cœperint, emissio sanguinis iuuat.

Signa morbi subrenalis. Caput .VIII.

SVbrenalis morbus nõ minus noĩe, quàm ipsa passione monstratur.

Nam animal uelut renibus læsis, à posteriori parte deficiens, prodit mortiferæ necessitatis indicium, tussiet grauiter, horrebit aspectu, cutis durities ex spinæ rigore proditur, partius potum, partius adpetit cibum. Huic *quia tota uis morbi possidet lumbos, à femoribus incipit prima curatio.*

Signa morbi Elephantiasis. Caput IX.

ELephantiasis autem dicitur ex similitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura & aspera, morbo nomen & in hominibus, & in animalibus dedit. Cuius *signa hæc sunt:* In toto corpore uredo na*scitur, præcipue in dorso, squamas similes corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam, & in capite, papularum feruor emergit, uel ozœnæ asperiores frequenter oriuntur.* Priusquam *hæc ostendantur indicia, uentre soluto erit, & marcescit, et aspere tussiet.* Cuius *os totum cum lingua asperum & simile creditur esse combusto.* Quæ *passio pullis à matre depulsis plærunque perniciem consueuit inferre.* Hunc *diligenter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fouere contendunt, nisi prius potionibus datis, pestis eleuetur interior.* Nā *extrinsecus cepta medicamenta morbum non eximunt, sed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant.* In *animalibus eiusmodi morbo laborantibus generalia ista sunt uitia: tussis aspera & crebra suspiria, spina contracta & rigida, macies semper increscens cum studium & alimenta non desinant, demissior ceruix, stupentes oculi, tardior incessus.* Nunc *signis omnibus generaliter singulariterque digestis, singulorum morborū speciales, propriasque curas oportet adiungere.* Post *hæc de generali minutione singulorum, et adustione docens, concludam librum primum.*

DE MORBORVM CVRATIONIBVS.

Cura morbi humidi. Caput X.

MAlleus morbus si humidus fuerit, ita ut per utranque narem uiriles defluant muci, inter exordia caput eius adhibita curatione purgādum est ita: Olei optimi uncias .3. liquaminis floris unciā .1. uini.

.1.uini ueteris cyathos.3. sereno tranquilloq; die pariter commisces, & cum tepefeceris infundes in naribus, caput religabis ad pedes, sensimq; iumentum impeditum compelles incedere, ut omnis humor emanet. († ad siphonem autem paulatim infundes non semel à cornu) Quod si sanguis postmodum cœperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitime fuisse purgatum. Post quod seuum caprinum resolutum oleo miscebis, sic infusis naribus exulcerationis illius mitigatur asperitas. Radicem quoq; laseris tonsam, & per fistulam uento naribus insitam, ut sternutum prouocet, adhibere commodum est. Caput etiam extrinsecus auriculasq; oleo calente diligenter perūges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis necessitate munibis. Nasturtij quoq; semen bibendum dabis ex aqua. Præterea potionem dabis, qui diapenton uocatur, et hac ratione conficitur: Murræ, gentianæ, aristologiæ longæ, baccis lauri, rasuras eboris bene tritas et cribratas æquis miscebis pōderibus, seruabisq;. Exinde prima die unum coclearium cumulatum cū sextario uini ueteris, secūda die unum & semis, tertia autem die duo coclearia tepefacto mero aspersa, & diligenti agitatione permista dabis ad cornu. Postea ex ceruice de matricali uena sanguinem detrahes, permixtūq; acerrimo aceto, omne equi corpus perunges, & contra pilum diligenter fricabis, ut ad similitudinem glutinis adhæreat. Iumentum quoq; in loco calido cōstitues. Si cibum fastidit, † æstate dūtaxat farinæ hordeaceæ sextarium unum quinq; sextarijs aquæ permixtum equo dabis in potu. Triticeam quoq; farinā simili mensura & ratione offeres ad bibendum. Si autem fastidit, nō ideo aliud dabis, quousq; hoc ex ista necessitate sanitatem percipiat. De palato quoq; postea sanguinem detrahes, ut omni ex parte, si qua morbus prægrauare cœperit, releuetur. Scito nisi diligenter occurras, hūc esse periculosissimū morbum. Nam cito in suspirium, hoc est, anhelitum transit, & spem omnem salutis excludit.

Potio diapente.

† al. statim.

Cura morbi aridi. Caput .XI.

ARidus uero morbus, qui & suspiriosus præcipue dicitur: & hic negatur à quibusdam posse curari, propterea, quod phthisi, quæ

hominibus mortifera est, similis inuenitur. Quotidie enim macie crescente, exilior redditur, penitusq; siccatur. In omni autem ratione medicinæ, facilius est quæ abundauerint diminuere, quàm quæ uidentur deesse supplere. Salus tamen iumentis etiam in hac paßione præstatur, si inter principia poßit occurri. Sanguinem siccis detrahere contrarium est, Sed uino & oleo sufficienter admixto & tepefacto, perungendum toto corpore animal est, Ita ut caput & maxillæ, & extrinsecus fauces eidem largius infundantur, & contra pilum usque ad sudorem diutißime confricentur. Intrinsecus autem à prima die hac potione curandum est: Succum ptisanæ, adipem suillum remissum, & amilum ex melle passo'que decoctum per cornu in potione dabis, ut canalis gutturis eidem, maxillarumq; compago laxetur, quam siccitas astrinxerat morbi. Quo facto, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamq; uiridem, si inuenta fuerit, debet accipere, ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem potio præparetur; Paßi optimi sextarium unum, iridis illyricæ unciam unam, piperis nigri semiunciam, croci scrupulum, mirrhæ († trigonitis) semiunciam, pollinis thuris unciam unam, oua cruda quinq; pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras, ut tam grauis morbi asperitas, potionis dulcedine mitigetur. Post hæc, melle, butyro, axungia, salibus, et († pauulcaophis) pro æqua omnium portione confectis, succo ptisanæ ac passo inuolutis, adtinctum animal replebis, & die prima quinq; pillulas, sequenti septem, tertia die nouem daturus ex more. Expensis autem his, nec ungere cum uino & oleo tepefacto desit industria. nam amarißimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amaris potionibus solui. Contraria enim non nisi contrarijs medicinis curantur. Potionem diapenten, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum uino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discrimen poßit euinci. Quod si grauior tußis & strangulās urgebit, accipe fabæ fractæ sextarium unum, seui caprini uncias tres, allij capita maiora tria, permixta decoques, & cum passo, uel succo ptisanæ hordeaceæ tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, ficus siccæ pondera duo diligentißime tondis in pila, fœnugræci sex-

tarium

tarium decoques, quousq; aqua ad medietatem ueniat, post colabis, et fœnugræcum in mortario cum ficu conteres, allij quoq; uncias tres contundes similiter in mortario, et tam rutæ quàm apij fasciculos ternos: quibus oĩbus pariter mixtis diligenter tritis, addis dracontij uncias duas. Aqua in qua fœnugræcum coctum fuerit, superfundis, potionemq; facias quæ per cornu poßit effluere: quam etiam tußientibus uel uulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequens remedium ad aridum morbum; Inter nares iumenti scalpello secabis, & aquam frigidam per fistulam latam eius ori suppones, naresq; ipsius aßidue diebus plurimis merges, ut suspirium distabescat in aqua. Potionem quoq; ei quotidie dabis huiusmodi: Succum ptisanæ cum seuo caprino decoctum, sextarium unum, sulphur, uinum, thus quoq; masculum æquis ponderibus deteris atq; commisces: ex eo coclearea singula diebus singulis cum ptisana permixta defundis ad cornu. Cum autem cœperit esse ualidior, de ceruice sanguinem detrahes, additoq; aceto animal perfricabis.

Cura morbi subtercutanei. Caput XII.

Subtercutaneus morbus, cum humor pestifer intra corium & uiscera commeat, hac ratione curandus est: Fistulam ei facies uel cauterium, inter armos eius & uentrem loco consueto ad mensuram incisa cute, die sereno, & si spacium est, luna minuente, indis ut mos est, per quã oĩs è uisceribus humor educitur, coloris aurei uel crocei, languoris tabe corruptus. Quæ si minus traxerit, radicẽ herbæ tytimali eodem uulnere inferes septem diebus, quæ residuũ uirus educat. Est et aliud remediũ. Radiculã quã qdam cõsilignẽ uocant, qdã pulmonaceã, qua mulo medici frequẽter & bubulci utuntur, in pectore aĩalis hac ægritudine laborãtis eatenus pones, ut acuto cuprino circines locum. Postea corio pfo rato radiculam interseris, quæ ibidem spõte tam diu permanebit, quousq; cutis quatenus cuprino signata, in putredinem sit uersa, & à toto corpore ad illum locum humor trahatur, & per uulnus emittatur. Hinc potionem diapenten superius designatam, cum uino ueteri optimo, per triduum, uel si neceßitas erit, p dies plurimos dabis. Apium quoq; uiride, & baccas

& baccas lauri. uel istæ res si non inuenirentur, lauri & cucumeris syluatici folia, per partes minutißimas cócides, hordeoq; miscebis, ut animal sicut è potione diapenton, ita ex cibo sentiat medicinam. Huic tamen aquã tepidam cum farina hordeacea uel triticea dare te conuenit, & in loco tepido stabulare. Nam frigus humoris augmentum est, & reumatis. Cibũ quoq; magis siccum quàm uiridem in hac paßione debet accipere, & exerceri uehementer, ut sudore siccetur humor infestus.

Cura morbi articularis. Caput XIII.

ARticularis morbus his declaratur signis: Claudicabit alternis pedibus, modo prioribus, modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas, uel certe in genibus apparebit. propterea quod pestilentia morbi corruptus sanguis, neruos & uenas implet, & lædit atq; debilitat. Huic sanguinem primo de ceruice, hoc est, de matricali uena detrahes: quem aceto acerrimo permixtum, per totum animalis corpus induces, ita, ut illa loca, quæ uexata sunt, diligentius ungas. qa creditur sanguis emissus è corpore, & corpori rursus cum aceto impositus, uitia morbosa siccare. Quod si uel in genibus, uel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis sanguinem detrahes, cui adijcies cretam cimoliam, id est, albam, urticæ libram, tres sextarios aceti, cimini triti libram, resinæ frixæ libram, picis liquidæ libram, salis communis pugillum, stercus bubulinum recens quantum creditur posse sufficere: ex hoc ubicunq; tumor apparuerit diligenter sæpius illinies. De palato specialiter sanguinem detrahes, ne contagio caput occupet. Ab armis quoq; deplendũ est, si in prioribus pedibus claudicatio apparuerit. Vel certe de coxis auferẽdus est sanguis si à posterioribus cœperit claudicare. Dabis quoq; ei potionem aduersus omnes morbos probatißimam: Centauream, absinthiũ, peucedanum, serpillum, sagapinum, betonicam, saxifragam, aristologiam rotundam. hæc omnia æquis ponderibus tondes diligenter & cernes: si febrit animal, cum aqua: si uero non febrit, cum uino optimo dabis, ut singulis diebus per sextarium uini uel aquæ tepidæ cocti prædicti medicaminis singula maiora coclearia plena & cumulata commisceas, & per fauces dige

Potio probatißima contra oẽs morbos.

ces digeras, ut amaritudinem morbi herbarũ amaritudo compugnans poßit expellere.

Cura morbi farciminosi. Caput .XIIII.

FArciminosus autem morbus à similitudine farciminis appellatus est: quia uelut per fistulas quasdam inter cutem & carnem corruptus humor emanat, & per totũ corpus collectiones plurimas facit, et alijs uelut minuentibus aliæ rursum nascũtur. Sed paßio licet contagiosa sit, facilius tamen inter principia curabitur. quia interna eorũ adhuc sana sunt, sed corruptus humor ex morbo, inter cutem & carnem uersatur. Huic tamen in initio tantummodo, antequã incipiat marcescere, aut in fine, cum iam bene fuerit reparatũ, detrahendus est sanguis. Nam in media paßione si flebotomia uti uolueris, ægrotũ animal nequaq̃ curabis. Sed collectiones quascunq; fecerit, inuri rectis cauterijs cõuenit: & ut efficacius prosint, cuprinis cauterijs est utendũ. quæ uulnera pice liquida, admixto oleo & melle, curantur. Potiones catharticas, uel nimis amaras debet accipere, id est, diapenten cũ uino, sicut superius dictum est, quæ ad omnia genera morborũ animalium efficaciter prodesse consueuit. Præterea radices ebuli lib. I. infundis per tridũ sextarijs tribus uini optimi. Post semunciã optimi aloes, cẽtaureæ unciã. I. opopanacis unciã. I. diligentißime teres, & de illo uino, in quo ebuli radices infusæ fuerint, sextariũ. I. mittes, & tepidum per cornu dabis. Quã mensuram triduo custodire te conuenit, ut etiã per uentrem huiusmodi catharticis potionibus digeratur humor infestus. Quẽ exercere in cursu, quousq; ad plenum sudorem ueniat, sæpius conuenit: & curatum obseruatione prædicta, in pascua mittes, ut diu noctuq; æstiuo tẽpore sub diuo & libero aëre pascatur, quatinus & uarietate herbarum oblectatus, & solis calore siccatus, rursusq; noctis aura & rore contactus, facilius digerat morbum.

Cura morbi subrenalis. Caput. XV.

SVbrenalis morbus, ut periculis plenus est, ita ad intelligendum aptißimus inuenitur. Nã renes iumenti occupat atq; dissoluit. Propter quod animal in primis partibus alacre, posteriora trahere consueuit. Huic hac ratione succurratur: De utroq; latere, uel de femore incisis competẽti loco uenis, copiosus sanguis emittatur, qui acri aceto permixtus, p omne cor-

pus,& præcipue super renes animalis inducitur. Potionē notissimā diapente ad cornu per os debet frequēter accipere. Sed & per anū calidissimis speciebus clysterij ingestiōe curandū est. aloes unciā 1. pyretri unciā 1. euphorbij unciā semis, pulegij bene triti unciā 1. baccarū lauri unciā 1. castorij semiunciā, seminis sinapis uncias 3. salis triti heminā: hæc oīa diligenter cōtusa in tres diuides partes,& diebus singulis cum aqua, in qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, sicut curæ exigit ratio, quasi singulos semisextarios clystere per intestinum aīalis infundis, ut calefactis intrinsecus renibus, resolutus humor possit per uentrē cū stercore emitti. Præterea lumbi ipsius oleo laurino uino calido permixto confricandi sunt uehementer & sæpe, ut deforis & intrinsecus acerbissima passio possit euinci. Cauteria quoq; renibus imponūtur, ut uis morbi ignis ardore siccetur. Danda quoq; est potio octo specierū decocta, cuius in articulari morbo fecimus mentionem, quia in omnibus efficaciter prodest.

Cura morbi Elephantiosis. Caput .XVI.

Elephantiosis morbi causa superius est indicata, cui talis est adhibēda medicina, ut non extrinsecus uredinem uel uulnuscula ipsius curare tentemus. Nam morbus refugiet intus, & penetrabit uiscera, ac periculum gignet. Sed primū de matrice tollendus est sanguis, & acri aceto cōmiscendus: ac toto inducēdus est corpori. Postea de palato, & si uires permiserint, de cæteris locis quæ morbus infestat, pro modo & tempore minuēdus est sanguis, & cum aceto rursum imponendus. Pulli autem à matre depulsi, & ad stabula religati, præcipue solent hūc morbum incurrere. quia digestio cibi, qua in pascuis utebantur, primæ exercitationis aufertur, & nondū ad residendū robusti, ad præsepia stare coguntur. Elephātiosi morbo, & omnibus mallei passionibus non solū diapente, cuius experimētis indubitatæ sunt uires, & sine quo Mulomedicus mutilus est, sed hæc quoq; potio præparanda atq; seruanda: Mirræ trogonitis librā 1. thuris masculi lib. 1. corij malipunici selibrā, piperis unciā 1. croci uncias 6. acaciæ rufæ selibrā, absinthij pontici selibrā, serpilli libram 1. betonicæ librā 1. centaureæ libram 1. sagapini uncias 3. saxifragæ uncias 6. tensedoni uncias 6. hæc omnia tusa & bene cribrata cū melle optimo decoques, et in uase uitreo uel stagneo recondita seruabis. nam

bis. nam per uetustatem magis ualet. Ex quo medicamēto singula cochlearia cumulata singulis animalibus morbidis cum sextario aquæ calidæ, & tribus uncijs olei optimi permixta per triduum dabis. Vbi proficere cœperit, cum uino optimo & oleo dabis (sicut dictum iam est) cochlearia singula cõtinuis diebus. Ex qua potione nõ minus q̃ diapēte quolibet morbo correpta aīalia liberãtur. Pulli tamē beneficio ætatis euadũt facilius: sæpe incurati moriũtur.

Causæ & curæ generales morbi mallei. Ca. XVII.

EA quæ ad morbi mallei execrabilis curationem pertinebant, abundanter constat exposita, sed tanta uis ipsius morbi est, ut nihil expediat omitti. Nam gregum in pascuis funestus interitus, animalium quoq; in stabulis mortes innumeræ ex ipsius contagione proueniũt, & ab imperitis uel negligentibus curam, aut diuinæ iracundiæ imputatur aut fato. Deniq; sicut supra declaratũ est, ab uno animali incipit ipsa pernicies, & festinãter ad cæterorũ transit exitiũ. Propterea semper sunt separãda in q̃bus suspitio tantæ pestis cœperit apparere, usq; eo, ut etiã corpora mortuorũ aīaliũ quæ ab illo morbo interẽpta fuerint, exportãda sint ad ea loca, p quæ aliorũ aīaliũ transitus non sit, & profunde obruẽda sub terra. Nã & uiuorũ, quæ corrupta fuerint, & mortuorũ fœtidissimo odore, sana primo iumenta corrumpũtur ac pereũt. Cuius morbi causas plurimi Mulomedicinæ authores reddere tentauerunt; asserentes ex nimia lassitudine cursus uel saltus uiolenter extorti, aut ex calore æstatis, uel frigiditate hyemis, aut si uolẽtes emittere lotium, non sinantur, uel si hordeum sudantes acceperint, et si post cursum calidi biberint, et si plena uesica uel post potum cogantur ad cursum, aut fœnum comederint, hordeumq; corruptum. Ex his uel huiusmodi causis malleus morbus consueuit generari. Vitanda q̃dem sunt ista omnia, nã ex his periculosæ ægritudines iumentis sæpe proueniũt. Malleus aũt morbus ex aëris corruptione præcipue descendit. Nã Austro & Africo uento flant bus, interpositis annorum spacijs, recursu (ut asserunt) catastematis, sicut certo tpe hoẽs pestilentia corrũpuntur, sic aīalia ille aër corrumpit & perimit. Vnde probatissimæ & plures necessariæ sunt potiones, quæ aduersum tantã uim præstare ualeãt salutis auxiliũ. Quarũ ptẽ superiori iã pagina cõprehendimus, ptẽ ex oĩbus autoribus collectas cõsequẽter adiũximus. Remediũ psi

 ciẽs ad omnes

ad omnes generales morbos. Semen cucurbitæ ægyptiacæ.i. coloquintidem quantū acetabulum capiet, frangis & conteris, addita uini optimi hemina una, quod diligenti agitatione permixtū linteolo colabis, & per dextrā iumenti narem infundes, ut peruenire poßit ad uiscera. Quæ compositio ad dysenteriam plurimum prodest. Alia quoq; uilior, sed non minus apta curatio est; Radices cucumeris syluatici uirides contundes, et in aqua nocte una macerabis, deīde sublatas cōtundes & colabis, ex quo succo tria cochlearia cum nitro trito permixta, cū uino, si animal sine febre fuerit, tepefacto quotidie faucibus ingeres, ita ut septem diebus continuis curare non desinas. Nitrum quoq; bene tritū, & cucumeris syluatici radices minutatim concisas, addita hemina uini tepidi, in hordeū bene purgatum animali languēti ad pabulum infundas, ut non solum potum, uerū etiā pabulum medicamentū temperatum faciat ad salutem. Item aliud. Radicem ebuli, & radicem urticæ æquis ponderibus minutim incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisq; per linteū. ex quo mensura unius oui tepefactum per nares animalis triduo digeres. Consequenter ita facturus, ut iumentū quod morbū patitur, hordeū cū apio & cucumere syluatico minutatim inciso, semper accipiat, cōtusumq; ipsum agrestem cucumerē, & aquæ sufficienter admixtum, bibere cogatur. Laudatur etiam hæc potio Herbæ sauinæ librā.1. trixaginis uncias tres, centaureæ uncias 2. aristologiæ uncias 4. baccarū lauri uncias 4. murræ uncias 4. omnia contundes & cernes, & in puluerem minutißimum rediges, & cū necesse fuerit cochleariū magnum plenū cum sextario .1. uini tepefacto faucibus tedeantis infundes. Hæc quoq; aduersus oēs morbos medicina succurrit, si quatinus uires patiuntur, interpositis diebus, cū præscriptis minutionis obseruantijs, primo de ceruice, post de palato, & in quibuscunq; locis se († humor) ostendit, ut si in facie de capite, si in primis partibus de armis, si in posterioribus de coxis sanguis est auferendus, & cū aceto miscendus, ex quo animal perfricetur. Cui hæc per triduū potio dabitur: Pannaces radicum uncias tres, yringij radices pōderis tanti (yringion autem herba melior est, quæ in littore uicina marinis fluctibus nascitur, cardo syluestri penè similis, flore galbineo, cuius eruendæ sunt radices, nā longus penetrare dicūtur) feniculi quoq; seminis uncias 3. aloes uncia una semis contusa & cribrata in tres particulas diuidentur, & cū fracti & moliti tritici far

al. † morbus.

fici farinæ sextario candenti aqua misceatur, & ad cornu per fauces triduo animali infundantur. Pelagonius aduersus omnes morbos efficacissimũ puluerem credit esse, si pullũ ciconiæ nondum adhuc stantẽ, sed iam plumas habentem uiuum in cacabũ mittas, & gypses, perustumq; uapore furni, in puluerem redigas, & tritum uitrio uase custodias, grãde, cumulatumq; cochlearium cũ uini sextario animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem. Chiron uero Centaurus præter alias cõpositiones quæ iam relatæ sunt, asserit catulum lactantem uiuũ in aqua feruenti missum ac depilatũ ita decoqui ut ossa separentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit liquamine optimo uino ueteri & oleo & pipere cũ melle condita usq; ad sextariũ debere seruari, ac singulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad sanitatẽ perueniant, diebus singulis dari debere per fauces. Caput quoq; hædinũ, omnesq; pedes depilatos ad caldarium eadẽ ratione, qua catulũ, excoqui, ablatisq; ossibus condiri, & binis cotylis per diẽ in potione per cornu sæpius datis, animal morbidũ liberari. De gallo quoq; gallinaceo albo, eadem quæ de catulo obseruanda demonstrat. Radicem quoq; herbæ tithymali decoctam cum uino dulci dare morbidis animalibus suadet. Ei quoq; animali, quod profluuio attico cœperit laborare, ita ut uiridis ei uel pallidus per nares humor erumpat, ex lotio humano aut arietino duas cotylas cum uino, & cyatho olei rosacij putat esse miscendas, & p nares, quæ humorem funestum egerunt, digerendas. Quam curationẽ & pulmoni sanitatem, & naribus siccitatem præstare confirmat.

Potio anniuersaria physica. Caput .XVIII.

Pro physico autem & anniuersario remedio tradidit ulpicum beticũ uel allium maius, quod quidam gallicum uocãt, capitella singula cũ singulis semiuncijs sagapini, & singulis cyathis olei optimi diligenter trita, singulis aquæ heminis oportere misceri, et heminas singulas per caput animalium dari octauo Kalendas Iulias, hoc est in initio canicularium dierũ, septimo & sexto: quo facto, trinis potionibus stagnata, ut dicuntur animalia armentina uel domita integro anno à morbo intacta seruari. ✝

Compositio suffimẽtorum cõtra malleũ. C. XIX.

Aduersus morbũ malleũ, cuius diuersæ sunt species, quæ in potiõibus

tam per os quàm nares dirigendis, uel clystere, quæq; in cauterijs uel flebotomo faciēda sunt declaratū est, sed restat alia nō minus necessaria efficaciorq; curatio, quæ suffimentorum genere & odore præstatur. Nā cū ipsa tabes ex corrupti aëris fœtore nascatur, et usq; in pulmonē & uiscera penetrādo descendat, nō minus austeritate odoris, q̄ potionū amaritudine cōsueuit expelli. Pro numero itaq; aīaliū eliges locū humilē ex omni parte clausum, in quo induces aīalia iā ægrotātia quæ curare desideras; uel adhuc sana & separatim quæ nō uis morbi contagione perfundi. Origanū asium, mentam, asphaltum, peucedanum, castoreum, & opopanacem, æquis ponderibus permisceas, & exinde quantum tribus digitis eleuare poteris in carbones uiuos mittas, animaliumq; os & caput super fumum tenebis, ut austeritas odoris per os & nares intrinsecus ingressa, omnia compleat, & ad pulmonē usq; penetrādo perueniat, & præstet animalibus medicinam.

Alia compositio uehementior ad lustranda animalia, quæ & fascinum tollit. Caput .XX.

Est & alia compositio suffimentorū ad morbos prohibendos, sumptuosior quidem, sed putatur utilior. Sulphuris uiui libras 2. bituminis iudaici lib. 1. opopanacis uncias 6. achanti uncias sex, galbani & castorei, yreos crudi aā uncias 6. salis armoniaci uncias 2. salis capadoces uncias 3. cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis fœminæ, aā uncias 3. lapidis ematitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis aā unciā 1. equuleos, id est caballiones marinos numero septē, caudas marinas, ungues marinos aā numero septem, uuæ marinæ uncias tres, medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ aā pondera tria, ossa sepiæ numero vij. auri semiunciā, ballucæ siliquā: hæc uniuersa cōmixta atq; succēsa, odore suo morbis tā hoim q̄ aīaliū resistūt, et dæmones fugāt, grādines prohibere, et aërē desiccare dicūtur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequiueris, aut enormitate pretij ab emptiōe cessaueris, reliqua efficaciter prosunt.

De ratione flebotomi. Ca. XXI.

Medicina ois aīaliū, uel si uerū quærimus, etiā hoim, nisi rationē curatiōis ante cognouerit atq; prædixerit languētibus piculū, errabit frequenter. Exposita enim curandi ratio, & cum genere congruēs passionis

paßionis,indubitater præstat auxiliũ. Ideoq; pluribus mẽbris ac morbis generale remediũ diligenter oportet exponi,q̃d præcipue in sanguis detractiõe consistit,si rationabiliter pro tempore & uiribus animaliũ, et pro æquitate pfecti mulomedici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit huius ratiõis, nõ solũ p detractionẽ sanguinis nõ curabit,uerũ etiã piculũ iumentis frequẽtißime generabit. Nã cum uita uirtusq; aĩantiũ consistat in sanguine,rursus tẽpestiue detractus sanguis corpori præstare adsolet sanitatẽ. Cuius rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborũ humorũq; indigestiõe corruptus,p mẽbra discurrit,et languorẽ dolorẽq; aut uniuerso corpori, aut certis qbusdã partibus consueuit inferre. Nam per cõstrictionem neruorũ,uenarumq; tensionem,inflatio,indigestioq; generatur:quæ tensura (ut ita dixerim)corporis aliter laxari,nisi p detractionẽ sanguis nõ potest. Vnicũ enim cõpendiũ atq; remediũ est,corruptionẽ illã quæ nocet,et quasi infesta tabe ægritudinẽ uel periculũ gignit,cum sanguinis ipsius uitiosa parte detrahere.

Quę diligentia adhibeatur in sanguinis detractione. Caput .XXII.

Hinc plæriq; ueris tẽpore quotannis de ceruice iumẽtis sanguinẽ demere, & sic in herbã mittere necessariũ putãt,ne ueteri corruptoq; sanguis nouus admixtus natura calescẽs,debilitatem, ualitudinisue periculũ faciat. Veteres autẽ, prudẽtioresq; authores absq; necesßitate depleri animalia uetuerunt:ne consuetudo minuẽdi,si tempore aliquo facta nõ fuerit,statim intra corpus morbũ ac ualetudinem generet. Rectius ergo est minoris ætatis animalibus & bene ualẽtibus ex nulla parte corporis sanguinẽ detrahi absq; palato:de quo aßidue tã minoribus,q̃ maturis detrahendus est humor,ut caput,oculi,cerebrũq; releuẽtur. Maturis uero aĩalibus nõ incõmodũ est pulsare uenã cũ mittũtur in pascua. Illa tamẽ in omnibus,q deplendi sunt,conseruanda est consuetudo,ut pridie quàm uena pulsetur, substententur leuioribus & parcioribus cibis, ut per diastema composito corpore sint,non turbato per indigestionem. In solo autem æquali statues iumentũ, ceruicemq; illius loro cinges, quo strictius super scapulas tangatur, ut uena poßit ab aliquo clarius intueri. Tunc spongia cum aqua uenam ipsam lauabis, & sæpe deterges, ut altius emineat. Pollicem quoque sinistræ

manus

manus interius deprimes, ut non ludat, sed tumidior atq; inflatior uena reddatur. Consequenter iuxta præceptum artis, uel animalis ipsius positionẽ, sagittam dari calibis exiges cotibus bene acutatam. Obseruabis quoq; ne altius imprimas manum, & gulam atq; gurgulionem rumpas, & arteriã præcidas. Hoc enim uitæ consueuit inferre periculum. Percussa uena, fœnũ uel farraginem ad edendum apponas animali, quatinus agitatione maxillarum per uenã melius erumpat sanguinis impetus. Cũ aũt niger uel corruptus humor egeretur, uel cœperit manare purior, statim iumentum tolles à cibo, & imposita fistula uenæ plagam astringes. In plaga uero pitaciũ imponas, ut diligentius claudat, licet quidam utantur & creta. Deinde in tenebroso loco & calido statues iumentum, & farraginem si tempus est, uel fœnum mollissimum dabis septem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, ut si uoluerit bibat. Sed tritítia farrago hordeaceæ præfertur: quæ si defuerit, hordeaceam dabis. Memento etiam quod ea melior sit, quæ uicinior marinis fluctibus fuerit. Propter quod uentrem facilius soluit, humoremq; deducit. Pulsata etiã quocunq; loco uena, omnem sanguinem diligenter excipies, & aceto oleoq; permistum, uel alijs medicaminibus quæ ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, præcipueq; illum locũ, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim, naturali quadam ratione atq; beneficio (ut quidam aiunt) ipsum sanguinem, cum superfusus est languentibus membris præstare medicinã, uitiumq; siccare. Quam curatiõis sollertiã nõ oportet omitti. Prætterea interpositis diebus post flebotomũ animalia producũtur ad solem, & sanguis detrahitur eis de palato. Despumantur etiam tertio gradu à dentibus caninis, quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxũ. ita ut ea die mollissimis cibarijs utantur & furfure. Sequentibus aũt diebus non ex integro hordeũ consequantur, sed à uilibus incipiant, & ad consuetudinem per singulorum dierum augmenta perueniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare uel fluuiũ, diligenterq; loti tergantur. Vino quoq; & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, ut corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant perfricationis iniuriam. Quibus perfectis equi nobiles tunc demũ ad labores cursusq; itineris reuocentur.

Castrata animalia nõ deplenda. Ca. XXIII.

Sciendum est prætterea, castrata animalia nunquam oportere depleri causa

causa herbæ, quæ iam partem uirium cũ testibus amiserint, & si depleta fuerint, uehementius eneruantur. Hinc est enim q asinis nõ detrahẽdus est sanguis, qa naturaliter minus habent sanguinis, graciliores q; sortiti sunt uenas.

Admissum facientes non deplendos. Ca. XXIIII.

ADmissarios etiã equos flebotomare non est opus: partẽ enim uiriũ & sanguinis in coitu natura digerit. Si tamen ab admissura cessauerint, nisi annis omnibus herbarũ tpe depleantur, incidũt in cæcitatẽ, quia id qđ coitu digerere consueuerãt, declinat in oculos.

In quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis auferendus est. Caput .XXV.

NVnc ne quid relinquatur ambiguum, in quibus paßionibus, & ex quibus locis sanguis emitti debeat indicabimus. Morbidis & quibuscunq; totũ corpus in causa est (sicut febrientibus, unde infra dicendum) de matrice detrahendus est sanguis. Cephalargicis aũt, arpiosis, insanis, cardiacis, caducis, freneticis, bistrutitijs, sicardicijs, rabiosis quoquo modo præcipitur de auriculis sanguinem demere. Verũtamen melius est de temporibus, quæ in dextra ac sinistra sunt parte, detrahatur, id est, sub cauatura temporũ tribus digitis ab oculo interpositis inferius uena pquiritur, & ex utraq; emittitur sanguis. Eis uero quibus suffusio contingit oculorum, uel cætera uitia quæ oculis nocẽt, inferiores uenæ sub oculis positæ, quæ descendunt sub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius quàm oculi sunt, inciduntur. Quibus quidem fastidiũ inhæret, uel arteriarũ uel fauciũ tumor, uel prægrauatio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus aũt pulmo est in causa uel iecur, uel cætera quæ his uicina sunt mẽbris, de pectore minuendus est, ex uenis quæ positæ sunt in dextra ac sinistra, ubi brachiola coniũguntur, et flexura fit cũ armus plicatur. Quibus qdem armus est in causa, de brachiolis sanguis minuatur; quæ uenæ positæ sunt interius, ubi centuriæ, id est, musculi brachiolares sunt, sex digitis superius q̃ genu, tribus uł duobus digitis inferius quàm centuriæ. Hæ uenæ sagitta pcutiãtur, sed caute modesteq; tangantur, propter debilitatem aĩalis. quia hæ cõmixtæ sunt neruis. Quibus aũt articuli in causa erunt, uel si articulus insertus uel intortus fuerit, uel aut aquatilia habuerit, uel quiduis simile in articulis contigerit, de

ſubcirro ſanguis ſubtrahi debet: quæ uenæ poſitæ ſunt inferius quàm articu li tribus digitis ſub coronã. quæ uenæ cum ſumma cautela tangendæ ſunt, quia articulorum coniunctæ ſunt neruis. Creciaco uel ſi baſim mouerit, de coronis rectis tollitur ſanguis.

De his quibus ſanguis in ungulam tollitur, aliis, qui ungulam cogunt uel eiecerint, quomodo ſanguis tollatur. Caput .XXVI.

QVibus aũt iumentis uel ſuffuſionis uitio, uel p̃ uoluntatẽ excruciata ungula fuerit, uel q̃bus remorata baſis longi temporis claudigınem fecerit, eiuſmodi curatiõe ſanãtur. Componis omnem ungulã quaſi † *ad uiuũ, adlidesq; † uirantũ, hĩc ſuffragınẽ illius alligatã lino uehemẽter ſtringes, totũq; ſimul ungulæ ſolũ in circuitu ſcalpelletur, et circũgyrabis ut à corona ungula ſubleuetur ex pte, tũc circũciſoriũ inferes inter unguẽ & ſolũ, et cũ bene elimpidaueris, ſuffragınẽ ſolues, et inuenies de calcaneo uenas fluere, et cũ ſufficiẽter effluxerit cruor, ſale pfricabis, poſtea aceto et oleo inunges, et linteolis munies diligenter. Sparciã calciare curabis, ut poſt egeſtionẽ humorũ ungula reparetur. Huiuſmodi aũt curã nũq̃ niſi ſingulis pedibus adhibere debebis, ut in tanto dolore aĩal duret ac ſtet. Si aũt in alio pede ſimilis eſt cauſa, cũ in illo q̃ prius curatus eſt, firmiter aĩal ſtare cœpit, tũc eũ elides, & ut dictũ eſt, ſimili obſeruatiõe curabis. Si uero in his cauſis aĩal cremare uolueris, ſemiſſabis illud hoc modo. Compones ungulam eius ad uiuũ, et cõtra uenã addita ſagitta ptũdis, ut poſſit ſanguis acõtizare p ſolũ quod ſagitta pcuderit. Sic aũt modo ſale fricabis, oleoq; et aceto, linteoliſq; munibis, dũntaxat ſingulos pedes, ita ut portare ſe poſſit. hi plane q̃ ſemiſſãtur nõ elidũtur*

Epiſtomicis, uulſis, colicis, ſtrophoſis, & qui morbo ſubrenali tenentur, unde ſanguis tollendus eſt. Caput .XXVII.

EPiſtomicis, uel qui morbo ſubrenali læduntur, uulſis etiam, colicis, & quibus uenter frequenter dolet, de cauda ſanguis emittitur, licet melius putetur propter huiuſmodi cauſas ortas de uiſceribus debere ſanguinẽ tolli. Quod ſi de cauda tollere uolueris, ſic facies: Erige et reſupina caudã ad

lumbos, quatuor digitis ab ano ubi pilos nō habet cæde caudam cū tabula aliqua nō ponderosa, quousq; se uena demonstret, & in caudæ media diuisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties uenam, ut acontizet sanguis, post decursionem fasciola colligabis. Cum autem de uisceribus emittere uolueris, sub inguibus de dextra sinistraue in singulis fęmoribus eminentes uenas medias sagitta pcuties, post decursionem sanguinis cretam impones, sed caute, propter uicinā misturā neruorū. Si laccæ in gambis fuerint, aut aliqs dolor coxæ uel gambæ, sanguis detrahatur gābis: sunt enim uenæ à uisceribus descendentes p gambas interius, quas medias propter uicinā mixturā neruorū caute transuerso flebotomo percuties, & post decursionē fasciola ligabis.

De ratione foci atq; cauterij. Caput .XXVIII.

IN animalium curis ac medicinis duplex remedium authores esse uoluerunt, Minutionem sanguinis, per quā constricta laxantur, & Vstionem cauterij, per quod laxata firmantur. Sed cū flebotomi ratio euidenter uideatur exposita, Cauterij quoq;, licet nouissima cura sit, apiēda uidetur utilitas. Nā adustio laxata cōstringit, inflata attenuat, humectata desiccat, coagulata soluit, sarcinomata præcidit, ueteres dolores emēdat, alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statū suū reuocat, sup naturā excrescētia, sublata, et adusta crescere nō patitur. Nā cū candēte ferro rupis cutē, uitiū oē concoquitur atq; maturatur, et beneficio ignis dissolutū, p foramīa q̄ facta sunt effluit cum humore. atq; ita sanatur passio et tollitur dolor. Post q̄ cicatricibus clausis, cōstrictior et robustior redditur locus, ac prope insolubilis cutis. Sciendū uero cuprina cauteria plus effectus ad curandū habere q̄ ferrea. Præterea si in capite morbus est, inuritur ceruix: si subrenalis est, lūbis ignis adhibetur. Interdū aūt puncta infigūtur, interdū ad similitudinē lineæ candēs deducitur ferrum, aliquando uelut palmulæ fiunt. In hoc enim laudatur Mulomedici ingeniū, si ita animal cauterio curauerit ne deformet. Pro locis aūt in quibus est passio, & pro pellis æstimatiōe cauteria uehemētius imprimūtur aut leuius. Memoria aūt retinendū est, † quassaturas, emota uel extorta, aut eiecta de locis suis, uri penitus nō debere. nā ppetua debilitas cōseqtur. sed melius est cū locis suis reposita fuerint, & ligaturis diligētius cōmunita, atq; ita naturæ industriæq; beneficio cōroborata, colasticis unctiōibus et malagmis, als † fracturas

poſtremũ cauſticis eadem percurare ad ſpem perpetuæ ſanitatis. Quod ſpecialiter admonendũ eſt, ne Mulomedici feſtinantes, dũ foco curare cupiũt, animalia debilitent aut deforment, cũ flebotomis, potionibus, unguentis, ſyringis, medicaminibusq; diuerſis ante ſit temptanda curatio, & ſi nihil profecerint, ad extremum ignis adhibetur.

De paſſione & curis febrium. Caput .XXIX.

QVæcunq; paſsiones plus iumentis periculi inferre conſueuerunt, & difficilioribus obſcurioribusq; indigent curis, has primo amplectimur libro, ut et facilius reperiãtur quæ in exordijs ipſius occurrẽt, et legentibus faſtidiũ nõ poſsint adferre. De curis quæ prima ſunt. Febriẽtibus itaq; aialibus primũ cõuenit ſubuenire. Nã nõ amplius q̃ triduo caloris uim ſuſtinere poſſe creduntur. Intra quod ſi curata nõ fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius paſsionis huius ſigna cauſasq; prædicere, & mox medicinas exponere. Febriens iumentũ deiectũ caput è terra alleuare uix poterit, erit oculis apertis, labijs demiſsis, triſtitia turpis & grauitas totius corporis inſequitur, teſticuli tumidiores laxius pendent, membra caloribus feruent, uenæ uehementi pulſu ſaliunt, anhelitusq; creber & calidus, tuſsis aſsidua, inceſſus nutans, faſtidiũ cibi, bibendi cupiditas, uigiliæ iuges. Cauſa aũt huius paſsionis ex magno labore et fatigatione eſt, ſi negligentia cõſequatur. Interdũ æſtu nimio, aut perſtrictione uehemẽti, uel ex cruditate ciborũ, aut ſudoris ſubita infrigidatione, uel ex feruore hordei nouelli euenire cõſueuit. Curatio aũt iſta ſolennis eſt. Continuo ſanguinem eis de facie, uel de temporibus, aut palato oportet emitti, ab omni eſca prima die penitus abſtineri, fœni optimi aut herbæ uiridis ſubinde puſillũ offerri oportebit, & quieſcere etiã ab omnibus rebus, & etiã ſequeſtratũ temperato tpe, et inambulationibus leuibus aĩal cõmoueri, calidis quoq; locis coopertũ ſtabulari. Cũ cœperit melius eſſe, herbam minutatim conciſam porrigito. quæ ſi defuerit, hordeũ maceratum, ablatiſq; ſuis folliculis tuſum in modum ptiſanæ paulatim offeratur et frequenter exiguũ.

Signa iumẽti febrientis.

De laſſitudine quæ uidetur febribus ſimilis. C. XXX.

PLærunq; aũt equi ultra uires ad curſum coacti, aut ponderibus prægrauati, ac ſudore defecti, ſimilia febricitantibus ſigna demonſtrant.

Quos sic intelliges: Oculi sublachrymantes erunt, & tanq̃ subfusi sanguine, prætera spiritũ crebrius agitat, fœnumq; fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit. nã primos quasi subtritos tardius ponit.

De febribus internis. Caput .XXXI.

QVod si febris interna fuerit non facile aïal dormiet, et quotidie deterius fiet, interdũ furunculos in dorso uel in lateribus habebit. Scias eum à morbo qui superius disputatus est malleus, detineri. Cui lotiũ aliquot dierum tam hoĩm quàm arietum per nares infundes. Et sic potiones quæ de isto morbo suprascriptæ sunt, dabis.

Si in autumno febrierit. Caput .XXXII.

SI autem autumni tempore cœperit febrire iumẽtum, statim de ceruice sanguinem detrahes, uel gradu tertio de palato; post herbæ trixaginis sextariũ, draganti, rosarum añ unciã I. in pila lignea pistabis, cernesq; subtiliter, ex aqua cũ mulsa et oleo potionabis, atq; ita restitues sanitatem.

Si in æstate febriat. Caput .XXXIII.

SI autem æstate febrire cœperit, totũ sudabit, sataget salientibus uenis, mincturam & naturam simul dimittere, ad terrã transuerse ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano uenam inq̃ris, et ex ea sanguinem detrahes. Si aũt nõ inueneris, de ceruice tollendus est. Cui hanc potionem pro tempore dabis: Herbam portulatæ plenã manũ tundis, succũq; eius cũ dragante & thure, & succo rosæ campanæ mulsa addita offeres, potionem non satis grandem ne plus quàm oportet infrigdes: quia cum quasi splene careat simul & defectione sanguinis calore priuatur.

Si hyeme febriat. Caput .XXXIIII.

HYeme uero si febrierit, supradictas species aridas contũdito, diligenterq; misceto, & per sinistram narem dato, sanitas consequitur. Febrientibus aũt hæc potio utilis traditur: Mannæ thuris uncias ij semis, yrisillyricæ uncias 6. piperis unciã I. baccarũ lauri, seminis apij añ unciam I. cũ passo potionabis. Item post detractionẽ sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis febrientẽ: Hysopi librã unam, abrotani uncias 6. la

ctis caprini sextarium, amili cyathum, olei optimi uncias 3. herbæ urciolaris succi cyathum unũ, misce cũ cæteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remediũ. Item alia potio. Lactis sextariũ, olei cyathos 2. croci scrupulũ 1. mirræ ℈ 2. appij seminis cochleariũ plenũ, miscebis pariter, et dabis ad cornu. Hyeme farinã triticeã cũ aqua tepida, æstate aũt farinã hordeaceã cũ aqua frigida dabis in potũ. Si febrient mensuram nõ des, iliorũ aũt loca cauterio inurenda sunt, & usta curãda. Item alia potio. Lactis caprini heminã, amili cyathũ, oua 4. olei cyathũ, succũ herbæ urciolaris quotidie potũ dabis usq; ad sanitatẽ. Item unctio quã pfricandi sunt febrientes. Rosæ librã, olei ueteris librã 1. aceti heminas 3. lactis caprini librã semis, portulacæ seminis et nucis amaræ añ uncias 6. menthæ uel rutæ quantũ expedit. f. teres et commisces, et tepefacto utere, ita ut diutißime confrices contra pilũ, et in loco tepido unctũ aĩal coopertũq; statues.

Item potio alia si hyeme febrierit.

Gentianæ unciam unam, aristologiæ, hyssopi, absynthij, abrotani, singulorum unciam unam, caricarum uncias 6. seminis apij uncias tres, rutæ fasciolum 1. omnia in cacabo cum aqua decoques ad tertiam, & cum nigrescere uideris, coctum est. Exinde uini heminam misceto sicut suprascriptum est, & per cornu faucibus infundito.

Si ab indigestione uel pletura febriat. Ca. XXXV.

SI quod iumentũ ab indigestione uel pletura febricitauerit, naribus spiritum ducet, & ilia frequenter agitabit, anhelitusq; erit feruẽs et aridus, spinam facilius flectet, nam qui ex perstrictione febrit, rigidus est: quia calor membra dissoluit, frigus astringit. Ex pletura igitur febrienti, copiosius sanguis emittitur de ceruice, nares aceto perfricãtur ut sternutet sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum iniecta manu, stercus extrahatur, à cibo abstineat, paucißimum potum per interualla suscipiat, & unctum suprascripto medicamine, diuq; fricatũ, loco stabit calido horis tribus aut 4 coopertũ, postea ad ambulandũ producetur, nihilominus inuolutũ.

Si ex uulnere oris aut fauciũ febriat. Ca. XXXVI.

SI quando ex uulnere aliquo uel suppuratione oris aut fauciũ nascitur febris, de temporibus, nec non etiam de palato detrahendus est sanguis.

De maxillis quoq; siue de ceruice, & ad postremũ quicunq; locus febrienti doluerit, ex eodẽ cum mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibũ penitus respuerit, farinã aquæ mixtã ad cibi instar faucibus eius infundes. Offas quoq; de passo facies iustæ magnitudinis, et septenas cũ oleo digeres, ut possit habere substantiã. Ita deniq; febrienti utilis est, ex quacũq; pte detractio sanguinis fiat, si consyderatis uiribus animalis mẽsura seruetur. Nã ut emissus rationabiliter releuat, ita enormiter ablatus euirat uel turbat.

De coactiõe.i.de nimia lassitudine. Cap. XXXVII.

Coactio in animalibus passionis est nomen, ex qua ægritudinũ diuersa genera nascũtur, ideo sic appellata, quod ab iniuria uel labore uel ex coactione contingat. Quoties enim lassũ aĩal fatigatione itineris, uel nimietate cursus, uel magnitudine ponderũ, non studiose refouetur, uel æstate sitire, uel hyeme algere compellitur, uel certe penuriã sustinet cibi, aut hordeo nouo, aut fœno pessimo læditur. et p dies aliquot circa curã eius nulla adhibetur industria, & sic totius corporis compago, & interiorum uiscerũ dispositio per iniuriam & fatigationem uitiatur.

Quę genera ægritudinũ ex coactiõe nascant. C. 38.

Ex qua coactione hæc passionũ genera nascuntur. Ex perstrictione enim fiunt epistomici, podagrici, phthisici. Ex æstu aũt euenit grauedo febris, insania, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, et tussis. Ex humore quoq; q de naribus profluit, passio aptissima declaratur. A cerebro enim uel à capite uenit multa pituita crebra et spissa. A pstrictiõe erit humor tenuis, aquaticus, & frigidus: ex qua re fiũt coriaginosi & epatici & phthisici. A colibus & glandulis & arterijs humor erit candidus & uiscosus, ex quo euenit fastidiũ & faucium præfocatio & synanches. A pulmone aũt humor crassus, sanguinolentus, & maleodoratus emanat, colore pallido. Ex qua causa fiũt peripleumonici, uomicosi, ortomici, et phthisici. A morbo aũt malleo uenit humor multus et crassus, & pallidus. Ex qua re fit ortomicus, profluuius atticus, et suspiriũ articulare. A iecore humor erit liuidus, yricus, et uiridis, et tabidus, non ualde crassus, neq; olidus. Ex qua re fiunt sciatici, hydropici, febricosi. Ideo autem signa passionum causas que diuisimus, ne ingratus

error

error noceret, & facilius euidens doctrina curaret. Absyrtus huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inqt, coactus de uia uenerit, oculi eius intro abibunt uel uersabuntur, spirat calidum frequenter atq; suspirat, & auriculæ huius ac reliquū corpus extensum erit. Cuius talis est curatio: ut parū hordei accipiat, fœnūq; nō multū. Potio aūt huiusmodi præparabitur, hysopi, abrotani añ unciā 1. sampsuci uncias 6. fœnugræci librā unā, lini seminis pondo duo: hæc omnia tusa & cribrata in cacabo nouo cum sex aquæ sextarijs infundis, addisq; nouem duplices ficus, quæ cū ad partē dimidiam decocta fuerint, uniuersa conteres atq; liquabis, præterea uini ueteris optimi sextarios tres, mellis heminā, piperis triti drachmā adijcies suprascriptis, rursumq; feruere facies oīa, ex qua calidā potionē plurimis diebus dabis, quæ mirifice iuuare consueuit. Si de labore itineris suffusio pedū forte prouenerit, caue ne sanguinem calido detrahas, sed requietū pausatumq; flebotomabis, huiusmodi beneficio potionis usurus: Turis masculi drachmas 2. foliorū caprifici librā, grana piperis 25. fermēti uncias 3. croci drachmā: Omnia bene trita in tres partes diuides, & expausatū iumentū triduo cum oleo potionabis & uino: si hyems fuerit, tepida os ablues, æstate frigida: si tardius, aut non recte ambulat, † sulphurē & resinā calentē ungulis imponis, non semel tantū, sed aliquoties donec rectus incedat. Si uero ista nō profuerint, semissabis eum ut de ungulis sagitta contactis cōpetenter profluat sanguis, & uulnera traumatico curabis pharmaco. De laxis hæc signa erūt: toto corpore grauabitur, & posteriora crura quasi inligata habebit. posca itaq; & pulegio nares eius & totam faciem fouebis, panem & merū dabis ut manducet, offeresq; ei lactucas uel gramen diligenter lotū atq; cōcisum, consequenter daturus huiusmodi potionē, Succū ptisanæ, passum, oua, oleū rosatum, quæ omnia pariter mista per triduū dabis, ita ut hordeū primo decorticatum siccatumq; mãducet. Præmonendū autem est, ne iumento ex coactionis iniuria laboranti pulses uenas calenti. continuo enim neruorū contractio & debilitas cōsequitur. Oportet aūt armos eorū & genua uino calido & oleo tepido suffundere, totumq; corpus multorū manibus diutissime cōfricare, & loco statuere tepido, mollia de siccato stercore uel de paleis strata præbere. Posteriorē ptē flebotomo laxis nō oportet cōtingi, ne penitus euirētur. Qđ si uenæ in cruribus tumēt, et plenæ sunt humore, de coronis sanguis auferatur.

als † furfurē

De diuersis passionibus uentris. Caput .XXXIX.

NOn minus multæ & obscuræ ualetudines in internis animaliũ quã hominũ existere consueuerunt. Imò si uerũ quærimus, propè pares atq; consimiles sumus. Nam animalibus quia rationales sumus, sola mente præstamus: corporis uero natura cõmunis est, maxime in doloribus. Dolorem uentris in iumentis Veterinorũ impitia putat facile posse curari, quod graue, nescit, Et ex uentositate, uel constipatione uitiũ, torsiones uocãt & interiorũ incisiones. quibus aut præcantationes anicularũ more, aut aliquod quasi physicũ remediũ adferre conantur. Cũ quid enim intrinsecus iumentis dolere inceperit, statim se allidũt & uolutãt, et solius uentris creditur esse causa, cũ plures & difficiles sint pasiones, ex quibus dolor & uolutatio illa contingit. Et nisi singulis pro causarum genere competens medicina subuenerit, sanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare potest nemo, nisi qui internarum ægritudinum signa rationesq; cognouerit.

De aqualiculo.i.stomacho. Caput .XL.

PRimum uenter ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq; miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partẽ ad substantiã membrorũ conuertit in sanguinem, & partem in urinas resoluit, partemq; secũ trahit in stercora. Quod si loca illa præstrictio longi temporis uitiauerit, intestinorum dolor, & corruptio digestionis necessario sequitur. Nã pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinosa in præcordijs, atq; in intestinorum partibus, quæ ducuntur ab aqualiculo usq; ad collum, qđ appellatur † enteron, retinetur & hæret, quod latine ieiunũ dicitur, per quod in collũ humor pessimus transit, & interclusione sua cibũ nõ patitur ad interiores partes more solito peruenire. Hinc etiam tortura & extensio uentris dolorq; cũ magno periculo generatur: quæ passio græce emphragma, latine præoccupatio dicitur.

De colo & coli dolore. Caput .XLI.

EXoritur & alia causa doloris asperior, quæ græce chordapsos appellatur, cum præclusa intestina uiscerũ uento fumóue se urgente colligãt,

usq; eo, ut aquã, & cibum, & stercus animalia etiam interdũ reuomere cogã tur. Praeterea ad similitudinem hominũ propter inflatiõis iniuriã, coli quoq; dolore uexantur, propter quam necessitatẽ animalia diuerse uehementerq; uoluẽdo rumpuntur, quod curari iam non potest, & ideo moriuntur.

Cura longanonis & ilei. Caput .XLII.

ILei quoq; uitia ex perfrictione huiusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina maiora & praecluserit, & in eorũ sinibus stercora coeperit deti nere, prohibet illa ad catachlytum longanonis decurrere (Longanon aũt intestinum uocatur, per quod stercus egeritur) tunc uenter crassus uel praeclu sione ipsa intra uiscera increscit, ac sibimet dolores morsusq; excitat uehemẽ tes, ex quo iumenta se proijciunt ac uolutant, extensisq; pedibus calcitrant, sed per impatientiam se saepe iam iactando uentus increscit, & mixtus ster cori usq; ad intestina descendit, nec iam, ut supra, rumpitur, sed iumento qđ in uitium, qui Ileos uocatur (ex eo, q̃ intestina locis suis exclusa, aĩal quasi e lices facere faciunt) inciderit, ea ualetudo periculosa est, nisi cum celeritate subueneris. Huiusmodi autem sunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutissime fomentabis, foenumq; cum calida, ut uapor magis pene tret, frequenter apponis, post cilicijs diligenter absterges, oleum uetus & pi cem liquidam, & oleum laurinum misces, calefacies, & diutissime perfrica bis, ita & testiculos eius perunges, & in auriculas calidum medicamen infun des. Tam diu autem fricabitur, ut sudare incipiat & uentũ emittere, ex quo spes ostenditur sanitatis. Quod loco calido statues, ac sagis cooperies diligẽ ter, hanc daturus quotidie potionem; Piperis grana quinquaginta, petroseli num quantũ quatuor digiti comprehendunt, cimini alexandrini tantũdem, cimini quoq; africani tantundem, semen apij, murram, nepitam, trixaginẽ, aequis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiscere te conuenit. Quae omnia bene trita ex uino calido & oleo aequis ponderibus, et melle quantum satis fuerit dabis. Haec autem potio & calefacit, & uentrem resoluit. Quod remediũ si tardius subuenerit, saccellos cum furfure calentes per totum dorsum & renes animalis imponis. Clysteriabis etiã ex aqua ca lida & oleo, quod cum sale & melle afro, et nitro, ouoq; miscebis, & ita uen tre laxato & stercora emittuntur & uentus. Quod si clyster defuerit, sal be

ne tritum

netritum & mel coques, pastillosq; longos & duros facies, & in anum iumenti interius immittes. Quæ res omnem spurciciem humoris intus stantem abstrahit, & ad sanitatem perducit, nec est aliud q̃d magis ualeat subuenire.

Causæ & curæ strophi. Caput .XLIII.

SVnt animalia quibus aßidue uentris impendit dolor, qui strophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium uel nimio cursu, uel labore profluens, in internis resìdet intra uentris intestinorumq; compagnem, q punctiones doloresq; præstat interius. Et cũ totũ à labore cessauerit, ac refrixerit corpus animalis, cessat & dolor. Sed cũ à labore calefieri cœperit, rursus exoritur, & ideo strophus uocatur. nã frequenter uolutatur, et cũ surrexerit, terrã pedibus tundit, & interdũ terrã quasi manducare conatur, et iacẽs uidetur quasi pusillũ requescere, et surgẽs citius ãbulare se cogit. Sed ex hac iniuria frequẽter uolutãdo uẽtũ sibi nutrit intrĩsecus, et fit tympanites, ex quo et iumentũ rũpitur, et præsens uitæ piculũ cõsequitur. Q̃d uitiũ si in ppetuũ auferre uolueris, paracenthesim facies sic: quatuor digitis sub umbilico ueretrũ uersus, medio climate uẽtris sagittã inijcies ut non solũ cutẽ, uerũ etiã periconiũ ipsum aperias. Periconiũ enim dicitur membrana quæ intestina omnia continet. Ad mensurã autem cũ magna cautela periconium aperies, ne intestina lædas, & præsens discrimen inferas. Post exempta sagitta subijcies fistulã centimalem, quã Mulomedici portare cõsueuerũt, minutis foraminibus multisq; pertusam, p quã foras humor emanat, quẽ suscipies in uase, & inuenies limpido lotio similẽ, tolles uero non minus sextario. Hæc cura etiã illa animalia sanabit, quæ uel stupida uel macra sunt ex coactiõe longi tpis, qbus nitrũ diligenter cribratũ in hordeũ debes aspergere, q̃d omnes asperrimos humores et spurcicias corporis purgat. Sed strophosis dabis potionẽ superius declaratã plurimis diebus. Etiã acopo ter mãtico renes eorũ, totũq; corpus punges, et diebus aliquot à pluribus facies cõfricari. Ad ultimũ renibus eorũ causticũ induces, et sic reuoces ad laborẽ.

De lũbricis, cossis, tineis, et pediculis. Cap. XLIIII.

INtolerabilẽ dolorẽ itestinis inferũt lũbrici, uermes, et tineolæ, quas alij pediculos appellãt. Nã coagula et aqualiculũ itus erodũt et uulnera faciũt. ex q̃ neceßitate aĩalia macrescũt, et coriaginosa fiũt, et sine febre nõ erũt

& celeriter moriuntur. Huiusmodi *paßionis signum est, cũ inuenitur humor in ano fabæ coctæ similis: est nãq; sanies ex illis uulneribus quæ bestiolæ intrinsecus fecerunt.* Ieiuna *animalia ex hac neceßitate uehemẽtius torquẽtur.* Nã *cũ his deest cibus, magis uitalia consumũtur à uermibus.* Hi *nõ sunt inflati, & tamen per dolorẽ se uolutant, et in spinã se proijciunt, & caput sibi intra pedes mittũt, & ostendunt doloris sui locũ, dentibus ilia sibi quasi scalpunt, & rodunt nonnũq̃ lumbos, & caudam parietibus confricant.* Cũ *ista signa ostendere cœperint, & crebro clamare, hoc est, uehementer hinnire, scias eos iam morti esse uicinos. quibus adhibetur ista curatio:* Olei *uiridis et amari sextarios 2. fasciculũ absynthij pontici concoques. præterea nasturcij seminis, santonici, coriandri seminis, radicũ seminis, sinopidis pontici uncias singulas, mirtis & fœnigræci selibrã: hæc infusa et decocta in oleo illo facies permanere, ex quo heminam olei, & aquæ tepidæ heminã dimidiam per cornu dabis. quæ uirtus medicamentorũ, & lenitas olei animala ipsa intus occidit, & foras eijcit.* Ex qua *potione si per multos dies acceperit, pmixto nitro tunso & castoreo, oẽs lũbricos & tineolas & uermes discludit à corpore, et cũ stercore eijcit, & restituit sanitatem.* Alia *potio ad lũbricos, tineolas, & cossos: Santonici, absynthij pontici pulueris, lupini crudi, seminis nasturcij, scobis cornu ceruini, seminis radicũ uncias ternas, sinopidis pontici pastillos tres, pollinis erui uncias 3. uini austeri sextarios tres, olei hispani sextarium unũ, opopanacis unciã 1. seminis coriandri heminã: hæc omnia diligẽter trita decoques, & quotidie ieiunis heminas singulas dabis.*

De clysterijs ad curam lũbricorũ & tinearꝝ. C. XLV.

SEd *quia pestes ipsæ sæpius ad coagula se conferunt, & potio quæ per os data, ad loca ubi morantur rarius peruenit, ideo etiam per anum adhibenda sunt clysteria: aceti acerrimi sextariũ unũ semis, olei uiridis tantundem, opopanacis unciã 1. centaureæ uncias 2. absynthij pontici uncias 3. santonici uncias 3. farinæ lupini crudi uncias 3. erui uncias 3. seminis rafani, seminis coriandri uncias ternas, nitri triti uncias 3. radicis capparis tunsæ uncias 3. hæc oĩa decoques cũ oleo & aceto, & per triduũ singulos sextarios bene calentes per anũ de clystere diffundis animali.* Memẽto *aũt quoties per os potionẽ das, animal contra cliuũ teneri debere, ut facilius quod acceperit ad*

interiora

interiora descẽdat. Quoties aũt clysteriabis, caput animalis in ualle statues, & clunes ad altiora conuertes, ut quod per clysterem diffundis ad interiora perueniat. Diutißime aũt post potionẽ in talibus locis animal retinetur, ut facilius necentur uel eijciantur pestes internæ. *Ad cossos & lumbricos specialis potio.* *Herbæ cameleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques, et cũ opopanacis duabus uncijs misces, ac uini heminã, & ad cornu per sinistram narem diffundis.* *Item alia ad lumbricos.* *Seminis coriandri quantũ una manus cœperit friges, nasturcij quoq; seminis tantundẽ diligenter teres, quæ utraq; cũ aqua tepida per triduum faucibus infundes.* *Ad matricis dolorem medicamen.* *Aloe, epaticũ, masticẽ, castoreũ, lauri baccas, amoniacũ, uino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisq; ad bibendum.*

De iumentis calculosis. Caput .XLVI.

SI quod iumentũ calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur, gemet, extendet se ad conatum mingendi, stillat ueretrũ eius guttis materiam, modicum mingit & plene mingere nõ potest, quod quotidie patitur. Sed huiusmodi uitiũ teneris ætatibus plerunq; contingit, quod sic inuenies: Manũ ad interiorẽ partẽ mittes, et à ceruice uesicæ sub ipso ano ad hippocentaurũ uersus palpabis digitis, & calculũ ibi inuenies. Quod uitiũ difficile curatur. Nam interdũ nimio conamine prope ipsum anũ uesica disrũpitur, & lotiũ per anũ emittit, & quasi aquæ adsimilatur. Ideoq; mißis digitis per foramen quod fecerit, longanonis & ipsius uesicæ aculeo calculum eximis, & curabis clysterijs collecticijs, id est, quæ glutinent, ut foramina illa sanentur. Potionabis aũt illos duritica potione. Difficilis aũt huiusmodi cura est, quia uim patientes ex corruptione uesicæ tortione moriuntur.

De emphragma. Caput .XLVII.

QVodcunq; iumẽtum ex qualibet causa inueneris uolutare, oleo manum perunges, & ipsum anũ oleo satiabis: post quod manũ in interiorem partem longanonis protendis, & si inueneris ipsum longanonem clibano subtili patere, scias eũ strophũ pati, & continuo stercora eijcies paulatim ad manũ, quibus egestis cito noueris animal percurandũ. Si uero manu intecta longanonis præclusionẽ inueneris, & stercoris modicũ, hoc est, duas aut tres pillulas squibala, et præfocatũ longanonem qua manus uix

introeat, scias eum emphragma pati et periclitari, & ideo curādi sunt renes medicaminibus suprascriptis, & clystere utendum, quod indignationem intestini resoluat & curet.

De ileo. Caput .XLVIII.

SI manum inieceris, & totum uentrē tympano similem pertractando senseris, scias eum ileum pati, & cito periclitari. Et ideo unctionibus calidis fricandus est uehementer & diu. Si uentum cœperit emittere, tūc in illo spes incipit esse uiuendi.

De dolore uentris. Caput .XLIX.

ITem si manum miseris, & inueneris ualde pati longanonem, & stercora nō multa habere, nec esse uehemēter inflatū, scias ipsum uentrē dolere, id est, aqualiculū. Cito requescere solet, si celeriter supradictas et calidas accepit potiones, diligenterq; ex calido unguēto fuerit pfricatū. Si morā curatiōis non abstuleris, difficile euadet. nā ex hac paßione chorda psus fieri cōsueuit.

De dolore coli. Caput .L.

SI manum miseris, et similiter longanonē pati sine ulla inflatione reperreris, & non frequenter uolutantem se, sed proijcientem subinde in dexterā partē, et quasi extēsionem interdū ad conamē minctiōis, inuenies duriciem in intestinis ingentem cucurbitæ similem, scias animal coli dolore uexari: & quanto durius intestinū inueneris, tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, & dolent biduo, uel triduo, uel si nimiū quinq; diebus. Sed quāto inueneris molliorē ipsum locū, tāto uelocius mitigabitur dolor. nā quædā stercora in lōganone repies, et erit salubris curatio si post clysterē uel potionē multū stercoris adsellatus ediderit. quo facto statim intestinū, quod à colo induratū fuerat, & tumebat, nō apparebit reddita sanitate.

De dolore uesicæ Ca. LI.

SI currendo fuerit inuersa, similis dolor sine inflatiōe ex cursus iniuria & nimietate frequēter emergit. Huic manū subijcies in anū, & deprimes usq; ad ueretrū uersus, ubi inuenies uesicā eius lotio plenā, quā à dextra & sinistra pte leniter adducis sursum ad anū uersus cū oleo, et minctionem

ctionem prouocas, tã diu donec urinã faciat: liberabitur þiculo de quo animalia difficile euadũt.

Cossi & lũbrici qua cura tollanẽ ad manũ. C. LII.

SVnt alij qui aßidue dolorem uentris patiuntur sine ulla inflatione, nec uehementer se uolutãt, & quasi in cursu prouocãt, aliquãdo se proijciunt, et ilia sibi corrodũt, et quasi scalpũt. In huiusmodi dolore manũ imittis in longanonẽ þ circuitũ et interiore pte þ plurima loca diligẽter tentabis, & inuenies uermes collectos exisse in singulis locis, et intestinũ pertundere. Ex qua neceßitate nascitur dolor periculosus. Digitis euelle eos, q quidem uix euelluntur, & ipsa tibi in manu cohærẽt ut difficile eos proijcias. ex qua ratione multa iumenta caudam frequenter parietibus fricant, propter morsum uermium, quos purgare de longanone studiose debebis, & potionẽ dare per plurimos dies eam, quæ ad lumbricos faciat, ita omnes uermes, quos cossos appellamus & tineolas purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in uentre, sic eos conuenit mederi: Pice liquida & oleo calido renes & totam spinam cum dorso perfricari oportet tam diu, donec calefactionem patiantur ex manibus. & auriculas eorum et anum ex oleo complebis. uentrem quoq; & testiculos perunges, sal tritum cum melle decoctum mixtum in anũ subijcies, animal potionibus crebris ambulatiõibus potionatũ exercebis. Si ex hac ratione non mitigauerit, clysteriabis eũ calida, & afronitro et sale. Præterea super renes & dorsum saccellos calidos ex furfure plenos imponis, & tam diu innouabis calefactionẽ donec uentum reddat. Potionabis eũ potionibus supradictis & clysterijs ut à discrimine liberetur.

De syncopatis & confixis. Caput LIII.

SI quod iumentum syncopauerit his agnoscitur signis: Pigrius ambulabit, tanquam suffusione constrictum. Inter suffusos autem & syncopatos hæc distantia est, ut suffusi licet tardius à terra leuent pedes, flectentes crura incedere solent: Syncopati autem uniuerso corpore constricti & rigidi sunt, etiam cum se proijciunt, non sine gemitu & toto corpore decidunt. Hi uero non sine febre erunt, cibum & potum fastidiunt, magis iacere cupientes. qui cum se leuare uoluerint, impetu conantur exurgere, sed propter dolorem omnium membrorum tardius exurgunt. Quod contingit

ex magno

ex magno labore & cursu nimio, uel ex humoribus nimijs, cũ plurimus sudor fatigatis neruis mẽbra conquasset, unde syncope, id est, defectio nascitur: cuius ista curatio est. Calida cum flore fœni eũ fomẽtabis à spina, armis, et renibus, tepefactumq; diligenter tergendo siccabis. Tunc uino et oleo calido totum perũges, diutißimeq; confricabis: coopertũ deinde locis calidis statues, molliaq; substernes ut dormiat. Quod cũ per triduũ feceris, hac potione refouebis. Mirræ uncias 2. dragãti uncias 4. croci drachmas 4. meliloti unciã unã, anagallici librã, thuris masculi pondus unũ. quæ omnia cribrata in puluerem rediges, ex quo duo coclearia cũ aquæ calidæ hemina, & mellis coclearibus duobus, et olei rosei cyathis duobus potionẽ dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. Etiam uulsis hæc potio, & tensione laborantibus prodest.

De his qui sanguinẽ per nares mittũt. Ca. LIIII.

SAepe ex cursu nimio iumẽta sanguis infestat, & per nares emanat, qui difficile ueluti ruptis uenis labore & calore substringitur, & uelocißimam etiam postulat medicinã. Succũ itaq; uiridis coriandri, uel si defuerit, porri satiui succũ in naribus periclitantis infundes. pollinis triticei drachmam, thuris puluerizati drachmã 1. anagallici unciã 1. amyli semiunciã, commixta & in tres partes diuisa, ex uino nigro suffundes naribus, sanguinemq; præcludes.

De infestatione sanguinis. Cap. LV.

ANimal sanguine laborare hæc signa declarant: Oculi tumebunt, frigidum erit corpus et ceruix, tristitia fastidiumq; iungetur, difficileq; curabitur. Hac ratione curandum. A cibo potuq; temperabitur, somniq; indulgebitur copia mollibus stratis, tum de matrice quantũ ratio postulauerit sanguis auferatur, nec potionis cura cessabit. Succũ itaq; uiridis coriandri, uel si defuerit, porri sectiui, trixaginis quoq; & centaureæ uiolaceæ, & nitri æqui ponderis mixtura inungitur. Ex quibus tunsis atq; cribratis diurnũ cochleare ex hemina aquæ tepidæ infundatur faucibus. Quæ potio humores & sanguinẽ, iminentesq; alios morbos purgat, phibet et sanat.

Quę adhibẽda diligẽtia, ut aĩalia sana perdurent. C. LVI.

OBscuras difficilesq; curas prima fronte digeßimus, consequenter ad cætera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex

quibus

quibus incolumitas iumentorum incorrupta seruetur. Melius *enim est diligẽti studio custodire sanitatem, quàm ægritudinibus præstare remedia.* Diligẽs *itaq; dominus stabulum frequenter intrabit, & primũ dabit operam ut stratus pontilis emineat, ipsumq; sit non ex mollibus lignis, sicut frequenter p imperitiam uel negligentiam euenit, sed roboris uiuacis duricia & soliditate cõpactum.* Nam *hoc genus ligni equorum ungulas ad saxorũ instar obdurat.* Fossa *præterea quæ lotium recipiat, deductoriũ debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans urina contingat.* Patena, *quæ appellatur, hoc est, alueus, ad hordeum ministrandũ sit munda semper, ne sordes aliquæ cibarijs admisceantur et noceant.* Loculi *præterea uel marmore uel lapide uel ligno facti distinguendi sunt, ut singula iumenta hordeũ suum ex integro nullo præripiente cõsumant.* Nam *sunt animalia ad edendũ auidissima, quæ cũ celeriter propria deuorauerunt, partem consortis inuadunt.* Alia *uero naturali fastidio tardius comedunt, & nisi separatim acceperint, uicinis rapientibus macrescũt.* Cratis, *quæ iacca uocatur à uulgo, pro æquorũ statura nec nimis alta sit, ne cũ iniuria guttur extendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput.* Luminis *plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris assueta, cũ producuntur ad solem uel caligent, uel aciem uisus imminuant.* Aestate *in apertis locis tã noctibus quàm diebus iumentis libera aura præstanda est.* Hyeme *uero tepere debent stabula potius quàm calere. nam nimius calor licet custodiat pinguedinem & reficere uideatur, tamen indigestionem facit, & uehementius nocet naturæ.* Propter *quod diuersa genera morborum ex uapore ipso animalibus generantur.* Si *producuntur ad frigus insolitum, statim ægritudinem ex frigoris nouitate percipiũt.* Curandũ *est præcipue, ut siue fœnum, siue paleas, uel manipulos uiciæ pro regionum usu uel copia animalibus præbeas, incorrupta ac bene olentia & munda mittantur.* De *hordeo quoq; non erit sollicitudo dissimilis, ne aut puluerulentum sit, aut lapidosum, aut mucidum, aut uetustate corruptũ, aut certe recens de areis sumptum, & ipsa nouitate præferendum.* Aqua *etiam limpida ac frigida, etiam perhennis ac profluens ministranda est.* Nã *quicqd importunius fluit, uirus non admittit.* Bis *in die multorum manibus animalia sunt toto corpore confricanda: quæ cura & mansuetudinem docet, & laxata cute pinguedinis præstat augmentum.* Hordeũ *quoq; non semel nec bis, sed pluribus portionibus præ*

bus præberi conueniet. quicquid enim paulatim acceperint, legitima digestione conficiunt. Quod uero semel et enormiter sumpserint, cũ fimo indigestũ integrũq; transmittunt. Vicinum uero stabulũ conuenit esse loco arido, stercore uel paleis mollibus adopertum, in quo ante potum animalia uolutẽtur. Quod exercitium & sanitati proficit, & ægritudinis uitium commonstrat. nam quoties animal, aut non solito more se transuoluit, aut omnino detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. Ad quod opus quoque plurimum iuuat, si sæpius & cum moderatione animalia sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipue seruorum impatientia, qui absentibus dominis ad cursum equos uehementer stimulant, & non solum flagellis, sed etiam calcaribus cædunt, dum aut inter suos uelocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis uehementi obstinatione contendunt, nec reuocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod eidem contingere gratulantur. Quam rem diligens paterfamilias summa seueritate prohibebit, et iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusq; tractare committet. Post sudorem quoque si æstus sit, pusca os ablui conuenit: si hyems, muria. Vinum quoque & oleum faucibus infundi oportebit ad cornu, æstate frigidum, hyeme tepefactum, ita ut hyeme meri sextario, olei unciæ tres, æstate autem duæ tantummodo misceantur. Nec conuenientium potionum debet cura cessare. nam languor, macies, & tußis, & internorũ dolor facile submouetur, si sulphuris uiui semiunciã. i. ℈ 12. myrræ ℈ 4. redactos in puluerẽ, ouoq; crudo ĩmixtos cũ hemina uini optimi ꝑ os dederis. Est alia sumptuosior, sed accõmodatior potio ad oẽs morbos, quæ et celeriter reficit et cũ intrĩsecus purgauerit, curat oẽs morbos, tußim ueterẽ, phthisicos, uulsos, et quæcũq; uexata sunt in opertis. Ptisanæ sextariũ 1. seminis lini heminã, fœnigræci heminã, croci unciã 1. acronẽ salsum porci pinguis, uel lõganonẽ, uel si porcina defuerint, caput hædinũ depilatũ, cũ pedibus suis, et cordulis intestinorũ mũdis, hyssopi fasces duas, cochleas germanas xv. bulbos xv. ficus duplices xx. rutæ fasciculũ 1. baccarũ lauri cũ uirẽt sextariũ, dactylos xx. allij capita tria, seui caprini uncias 6. pulegij sicci fasciculũ; hæc oĩa purgata leniterq; cõtusa decoques in aqua cisternina, donec acron ille, uel certe caput hædi liquescat et dissoluatur ab oßibus. propter quod aßidue aquã refundis.

fundis ne cõburatur, sed feruẽdo pinguescat, uel succus ipse pinguior efficiatur. Post hæc diligentißime colabis ad colum, tũ draganti unciã 1. in tres diuides partes, ita q̃, exinde in unã potionẽ missurus es pridie infundas in calidã ut inturgescat. tunc addis paßi sextarios 3. & tribus diebus singulos sextarios dabis, oua numero sex, († indie secundo olei rosati oua plena nũero 2) butyri uncias 3 (In die tertio) anagallici uncias 3. amyli uncias 3. pulueris quadrigarij selibrã, lomenti fabæ selibrã. Quæ oĩa misces, ut dictum est, æquis ponderibus p triduũ diuides, & ieiunũ aĩal potionabis, et horis aliquot deãbulare facies, usq; ad septimã, à cibo abstineatur & potu. Animalia uero macie attenuata, nõ absq; studio diligenti reuocantur ad corporum firmitatẽ. Nã oleo ueteri uinoq; permixtis, & tepefactis in sole, per totum corpus unguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, ut & nerui mollescant, et cutis laxetur, & sudor erumpat. Quo facto cooperta in pontili strato collocentur. Et si hyems fuerit, condita cũ semiuncia appij seminis trita, & olei tribus uncijs calefacta p os ipsius oportet infundi. Si æstas fuerit, absynthiũ uel rosatum cũ 4 scrupulis croci, & duabus uncijs olei frigdũ p os similiter debet accipere. Quorũ si nõ suppetit copia, uinũ simpliciter conuenit præberi cũ cæteris. Præterea eiusmodi species tpe hyemis cũ hordij modijs 4 misces, fabæ sextarios 8. tritici sextarios 4. ciceris sextarios 8. fœnigræci sextarios 4. erui sextariũ 1. & si meritũ equi uel facultas domini suppetit, uuæ passæ et nuclei sextarios singulos. quæ omnia sollerter cõmista cũ fuerit, unũ modiũ in aqua mundißima pridie debes infundere, et paululũ mane siccare, ex quo equo semimodiũ ante prãdiũ, et semimodiũ ad uesperã dabis p plurimos dies in loco optimo. uiginti uno die ita stabuletur ut intrinsecus bibat. Quod si ultra modum sagina prouenerit, ne pletura noceat auferendus est sanguis à matrice. Præterea graminum radices, quas aratrum frequenter euellit, studiose collige, et quàm potueris longas minutatim concide, hordeoq; cõmisce, et quotidie præbere nõ dubites. Aestate uero, excepto eruo, species illæ quas diximus, pro æstimatione mensuræ ferragines adinuicem præbeantur, hoc est, hordei uiridis plures maioresq; fasciculos, tritici uel ciceris uel fœnigræci minores & pauci. Quæ oĩa cõtusa oportet apponi. Præcauẽdũ tamẽ ut in lõgiore uectatiõe uel itineribus, iumẽtis urinæ copia nõ negetur. quæ res nõ sine piculo plerũq; differtur. Pedes quoq; eorũ post uiã eruendi sunt diligẽter, ne quid luti

E 2 uel sord

uel sordium in articulis basiq; permaneat. Vnguēto etiam confricādi sunt, quo ungulæ nutriantur, & medicaminis beneficio subcrescat quod itineris attriuerat iniuria. Allij capita tria, rutæ ueteris fasciculum, aluminis scißi et cribrati uncias 6. axungiæ ueteris pondo 2. stercoris asinini recentis manū plenam, quibus cōmixtis atq; decoctis domi, ut uolueris in itinere uteris ad uesperam. Præterea aliud quod ungulas nutrit & firmat. Picis liquidæ libras 3. absynthij librā 1. allij capita 9. axūgiæ librā 1. olei ueteris librā semis aceti acrioris sextarium unum, uniuersa contundes & misces, et decoques, & ex eo coronas uel ungues animaliū confricabis. De palatis singulis mensibus minuente luna sanguis detrahetur. quo facto si qua est capitis paßio releuatur, & ciborum fastidium tollitur. Oportet autem ferramento concisorio animalium soleas ramulasq; purgari, quod euaporat atq; refrigerat, & fortiores ungulas reddit. Si animal domi forisq; perfrixerit, calidioribus unguentis, quæ multa sunt, lumbi eidem confricentur & cerebrū, potionibusq; & pigmentis, & herbis quarum feruentior est uis, per os continuo oportet infundi, ut perfrictionis incommodum euincatur atq; pellatur. Nā si in uisceribus permanserit algoris iniuria, diuersos, periculososq; procreat morbos. Si uero dierum canicularium tempore æstu animal fatigabitur, uel aquis frigidis est perfundendū, uel in mare flumen ue mittendum, frigidis etiam potionibus recreandum, ut neceßitati laboris aut temporis aptior medicina succurrat. Sed in equis non solum utilitas, uerum etiam decoris ratio seruāda est. Nunquam itaq; nisi neceßitas paßionis exegerit, de articulis resecandi sunt cirri. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis constituit. Ceruicē etiam ipsam diligens debet ornare tonsura. Multi enim sicut currulibus, ita & sellaribus iumentis preßius colla radunt. Quæ res licet præstare creditur augmentum, tamen sub honesto sessore deformis est. Alij ita tondent, ut arcū uideantur imitari. Nonnulli Armeniorum more crines aliquos in tonsura ipsa per ordinem derelinquunt, Sed gratiora sunt quæ translata de Persis posterior usus inuexit. Nam media iuba ad omnē accurationem ex sinistra parte tondetur, à dextra uero omnino infecta seruatur. Et nescio quo pacto plurimū deceat, quia illud quod naturaliter laudatur Vergilius imitatur:

Densa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.

Quod si bicomis fuerit, ut uulgus appellat, mediæ ceruicis setas æqualiter oportet

portet attondi, ita ut tam dextri quàm sinistri limitis continuata serie iubæ relinquantur intactæ. Quod nihilominus inuẽtum constat à Parthis, quibus consuetudo est equorum gressus ad delitias dominorum hac arte mollire. nõ enim circulis atq; ponderibus prægrauant ut soluti ambulare cõdiscant, sed ipsos equos, quos uulgo Trepidiarios, militari uerbo Tottonarios uocãt, ità edomant ad leuitatem, & quædam blandimenta uecturæ, ut Asturconibus similes uideantur. In sicco itaq;, æqualiq; solo quinquaginta passus in longum, & qnq; in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudinẽ stadij, quod aulicibus asperius sit, tum difficultate coronam uelocitatis optantibus ingerit, in quo spacio cum equus frequẽtissime exerceri cœperit, in illos aulices necessario offendit, et priores & posteriores ungulas impingit, et aliquãdo uel cadit, uel sic offendit ut cadere uideatur, post quod admonitus iniuria; tollit altius crura, & inflectione geniculorum atq; gambarum molliter uehit. Præterea minutos gressus imitatur, ut inter aulices ungulas ponat, nã si extendere uoluerit, offẽdit in cumulum. Minutim autem equus ambulãs commodius uehit, & pulchrius uidetur incedere. Potiones etiam hyemales æstiuasq; conscripsimus, quibus aut conseruetur sanitas perpetua, aut uehemens ægritudo pellatur.

Potio æstiuo tempore danda. Ca. LVII.

DVm æstus incanduit, hæc potio animalibus commoda est, quia humectat & refrigerat: Croci unciã unã infundes in uino ueteri, draganti uncias tres infundes in aqua calida, his adiunges fasciculũ uiridis porri I. item fasciculum uiridis apij, herbæ portulatæ succi heminam, lactis caprini sextarios tres, oua septem, olei rosei librã, mellis uncias 3. passi sextariũ I. uini ueteris quod sufficiat. Ex quibus omnibus diligenter commistis atq; contritis, ad cornu per triduum sextarios singulos animalibus dabis. Alia quoq; refrigeratoria potio: Vini ueteris sextarium, olei librã semis, oua tria, succi coriandri cyathum I. lactucarum cyathũ I. sollerter admisces, & in tres diuides partes, daturus per triduum iumentis æstuantibus salutare remedium. Tamen eo momento quo potionem defusurus es, per singula animalia singulas heminas aquæ frigidæ & recens sumptæ potioni debes adiungere.

Potio hyemalis Caput .LVIII.

HYeme quoq; potio ista præbetur: Vini ueteris sextarios 3. olei selibrã, pipis unciã 1. rutæ uiridis uncias 6. cerefolij uiridis uel seminis ipsius uncias 3. draganti uncias 3. seminis feniculi uncias 3. baccarũ lauri unciã 1. mellis uncias 6. oua quot uolueris, et paßi quantum usus exegerit.

Potio in Autumno et uere præbenda. Ca. LIX.

COsti semiunciã, caßiæfistulæ unciã, celticæ semiunciã, petroselini semiunciã, betonice semiunciã, glicericæ semiunciã, sagapini semiunciã spicæ indicæ semiunciã, saxifragæ, eupatorij, meliloti, irisillyricæ, añ semiunciã, centaureæ, gentianæ, aristologiæ longæ, añ unciã 1. amomi, aristologiæ rotundæ, añ semiunciã, scinoanthos semiunciã, asari, aloe, añ semiun. murræ unciã, opopanacis, radicis draconteæ, añ semiun. croci unciã, dragãti unc. 6. castorei unciã, absynthij põtici fasciculos 2. hæc oĩa in puluerẽ redacta ad. xij. aĩalia p triduũ sufficere credũtur, ita ut cũ uino optĩo digerãtur.

Potio omni tempore necessaria. Ca. LX.

COsti, meliloti, hyssopi, irisillyricæ, aristologiæ, sampsuci, dracontij, asari, draganti, centaureæ minoris, marrubij, gentianæ, spicæ celticæ folia, æquis ponderibus misces, redactaq; in puluerem cernes. sed si æstiuã dare uolueris potionẽ, cõmisces croci, mellis, et dragãti quod sufficiat. Si aũt potionẽ facies hyemalẽ, addis, piperis, appij seminis, et semis sinapis. utroq; aũt tpe cũ boni uini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusq; animaliũ diffunditur.

De difficultate urinæ. Ca. LXI.

DE urinæ difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed uiatorium istud, & physicum, & semper paratum te scire conuenit. Lutũ ex cuiuscũq; equi lotio factũ uino pmisces, colatũq; p nares infundes, et confestim prouocat urinã. Itẽ allium conteres et in anũ inicies et ueretrũ, mox egerit lotiũ. Itẽ, Puluerem quoq; thuris cũ ouo uinoq; pmixtũ, addito succo apij et cauliũ, si potionẽ dederis, prouocabit urinã. Itẽ, Betas ac maluas ad tertiã decoques, ex qbus aquã calentẽ ad med ũ sextariũ cũ melle cõmisces, et p os digeres, proderit minctioni. Itẽ, Cimicẽ quoq; uiuũ in aurem equi mit

equi mitte, et alterum supra naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facillimum certumq; remedium est.

De stropho. Ca. LXII.

Itinerum casibus subuenire cupientes, de pluribus pauca, sed manifesta libabimus. Nã aĩalia sub sessore uel onere dolor uentris frequenter affligit, ut uolutentur et procũbant. Semẽ itaq; rutæ syluestris uel hortẽsis si illa defuerit, diligenter tritũ cũ uino calido per fauces oportet infundi. Præterea aquã in qua usq; ad tertiã betæ decoctæ sunt, succũq; earũ nitro trito solerter admisces, oleiq; addes heminã, tepefactáq; in intestinũ per clysterẽ diffundes, cũ prius pronũ aĩal statueris, ut iniectũ ad interiora perueniat. quæ si forte defuerit, mel coctũ cũ tertia pte salis triti cogis in pillulas, ita ut collyria ad oui magnitudinẽ facias, similiterq; prono aĩali in intestinũ uel qnq; ut septẽ, aut nouem collyria inserere curabis. post soluitur uẽter et mitigatur dolor. Item, physicũ traditur os limacis neq; manu immunda, neq; terra, neq; dente contactum alligare umbilico dolentis curare continuo.

De dorso curando. Ca. LXIII.

Plærunq; dorsum aĩalibus aut sarcina lædit, aut sella, propter stramẽti negligentiã uel oneris iniuriã. qđ in itineribus interdũ necesse est euenire, sed recẽs tumor hac ratiõe curatur: mallonẽ ceparũ uel ipsas cepas in feruenti aqua decoques, et calẽtes quantũ coriũ ualet sustinere, tumori sup impones, et fascia ligabis. una nocte oĩs aufertur inflatio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoq; uitello oui, loca quæ tumere cœperint perfricabis, recens indignatio destricta siccabitur.

De probatissima potione diapente. Ca. LXIIII.

Cui cure est aĩaliũ salus, potionẽ supius declaratã, quã specierũ nũero diapenten græco uocabulo nũcupãt, Gentianæ, aristologiæ, murræ, baccarũ lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligenter trita atq; pmixta, domi, siue in itineribus prius cõdita, habere oportet in promptu, ut quoties mœstũ aut horridũ uideris animal, aut morbi alicuius labe tentatũ, statim plenũ cochleare ex puluere memorato cum sextario uini optimi p fauces diffundas, et p triduũ, etiã equo in labore constituto, digeras, ut aduersus uirus internum subueniat. probata curatio. Tussienti autem cum passi hemina dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui iam ponendus est finis, legen-

tium non offendit auditum, sequenti uolumine inchoantes à uertice usq; ad ungulas ex diuersis authoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui à natura datus est, in medendi dispositione seruetur, ne indigesta ac membrorũ consequẽtiæ repugnãs pagina quærentẽ confundat aut tardet.

FINIS LIBRI PRIMI.

IN SECVNDVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII LIBRVM, PROLOGVS.

Vlomedicinæ ars iamdudum uitio cupiditatis, et exiguitate mercedis, nullo studiosius discẽte, collapsa est. Nũqd uero exemplo Hunnorum siue gentium aliarũ artis ipsius etiam usus intercidet, dum homines refugientes expensas, barbarorum cõsuetudinem imitari uelle se simulant, & incurata animalia hybernis pascuis, & negligentiæ casibus dedunt? Quæ res nulli cõpendium, plurimis attulit damnum. Primo quod Barbarorum animalium aliæ naturæ, & ad omnem iniuriam durius corpus est. Deinde quod sic instituuntur à paruulis, ut nec potionẽ medicinalem requirant, & hybernis pascuis uigeant, ac sine pernicie frigora pruinasq; sustineant. Nostra uero iumenta & mollioris generis sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidißimis etiam stabulis imbuta, cum indignationem ex aliqua neceßitate contraxerint, continuo in aliquod genus incidunt morbi. Diligens itaq; paterfamilias, cum mortibus animalium suorum & cum medicinæ expensis atq; mercedibus faciat rationem, intelliget unius uilißimi iumenti pretiũ ad multorũ, quæ sine dubio peritura sunt si curata non fuerint, salutem posse sufficere.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE LIBER SECVNDVS.

DE VALITVDINIBVS CAPITIS. Caput primum.

N VNIVERSO ANIMANTIVM genere caput obtinet principatum, quod eminentius cæteris, dominatum quendam circa loci ipsius conditionem sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac uisus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaq;, ex quibus ægritudines generentur, & signa, per quæ qualitas earundem posit agnosci: curas etiam, quarum medela sanitas reuocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plærunq; autem in corporibus iumentorum indigestionis uitio sanguis corrumpitur: quod euenit cum ex æstu uel frigore debilitata sunt mēbra, & in capite frixus sanguis uertitur in uirus. Tunc enim repletis uenis cerebri membrana distenditur, & somni salubritatem frequenter excludit. Ex quo necessario dolor capitis, mœstitia, & imbecillitas subit. Quæ ualetudo & prima uidetur, & leuior, si uelox medicina subuenerit.

De Appioso. Caput .II.

CAeterum cum noxius sanguis membranam cerebri & ex una parte pertuderit, & eandē dolore nimio cœperit prægrauare, efficitur animal appiosum: cuius & mens hebetatur, & uisus. Nam cerebri incolumitas & oculos pascit & sensus. In qua passione quia una pars capitis prægrauatur, tanquam ad molam uadit in gyrum.

De Frenetico. Caput .III.

CVm uero medium cerebrum corrupti sanguinis uirus infecerit, animal freneticum redditur, ut repente saliat, & uelut effugere uelit, pa-

rietibus se tanquam irregbilis impingat, nec possit ratione aliqua contineri.

De cardiacis. Caput .IIII.

CArdiacus is est, cui cor dolet. Cardiacus autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi uel thoracis impleuerit uenas, cerebrumq; percusserit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit. Quæ ualetudo inducit mentis alienationē, & corporis sudore monstratur. ex quo difficillime liberatur.

De rabioso. Caput .V.

QVod si Appiosum, simul passio thoracis inuenerit, facit cōtinuo rabiosum. Ex ardore enim nimio iecinoris & sanguinis, uenæ cordis neruiq; præfocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius loci usq; adeo, ut mordendo se comedat. Ex quibus ualetudinibus si animal fuerit liberatum, & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta, uel tumor sub.reuerit, ineptum iumentum, pigrumq; redditur. & in illa parte capitis ubi uitium remansit, difficile se gyrabit, & ex eo latere se parietibus iungit, & tarde incedens, non sentiens plagam, ambulaturæ gratiam perdit, et erit submisso capite, & cum stare cœperit cum tarditate se mouet, minus etiam uidebit, nec cibum nec potum recusat. Quem si curare uolueris, cyclo curabis. In omnibus suprascriptis ualetudinibus, primum de temporibus minuendus est sanguis, sed & de matrice aliquando tollendus. Cura aūt penè omniū similis est, cuius ordinem sequentia declarabunt.

Qua obseruatione cyclo curentur animalia. Caput .VI.

MEmineris autem omnes ualetudines capitis, præcipue ueteres, periculosos, cyclo oportere curari. Cui hæc obseruātia et ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur animal, temperabitur etiā mollibus cibis, post diem tertiam de dextra ac sinistra, prout ætas aut uires, uel ualitudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per triduum uiridi cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. Primo uno die à cibo eum sustinebis & aqua. nouo autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus uiginti digeras, cui nihilominus lactucam dab

cam dabis in cibo ter in die. post potonē bibere semper incipiat. Si uero uenter uehementer solui incœperit, cauliū offas dare desistes: sed dabis paleas et furfures, ita ut sequente die penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibendum, ac postero die inducatur in cellam balnei calidā & sudet. Opus est autem diligentia ut reducatur celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur diligenter, uinoq; & oleo largiter perfricatus, accipiet cum nitri puluere folia rafani conspersa, quantum commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini uiridis minutatim concisis oleum optimū misces, & in uase nouo ita decoques ut tertiam perdat. ex quo singulas heminas per capita animalium per triduum dabis, ut potio uētrem resoluat. Sed si ultra modum fluere cœperit, lenticulam et hordeum pari mēsura friges, & de his singulas bilibres per dies singulos cum furfure & paleis dabis. Quinq; itaq; diebus operam refectionis eius impendes, & leuiter exercebis, ut intelligas quantum uires corporis sanitásque profecerit. Post hæc eum pro arbitrio despumabis. Sequēte die caput eius purgabis exorica, uel radice dianaria, quam Artemisiam dicimus: si hæc nō fuerint, ex liquamine optimo cū oleo mixto. cuius caput pedesq; connectis, cum bene purgatum agnoueris, soluito, butyrum ex oleo roseo solutum infundes in nares, ut illo purgationis mitigetur asperitas, ita ut singulæ cotylæ singulis naribus infundantur. Si supradictæ potiones non soluerint uentrem, mellis, hellebori albi pondus unius denarij cum hemina dulcis uini bene tritum in potione recipiat, uel certe scammoniæ pondus duorum denariorum diligenter tritæ cū dulcis uini hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si uenter ultra modum dissolutus discrimen importat, anagallicum succo ptisanæ ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamq; & hordeum frixum, singulas bilibres cū paleis & furfure præbebis in cibo. Ad ultimum, partes quæ in causa sunt, sinapizabis diligenter, sinapizatum cautere ferreo, uel quod utilius creditur cuprino combures, usta curaturus ex more. Potionem quoq; ex antidoto polygresto per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinam consuetudinem reuocetur. Insanabiles ualetudines cyclo affirmantur posse curari, id est, insani corroborari, caduci cyclo curati uruntur in capite; morbidi uero, dysenterici, coriaginosi, orthopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus.

De cerebro commoto. Caput. VII.

Cerebrum plærunq; diuersis paßionibus commouetur, quod his deprehenditur signis: Ambulabit prauus, & frequenter offendet, & toto se corpore commouet. Cuius ista curatio est: Baccas lauri nũero xx. nitri selibrã, rutæ manipulum: quæ omnia diligenter trita, cũ aceto non acro, & oleo optimo rosaceo cõmixta, hyeme calefacies, perunctoq; oleo capite eius & cerebro, uel auriculis, cerebellũ de lauata pelle cõuoluis. Quæ si forte defuerint, farinam hordeaceam resinãq; miscebis, ex quo cataplasma cõfectum cerebro oportet imponi. Prætetea ceram oleo cyprino coniungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refouẽdum est. Tres fluuiatiles cancros cõteres diligenter, et cũ duabus uncijs succi cauliũ, addito lactis sextario olei duobus cyathis, pmiscebis, & colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sextariũ I. coquito, ex quibus pastillos facies, & in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Præterea si hyeme curaueris, farinã triticeam: si æstate, hordeaceam, aquæ frigidæ adinuicem amuli permixtã in potione præbebis.

De dolore capitis. Caput. VIII.

De capitis dolore multi authores multa dixerunt. Cuius hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius & palatum labiaq; tumebunt, quanto uehementius increuerit morbus, tanto exoritur amplius tumor: ambulãtes toto corpore uacillãt, umbrãq; suam uelut odorantes expauescunt. Cuius paßionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestio ciborum naturali meatu intercluso, uel certe derelicto, in eas uenas, quæ circa tempora sunt, defluit, membranamq; cerebri uitiat. Cui sanguinẽ de temporibus oportet minui, & cõtinuo oleo acetoq; permixto caput largiter perungi. Quod si hyems fuerit, hordeum pridie infundes in aquam & decoques, calidamq; in sacellos immittes, iumentorumq; caput fumentando diutius uaporabis. Alij authores tolli de palato sanguinem iubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, & merdã bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidũq; cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur

gatur ad pilos usq;, cum prius calida fumentauerunt caput. Dolorē capitis propè ad insaniam ista signa demonstrāt: Quoties graue est, & in præsepio se deponit, lachrymæ frequenter oriuntur, auriculæ stabūt, oculi grauiores erunt, anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem in primis ab aqua abstinebis ne nimiū bibat, de utraq; parte colli sanguinem detrahes, caput sicut scriptum est curabis.

De Distentionibus. Cap. IX.

Distentionis quoq; ualitudo ad capitis præcipue causam refertur. Cuius hæc erunt signa: Impediente caligne obscurabitur uisus, tremor & sudor totius corporis insequitur. Quod uitiū contingit ex aqua, si sudans iumentum biberit: uel ex indigestione cibi, si non dormiat, uel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. Quæ paßio cæterarū ualetudinum & fons probatur & mater. Nisi enim inter initia curaueris caput ut animal dormiat competenter, fiūt appiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cū aïal distentiōis ægritudo comprehēderit, de ceruice eidē sanguinē tolle pro magnitudine corpus & ætatis. Et si æstas erit, oleo & aceto caput totumq; corpus perunges, & diutißime confricabis, loco refrigerato & opaco inclusum continebis, substernes etiam stercora sicca uel paleas, ut prouocet ipsa mollicies ad cubandum, locum calidum declinabis, nam impedit somnum: furfure uel paleis uel folijs lactucarum reficies. præterea potū præbebis exiguum: cum cōualescere cœperit, modicis ambulationibus exercebis, ubi idoneum uisum fuerit ad cibaria largiora infusum hordeū ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa reuocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermißione curabis. potionem dabis qua sanātur appiosi: Nasturcij seminis, apij semīs, seminis lactucæ, anagallici, petroselini, aneti, papaueris syluatici seminis uncias singulas, piperis scrupulos 3. croci drachmā unā. Quæ oïa bene cribrata atq; cōmixta ex aqua temperabis, trochiscos facies, ut habeant n minus quàm singulas drachmas. In dieta unū trochiscū in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit cibū, singulos trochiscos solutos cum succo ptisanæ quotidie præbebis. Vinū nūq̄ dabis. Capitis enim ualetudo sumpto mero deterior efficitur.

De Appioso. Caput .X.

SI quod iumentum appiosum fuerit, in præsepio incumbit, oculos tensos habebit, micabit auriculis, uisus caliginem patietur, & gyrat in circulo tanquam ad molas.

De rabioso. Caput .XI.

QVod si etiam fuerit conuersus in rabiem, sic intelliges: Subbito hinniet tanquam sanus, parem suum appetit morsu, uel hominem, præsepia aut ilia sibi mordicãs rodit: quẽ sicut appiosum curabis. Prorsus abstinebis ab hordeo, mollibus cibarijs sustẽtabis. Præcipue tamẽ apiũ uiridem quantum uoluerit præbebis. Sanguinẽ de temporibus aut de ceruice emittes, loco tenebroso statues, caput eidem huiusmodi acopi cõfectione curabis: Opopanacis librã 1. resinæ, terbentinæ ati uncias 2 galbani unciã 1. resinæ frixæ uncias 3. masticis tritæ uncias 2. olei ueteris librã 1. ex hoc ei cerebrum & auriculas confricabis, oleũ tamen solum ac liquidum in aures eius suffundes. cuius tamen prius quã acopo utaris, saccellationibus caput cerebrumq; uaporare te conuenit, & caput apposito cerebello communire. Potiões quoq; ex trochischo supius memorato quotidie præbebis, collyrio acri inungis aßidue ut caligo ex oculis poßit auferri. Quæ cura si non profecerit, caput & tempora sub ipso protocomio semisse inuris cauterio, quod & sup uenas tẽporales facies. Plæriq; tamẽ facies ne deforment iumentũ solo tabulare palati († confecto) sani fieri poßent. Feruor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam menti pristinæ, sanitatiq; restituit. als † usto.

De Insania. Caput .XII.

ALij authores insanientis iumenti ardentes & sanguineos oculos et humore suffusos, stantes auriculas dicunt uel micantes, ut ad instar indomitorũ nec capi poßit, & captum, parietibus se illidens conetur effugere. terram pedibus fodiet, et multum flegmatis ex ore profundet. quod hac ratione curatur, ut auferatur ei sanguis de angularibus uenis, de palato, & post de cruribus, à cibo eadem die abstineatur & potu. Alia aũt die aquã frigidã dabis ei bibere. Auferãtur stercora quæ in ano eius sunt, p quatriduũ continuato clystere, curabitur uenter, ungetur cerebrum, secreto conlocabitur loco

tur loco, accipiet in substantiam porros, & herbam mollißimā, aut mollißimum fœnū. His potionibus percurandum: pulueris turis drachmā 1. aceti albi sextariū 1. radicis panacis unciā 1. herbæ saxifragæ uncias 3 ex aqua mulsa per os dabis. Lactis caprini sextariū unū defundis in fauces. quod si defuerit, ciminū rusticū pondo duo in puluerem rediges, additoq; olei optimi uno cbulo, ex aqua mulsa diffundis ad cornu. Sed cæteris potio hæc aptior creditur: apij unciā 1. iusquiami unciā 1. seminis apij unciā 1. seminis lactucæ uncias 2. papaueris syluestri unciā. quæ oīa in puluerē redacta cōmisces, et unū cochlearium magnū ex aqua dabis, uel si cibū non accipit, ex succo ptisanæ: obscuro et frigido & laxiore loco statues, silentiūq; præbebis ut dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, aures q; complebis, tempora etiā munies cerebellare uel fascijs, mirtam quoq; aridā conteres, & aceto oleoq; miscebis, corpusq; eius totum diutißime confricabis. Solent constringi & obrui stercore ut sudent & dormiāt. Quibus si somnus uenerit, afferet sanitatem. Rabiosum uero iumentum eadem omnia, & maiora ostendit quàm insanum. Nam & alia animalia comedit, & facit ipsa cotagione rabiosa. Plerunq; etiam morsibus intestina sua extrahunt & ineunt fortiter. Quæ ualetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur aūt obseruatione & potione superius declaratis.

De Chirurgia. Caput .XIII.

CHirurgia appellatur quodcunq; secatur ferro, uel cauterijs uritur. quæ cum sit omnibus membris aīalium, præcipue tamen capitis necessaria est medicina. Quodcūq; igitur iumentū in qualibet parte fregerit caput uel nudauerit casu, sollicite curandum ne indignatio uulneris in neruos cerebrūq; penetrādo piculū generet, nec in primo medicamētis uti acrioribus cōuenit, sed magis melle curare, cū ad maturitatē uenerint illa quæ fracta fuerant, ossa laxantur, tenta sollerter, et mobili manu uel forficibus eximito. Reliqua fragmenta oßis, quæ asperata sunt ferramentis cædito atq; prædito, ut carnē facilius inducāt. Nūq̄ enim clauditur uulnus si non raseris, donec sanguis per os ipsius respōdeat. In quo maior est adhibēda cautela, qa solet in locis ossuosis et cōmissuralibus fistula fieri. quæ cū euenerit, parumper iniuria afficit uulnus, per quod non sanies, sed humor liquidus emanat. nec unquam deducta cicatrice solidatur. Quod si euenerit, hac ratione curabis.

Papyrum per ipsam fistulam traicies, ita ut capita papyri, quæ extra fistulā eminent, ex utraq; parte alligas lino ne cadat, et diebus v. uel pluribus, donec callositas fistulæ papyri distentione turgescat, & maius uulneris foramē fiat. Tunc ad mensuram uulneris ex fistulari medicamento collyrium faciens, exempto papyro intra fistulam inijcies, ut impleatur ex integro, planè ne excidat munies diligēter. Post dies quatuor uel quinq; solues. si fistula ceciderit, traumatico curabis, quod uulneri semper immittes, donec spissa sanies & nō multa in eo loco reperiatur. Cum aūt iam lympidum uideris collyrium, fac pollinem herbi, & thūs masculum tritum æquis ponderibus cum melle decoquito, & plagæ ipsi imponito, per dies plurimos quotidie curato ita, ut deprimas ipsas partes uulneris, quatinus iunctæ citius cohærescant. Si grauiter offenderit caput, ut cerebrum uexet intrinsecus, cōtinuo de temporibus sanguinem eidem oportet auferri, & spongiam aqua, si æstas fuerit, oleo roseo, & aceto æqua parte commixto capiti eius imponi, fasciaq; connecti, & cibos uirides præberi. si nec ipsos appetit, quia omnem cibum recusat, fabam moles & conuertes in pollinem, farinam quoq; triticeam pariter admisces, et cum mulsa per cornu ad substantiā animali tam diu faucibus eius infundes, donec cibos uirides appetat, quos aqua marina uel salsa oportet aspergi.

De auribus. Caput. XIIII.

Aurium ut uicinitate proxima, ita periculi non discrepans cura est. Quæ si casu aliquo fuerit à radice contusa, & collectionem fecerit, eam cum maturauerit, scalpello secato, & pus finito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato donec sanetur. Etiam si cartilaginem uexauerit, eiusdem medicinæ obseruatione proficiet. Si uero à radice auriculæ, uel cōmissura capitis tumor magnus cū duricia extabit, ex fœnigræci & lini semine & tritici polline cataplasma imponito, maturatam collectionem scalpello secato, ita ut inferius plaga spectet, quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & sale mixto infusos lemniscos inducis, & uulnus per quatriduū fouebis. post traumatico uteris. sed difficilis cura est, quia fistulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ si euenerint, suprascripta curatione curātur. Si tamen ægritudo uulneris ulterius etiā post medicamenta procedat, uicinæ urendæ sunt partes, & cauterio in

ipsis collectionibus insigenda sunt puncta uehementius, ut et cutis et causa perrumpatur interior. post solerter usta curanda sunt. Non enim aurium est negligenda curatio, ne ex dolore nimio generetur insania. Primum purganda est auris diligenter intrinsecus, ut auferatur quod dolorem mouet, aut lædit. Si nihil inuenitur, spongiam nitro & aqua molliter infundes et dilues, unamq; noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fouere incipies frequẽter et diu, donec dolor recedat. Quod si aqua fuerit ingressa, oleũ uetus & acetum æquis ponderibus adiecto nitro in aurem mittito, & succidã lanam superimponito. Si uulnera fuerint lyparem auribus inseres & curasti.

De pilis qui nascuntur in oculis. Cap. XV.

QVodcunq; iumentum in oculis tritiacem patietur, id est, ut pili aliam palpebram urentes lachrymas moueant, uisumq; conturbent hac ratione curatur. Non longe a pilis ab interiori parte scalpello plagam dabis in cute palpebræ, post forpicibus per longũ ad mensurã oculi fasciolam præcides, et impositis fibulis consues palpebram foris uersus, ut oculus sine deformitate recipiat uisum & gratiã naturalem. Tũc uero optimo oleo, necnon etiam muria infusam spongiam superpones, & oculũ fasciabis. Post die quinto soluis, tunc intrinsecus oculum collyrio curabis. deforis uero tetrapharmacum impones, nõ prius fibulas ablaturus quã duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrij cura non deerit, ne caro rursus superflua excrescat. Sed plæriq; adhibent cum deformitate cõpendium, ut partem quæ prominet ad mensuram naturæ forpicibus amputẽt, pusca quæ frigida sunt propter fluxum sanguinis foueant, oculum collyrio intrinsecus curent, ne indignationis necessitate lædatur.

De suffusione oculorum. Caput. XVI.

SVffusio sicut hominum, ita iumentorum impedit uisum, cuius tria genera ab autoribus indicantur: Stenochoriasis, plotochoriasis, hypochoriasis, græce papula noĩatur. Stenochoriasis dicitur, cũ constringitur uisus et uires amittit. Quæ hac ratione curanda est, ut sanguis de temporibus auferatur: radicẽ quoq; feniculi, et herbam celidoniam uel rutã decoques ad tertias, et cotidie ex ipsa aqua quantũ manus patitur, oculus foueatur. Inun-

ges etiam collyrio opobalsamo, quod suffusionibus prodesse consueuit. Aduersus infestantes pilos tertia cura est, ut leni tenuiq; cauterio genæ quæ procreuerint inurantur, quo facto, ducta cicatrice conteritur pellis, & palpebra alterius eleuata à pupilla cursu pilorum arcet iniuriam. Platochoriasis autem est cum se ultra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit uisum, nec curari ullatenus potest. Nam sicut oui uitellus casu aliquo disruptus in priorem formam coire non potest, ita semel pupilla diffusa recipere non potest usum uidendi. Quod euenit equorum sudore dum membranula quæ cõtinet lumen, indignatione caloris disrumpitur: uel certe sollicitudo longi itineris ad indignationem iumenta compellit, aut læsum oculum dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus uidetur incolumis, nullis lachrymis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, sed uisus tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imagnem tuam tanq̃ in speculo uidere nõ potes. Hypochoriasis autem à capitis humore descẽdit, & in uno oculo sese primo ostendit, postea etiam ad alterum transit, Intelliguntur autem humore uel lachrymis. Continuo sanguinẽ ei de supercilio uel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices feniculi decoctæ fuerint cum ruta. Preterea inunges collyrio opoponato & opobalsamato. Quod si institeris medicinæ per lachrymarum cursum consueuit sæpius caligo sanari. Temporales quoq; uenæ cauterijs inuruntur, & meatum humoris excludunt.

De paracentheſi in oculis. Caput .XVII.

Quod si uis passionis intulerit cicatricem, diligenter attende quo colore sit membrana, quæ apposita pupillæ impedit uisum: si aurosa colore fuerit, insanabilem scias. Si candida nimiũ, etiam noueris nõ posse curare ipsam. Si uero spissa fuerit colore oleagino muco similis, per paracenthesim ad hominũ similitudinem, cum fuerit maturata curatur. Iumentum igitur pridie temperabis à cibo, uel potu maxime prohibebis, in loco molli elides, caputq; eius & ceruicẽ apte collocabis, ita patentẽ oculũ facies, ut claudere nõ possit. deinde ab ipsa fronte paracentheriũ inter tunicas oculares subijcito, ne pupillam tangas, aut aliquid lædas interius, sed ipsum albũ de supiori parte ubi hypochisis posita est, capitello paracẽtherij deorsum deprimis.

primis ad palpebrā inferiorē subtiliter. Quod si depositū fuerit, nō prius paracentherium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissime uaporaueris, solet enim resilire. Quod si ita euenerit, reprimito, donec ita componatur ut resilire non possit. Cum itaq; intellexeris claritatem pupillæ sine ullo obstaculo hypochisis, tunc eximes ferrum, & inuenies aīal uidere. curabis sic. Ex oleo roseo & oui albo anacollima facies, lanam infundes, & super oculum curatum impones, ac desuper fasciabis. Caueto ne ipsa die manducet, & moueat oculum agitatione maxillæ, sed tamen si uoluerit bibat. Altera die solues & calida fomentabis diutissime. deinde fœnigræci succum in oculo subfundis, & rursum anacollima supradictum similiter imponis, fasciabisq;. Quod cum per triduum, aut quatriduum feceris, oculum solues, & fœnigræci succo fomentabis, ex melle optimo attico unges donec cicatrix se confirmet & oculus.

De oculo lunatico. Caput. XVIII.

EST aliud uitium eiusmodi, ut interdum oculo album inducat, interdū lympidet: ex qua passione lunaticum oculum ueteres nominauere. Cuius ista curatio est, ut de ipsa parte temporum detrahatur sanguis, interpositis diebus sub oculo. Nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie quoq; calido fomento oculum curabis deforis, Intrinsecus autem inunges collyrio thermantico et acerrimo per plures dies donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, uenas superiores in temporibus supra ipsum locum qui sustinet passionem, diligenter perquires & inures, ut humor noxius possit arceri.

De staphylomate oculi. Caput. XIX.

QVodcunq; iumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consueuit adhiberi: De sub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non ualde acri, si uulnus fecerit & deplanauerit, ex succo fœnigræci fomentabis, & inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, tunc uteris acriori collyrio, & per dies plurimos, donec quæcunque pars æquari

aequari possit ad naturæ similitudinẽ, cõpleaturq; ut nõ deformetur obtutus.

Ad album de oculo tollendum. Caput. XX.

SI casu aliquo aĩal oculũ impegerit, aut cõfricauerit, uel ex percussura læserit & albũ induxerit, etiã si totus oculus præclusus sit, tamen expimẽtis hac ratione probatũ est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem & in pila mundissima diutissime contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges: potestate medicaminis q̃uis desperata, consumitur albugo. Sed si terrestrem hederam nõ inueneris siue baccas hederæ siue folia contũdes, & succum exprimes, & ex eo succo inunges. Si hoc quoq; difficile uidebitur, aut morosum, paululum aquæ frigidæ cũ folijs hederæ diutissime cõtundes, succum exprimes, & per siphonem ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane quàm ad uesperam feceris, albũ omne tolletur. Sed si uinũ miseris optimum & recens efficacius curata sanat.

De suffusione curanda per nares. Cap. XXI.

ALiqui authores dixerunt, si dexter oculus suffusionẽ susceperit, uel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet: in ipsa callositate narium foramina subtilissima inueniet, quibus tenuis inserenda est fistula, per quam ille qui curare debet os plenum uino insufflet, ut merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lachrymare. Velocius autem proficiet. quia per interiores uenas meri uirtus ad oculum penetrat.

De diuersis passionibus oculorũ. Cap. XXII.

IVmentum in oculo in osse percussum, si tumorem fecerit durum, callosum, & ossillagini similem, hac ratione est curandum: Deiecto animali contra causam ipsam, cutem aperito, & ossis cisorio gingiuulam, uel cartilaginẽ uel os quod ex se excrescere cœperit, cædito, ut deplanes ad similitudinẽ partis alterius. Si apte deplanaueris, aceto et oleo linteolis uel licinio addito, locum ipsum comples, & fasciabis, tertia die solues, & similiter curabis p dies. r. donec feruor desinat. post traumatico uteris. Catastolico quoq; medicamẽto libraturã cutis consumis, quam diu lympidum uulnus curetur et adæquetur. Quod si ipsum os concarnari non potuerit tam diu cotidie era-

dicato,

dicato donec sanguinet atq; concarnet, ita ut medicamenta congruentia uulneri imponas. Quod si post sanitatem causa eadem crescere cœperit, punctis cauterio subtiliter urito. Oculorũ epiphora infra oculũ detractus sanguis emendat, si usq; ad sanitatem melle optimo inungatur aßidue. Preterea prodest eidẽ paßioni: myrræ põdus denarij unius, crocodili stercoris semiunciã, salis armoniaci semiunciã, sepiæ oßiũ semiunciã, mellis attici cyathos 2: ex quibus omnibus tunsis atq; permixtis oculũ perunges. Magnæ lippitudini adhibetur tale remedium: Murre trogloditis unciã 1. thuris masculi, croci siculi, limpidis ciprię, æris usti, añ uncias 2. teres simul, consparges & cernes, aquæ cœlestis, & falerni uini, mellis attici adijcies quantũ sufficit, in uase uitreo condes, & cum necesse fuerit uteris. Si casu ciliũ ruperit, fistulam dabis & mannã thuris cum ouo impones. Discutit cicatricem oculorũ eiusmodi compositio: Spicæ nardi unciã semis, salis armoniaci uncias 3. catimiæ unciã semis, croci unciã 1. piperis semiunciã in puluerẽ conuertes & uteris. Albi uitia deterget ista curatio: Sepiæ marinæ oßis rasi ℈ decem, croci ℈ duos, salis armoniaci scrupulos 2. myrrhæ, crocodili stercoris scrupulos duos. Item, album siue glaucomata emendat: uini amenij ueteris sextarij tres, gariofili sextarius, mellis unciæ tres, quibus omnibus decoctis uteris. Album tollit si ex humore uel percussura euenerit: Sandaricæ unciæ 2. oßis sepiæ combusti unciæ 4. piperis albi semiuncia, salis armoniaci unciæ 2. cum melle permixtis. Cicatricibus oculorum medetur ieiuna saliua, si cũ sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. Sal quoq; tritũ cũ osse sepiæ, & sinapis agrestis semine. Collyrium nardinum; opopanacis scrupulos 2. uiolæ uncias 2. spicæ nardi, caßiæ, marrubij añ semiunciã, croci siculi unciã semis, olei semiunciam & scrupulos 4. piperis albi uncias sex, gummi scrupulos 5. Item alia confectio collyrij: Eruginem eris & salẽ optimum æquis ponderibus & aceti quantum sufficit musces. Necessaria compositio; rutæ scrupulos 4. thuris masculi, stercoris columbini, murium, olei, croci, mellis, catmiæ, olei rosati añ scrupulos 4. diligenter trita miscebis & uteris. Si uero oculus ictu uulneris insanabilis redditur, & (ut Mulomedici dicunt) canchremata fecerint, ne periculum mortis incurrat, erui pollinem cum oleo roseo & ouo simul immittito. Cũ purgatum uulnus fuerit, cum melle attico inungito. Sunt & alia multa collyria, quæ quia eandem uim, easdemq; species continẽt, enumerare superfluum duximus.

Dd strumis iumentorum. Caput XXIII.

PLerunq; strumæ, uel parotides, aut scrophulæ iumentorum guttur infestant, & fauciū tumorē producunt. Nā & subrecto sunt capite, et tanquā ab stranguria præfocantur. Hos primū somētis calidis, et cataplasmate ex polline hordeaceo & resinæ uncijs tribus mero ualido coctis, curari expedit: & cū collectio fuerit maturata, scalpello secari opus est, & quicquid collectū fuerit emittere, et aceto, et sale, & oleo infusos lemniscos subijcere. cæteris quoq; diebus traumatico, et medicamētis aptis sollerter curare si uulnus pateat, dū sanetur. Nā in his locis ex præclusione cito solet fistula fieri: quæ si euenerit, ut supra demōstratū est, papyro & collyrio poterit persanari.

De glandulis. Caput XXIIII.

GLandulæ quoq; aīalibus, et præcipue pullis, usq; ad periculū interdū molestæ sunt, et in morbū transeūt aliquādo. quæ inter maxillas inferioresq; fauces nascūtur, et ad silitudinē pillularū maiores, aliæ uero minores cōnexæ ex carne obdurescūt, et tumorē sine doloribus faciūt. Quæ inter initia perūctæ oleo, picula perfricari solēt, uehemētiusq; manibus corrūpi, et ita uelut uanescēdo sanari. Quod si excreuerint amplius, deiecto animali, ita ut per mediū secentur scalpello subtiliter cū radicibus eximūtur, ne aliqua uena tangatur. Quo facto, aceto & oleo cū sale, medicamentisq; superius declaratis sananda sunt uulnera. Pleriq; urenda dixerunt. Sed si paruæ sint prodest, cæterum maiores execandæ sunt ferro.

De pullaribus. Caput .XXV.

DVm caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter gingiuas atq; maxillas tumor, collectioq; generatur, quæ pullaria uocātur. Cuius passionis tanta tensura est, ut mādūcare uix possint. Sed cataplasmatibus studiosissime maturāda sunt, deinde scalpello aperienda, post sale et aceto & oleo curanda. Pleriq; etiā, cū ferro exemptæ fuerint glādulæ, propter sanguinis fluxū loca uri debere præcipiūt, post sale & oleo octo diebus utuntur, nec nō ex nitro et aqua calida diluūt. Si nitri inopia est, lotio calido aut lixiuio utūtur, Deinde uinum & oleum & farinā de eruo imponūt per triduum, consequenter de uino ac oleo, & farina hordeacea, et melle percurāt. Addentes, quæcunq; plaga fuerit aut strumæ uel parotidis, glādulæ, quæ tol

luntur licio medicamento, uulnera percurari ita, ut de mali granati sicci pulueris aspersus, celeriter adferat sanitatem.

De fistula maxillæ, Vel de conficiẽdo collyrio fistulari. Caput .XXVI.

SI ex aliqua huiusmodi curatione iumentũ fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: papyrum inijcies in fistulam, ut pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis ne poßit elabi: pars uero foris exeat, quæ nihilominus constringenda est lino ne cadat, triduo permaneat, quarta die papyrum eximes, Collyriumq; ad longitudinem & cauaturam uulneris ad arctum fistulæ subijcies, & ne forte labatur, fasciabis locum, ita ut ad mãducandũ poßit maxillas agitare: tertio die solues. Si fistula ceciderit, diebus septem unguento traumatico curabis. deinde collyrium ex melle & erui polline decoctum subijcies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad ultimum, anapleroticum ipsi uulneri medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice, solidetur. Fistulare aũt collyriũ hac ratiõe conficies: anisi unciã I. ferulæ unciã I. ærugnis æris unciã I. battituræ calcetis unciã I. cimini semis unciã I. teres cũ aceto acerrimo, et secundũ qualitatẽ uulnerũ, cũ usus exegerit, collyria formabis.

De expositione fistulari. Caput .XXVII.

FIstulæ nascuntur, quoties neruus, aut cartilago, aut os negligentia uel impitia curantis, ex plagæ alicuius tabido humore uiciatur. Tũc enim quæ commeauerit adinstar cuniculi carnem indurat & incallat, & fit fistula, quæ nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitus eximatur. Huius à diuersis autoribus tradita est diuersa curatio. Alij enim scalpello resecari & apiri iubẽt, et stringotomio decarnari, medicamẽtisq; acerrimis cõsumi, et sic postmodũ uulnus ad cicatricẽ coire. Quod cũ laboris ac discriminis habeat plurimũ, minus tamẽ prodest. Alij uero cauterio omnẽ fistulam inurendã, uicinasq; partes eius punctis feruentibus prærũpendas esse duxerũt, quatinus per ignẽ callositate submota, astalticis medicamẽtis uulnera pcurẽtur. Sed melius est fistulã, sicut supius declaratũ est, papyri iniectiõe curare. qa neq; neruus, neq; uena, neq; cõmissura uexatur. Nã scalpello uel cauterio sæpe fit causa deterior, et piculũ creãt. Collyriũ uero omnem

omnē callositatē fistulæ de alto à radice eius eximit. Quod si os fuerit uexatum quod oporteat radi patens uulnus, per medicamenti curam nō potest impediri. Si uero in alto tabes aliqua uel neruus aut cartilago remanserit, ex eodē collyrio puluerem facies, & frequenter inijcies. Omnia enim uulnera elympidat atq; persanat.

De tumore faucium uel capitis. Cap. XXVIII.

INterdum ad similitudinem synanches animalibus fauces & caput interius intumescunt, adeo ut bibere aut manducare non possint. Cuius totum & os & lingua, aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autem datur huiusmodi ad cornu: olei ueteris libras 2. uini sextariū 1. cōmisces quoq; nouē caricas cū nouē capitibus porrorum, decoques, & diligentissime conteres, & in aqua ipsa nitrum alexandrinū tritū quantum sufficit misces, & ex his omnibus potionem mane & ad uesperum heminas singulas dabis, ut tumoris ipsius relaxetur ac mitigetur asperitas. Manducet autem herbam uiridem, aut q̄d melius est pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrū admiscebis, & sic apponis. Fœnū quoq; mollissimum eliges; quod nihilominus nitro & aqua cōsperges, sanguinem non detrahas nisi forte de palato, despumes, cum cœperit conualescere, nitrum tunsum & cribratum, pulueres de radicibus cucumeris asinini syluatici cōmisces & uini sextariū, coclearia pulueris ipsius iunge, ut huius potionis ui resoluto uentre purgetur. Alij authores tumorem capitis ac linguę uel fauciū, etiāsi obdurauerit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succendunt, cum candere cœperint, caput æqui cooperiunt, & uas plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per uices singulos candentes lapides in lotium immittunt, ut ille uapor ac fumus à calore lapidum concitatus, os equi & nares impleat, et fuste transuersum, ut apertum os habeat debet accipere. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam calefacito, uel certe salem in aqua dulci miscebis, fouendoq; dissoluis, addito aceto acerrimo, caput eius & os & gingiuas diutissime confricabis. Postea fimū bubulinū cum acri aceto miscebis, & tepefacies, ex quo caput totum frontemq; & labia perunges. tunc farinam hordeaceam cum aqua tepida sufficienter pro cibo dabis & potu.

Si ex ple

Si ex pletura sanguinis fauces tument. Cap. XXIX.

Quod si ex sanguine tumor ille indignatiõis euenerit, ita intelliges, si uenis tẽsis obturabitur halitus, et oculi sanguinei apparebũt, cui de temporibus si non tumebunt, aut certe de palato si ibi indignatio nõ erit, sanguinem opportet auferri. cretam cimoliam duabus partibus & tertiam partẽ cretæ nigræ, ex uino austero tẽperabis, & dũ calet illinis caput. als auditus.

De intomatis, i. de Tuberibus. Cap. XXX.

Sciendum est autem tubera in corporibus iumentis frequenter excrescere, quæ græci intomata uocãt. horũ uariæ q̃litates & diuersa sunt nõia. Stechatoma est tuber q̃d in se adipem uel pinguedinẽ cõtinet. Melicæris est tuber in quo caro inspissata, quo modo in uerrucis inuenitur. Aneutrisma est tuber in quo sanguis cõspiratus uberis uenæ similis inuenitur. Acterома est tuber in quo farinosa cõgeries repitur. Ganglion est tuber quod fit ex duplicatione nerui, similis tubero cum dolore immobili. Horum omnium una est curatio. Iumentum colligatum deponitur, & contra locum causæ sagitta aut scalpello in longum dextra ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita ut media fasciola cutis, quæ supra tuberũ est, intacta permaneat. Post egestis uel euersis omnibus quæ tumorem mouerant, medicamentis cõpetentibus, ea quæ supra declarata sunt, producitur ad cicatricem.

De lingua incisa. Caput. XXXI.

Si iumento lingua fuerit incisa, statim cum fibulis consuito, deinde uino lauato, post gallam tundito & puluerem cernito, ex eo imponis donec sanetur: cui dabis fœnum mollissimum concisum, & pro hordeo furfures. Alij postq̃ fibulas acceperint linguaq; uino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, ut plagam purget & curet. Ad ultimum ex malo granato puluerem iniecerunt.

De gingiuis & dentibus. Cap. XXXII.

Si iumento loculamenta dentium .i. gingiuæ uel dentes doluerint, hijs agnoscitur signis: hordeum solidum glutiet, macescit, saliuarum plurimum effundit, gingiuæ intumescunt. Cretam cimoliam cum aceto acerrimo ma-

rimo macerato, & calentem extrinsecus maxillis inducito, ne minus quinq; diebus: gingiuas autem interius cum puluere corticis maligranati, & melle tertia die diutissime confricato donec egesta sanie conualescat. Quod euenit, cum humor acrior ex capite, in maxillarum defluxerit uenas.

De osse fracto. Caput .XXXIII.

QVod si animal iuxta collum uel molares, uel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit, et apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quae sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta diligenter unam partē, deinde alteram cōpingis ad locū, & siliter fasciato, ne iterū dissipetur: Cui & †corbem cōstrictam oportet imponi, ne deprauet dentes & labia. Cum solueris ad curandum, manu quae ante composueris contineto, furfurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut quamdiu manducat, manus tua à loco quem continet non recedat. Cum iam manducare noluerit, offerto ei aquam ut bibat. Cum biberit curato similiter, ut supra scriptum est. cui et succum ptisanae conuenit dari, si minus fortasse manducauerit. Quem tali obseruatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

al. †crumenā

De cartilagine narium si sanguis fluat. Ca. XXXIIII.

IVmento nariū cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam afram & thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum qui laesus est, et si uulnus factum fuerit in cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis nō potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut suprascriptum est, in loco in quo sagitta ruptum est palatum, spongiam imponis, capútque eius sursum constringe, & aqua frigida renes cerebrumq; testiculósq; perfundis. Quae res si tardius subuenit acatiam nigram & thuris pollinem aequis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumq; caput illinies, donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

De palato, si uena se nō clauserit. Ca. XXXV.

MAture piculū creat cū incisa uena claudi nō potest in palato, sed cōtinuo sanguis pfluuiū inhibetur, si aut candēti cauterio fuerit meatus ille cō

tus ille cõbustus, & suspẽsum altius caput. Cũ per nares sanguis defluit, nec potest aliter retineri, coriandrũ uiridẽ sufficienter tundes, succumq; eius expreßũ, substricto equo, naribus infundes, frigore naturali uenas ptinus claudit: chartã etiã et lanã cõbures, ipsumq; puluerẽ p fistulã insufflabis naribus

De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt. Caput. XXXVI.

MVcorum etiam qualitates, qui per nares effluũt, conuenit nosse, ex quibus genus paßionis ostenditur, & causa cognita facilius curari potest. Mucus lympidus cotidianus est, & nisi minus fuerit, non debet esse suspectus. Craßius autem & candidus à cerebro defluit, & admonet ad medelam capitis festinandum. Rubens, tenuis, frigidus, ueteris perfrictionis prodit iniuriam. Propter quod thermanticis potionibus calefieri animal oportet. Cœruleus.i fuscus leuis ab interioribus uenit, q indicat febrẽ. et ideo conueniẽs leptiperisis.i.piretran adhibenda curatio est. Craßius autem, spumosus, & pallidus, à pulmonibus nascitur, qui suspiriosos ostendit: quibus difficile, nisi festinatum fuerit, subuenitur. Fabaceus uero à glandulis serpit, quæ celeriter aut eximẽdæ sunt, aut ferro curandæ, ne cõuertãtur in morbũ.

De cuferino.i.cum post cursum sanguis de naribus fluit. Caput. XXXVII.

SAepe sine ictu uulneris animalibus per nares sanguis fluit. quod uitiũ cuferion uocant, quod præcipue contingit, si equus ultra uires agatur ad cursum: omni corpore oleo & aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligenter, dandaq; opera ut molliter cubet, nec ad deambulãdum cogatur, sed cibo diligentius reparetur. tunc erucæ unciam I. cum lacte cõteres & per cornu narribus infundes. Quod si eruca defuerit, aristologiæ unciã I, croci semiunciã cũ uino dulci contrito, & deijcito per nares. Similiter coriandri uiridis succum exprimes & naribus infundes.

De polypo. Caput. XXXVIII.

SI polypus oritur in naribus, præcluso spiramine strãgulabitur, stertet, humidi profluẽt muci, picula paßiõis plurima. hæc medicina subuenit. Si prope polypus fuerit, acutißimo execabitur ferramẽto. Curãdũ his

rebus quibus circuncisa sanãtur. Si uero altius fuerit, cauteriũ plumbeũ quadratũ facies, ex quo calefacto polypũ frequẽter inures, & sic polypũ sanas.

De siderato. Caput .XXXIX.

IVmentum si fuerit sideratũ, his agnoscitur signis: Labia eius & maxilla nec non etiam nares eius deprauãtur in parte, ita ut uix cibaria dentibus inlidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cum uoluerit bibere, os usq; ad nares demerget in aquam; quia infirma sunt labia, quibus haustus attrahitur: aceto & sale lingua eius & labia diutißime perfricantur, donec sanguis emanat. Tertia die causticum crudũ in illa parte labij imponis, quæ sentit iniuriam, cũ cautela, ut prius alliges linguã, ne medicamẽti uiolentia noceat. Cum medicamento labia perusta uideris, aqua lauabis, deinde aceto & oleo fouebis, sicut alia uulnera, & hac ratione curabitur. Si uero maxillã sideratam habuerit & tortam, hæc est cura: De temporibus partis ipsius sanguinem detrahis, fimum bubulum acerrimo aceto permiscebis, & diutißime decoques, & parti temporum ex qua sanguinem extraxeris, calidũ inducis sepius, ut exiccetur & curet, hac usus potione: Trixagnem, hyssopum syluaticum, origanum, serpillum, aristologiam, mannam croci pro æquis ponderibus cõtundito atq; cribrato, ex quo puluere plenum cochleare cũ aqua mulsa oleo & uino per narem sinistram ad unam heminã quotidie oportet infundi.

De obseruatione flebotomi. Caput .XL.

COnuenit de ceruicis curatione dicturo, obseruationem indicare flebotomi; quia circa ea loca frequẽter operatur. Detracturus sanguinem animal à cibo abstinebis & potu, æquali loco constitues, tunc locũ supra ceruicem alius teneat et adstringat ad normã, ut uena facilius appareat, Deinde supra laqueũ de sinistræ manus pollice uenã deprimas, ne ludat, tum sagitta tangas. Duæ autem uenæ à capite summo descendunt, & conueniũt se sub maxillis usq; ad gulam, inde à geminis uenis inferius quatuor digitis, firmamentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentũ occidas. Statim sagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manũ tuã moderãdo suspende, ut sit leuior, ne uehementius imprimas quàm oportet. quia nõ plus debet quàm mucro descendere. Si parum apte profluat sanguis, iumẽto

foenum

fœnum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis uena profluet.

De ceruicibus. Caput .XLI.

SI iumentum ceruicem eiecerit, aut laxauerit, aut certe uertibulas eiecerit, uel extorserit, hac ratione curabitur: Deponito iumentũ atq; constringito, & ceruicem eius extendito supra fossam, donec omnia uertibula laxentur. Post oleum uetus & axungiam ueterem tunsam colatãq; permisces, & cum calefacto eodem unguento ceruicem diligenter infundis, in locũ reponis, & fasciã tenuem & amplam ex oleo tepido & uino madefactã alligabis ad corpus. Lanas quoq; succidas ex oleo & uino infusas supra conuertes, post regula soleagnij s nõ minus quatuor digitis, ita ut tantum spacij sit inter regulas alligatas & cõnexas, & lino constringes. Et si æstas fuerit quater in die suffundis; si hyems, bis. Cum modum fecerit, regulas solues hoc die quinquagesimo & primo, post unctionibus uteris, donec ad sanitatẽ perducas. Si tardius confirmabit uires, regulatim & solenniter usta curabis.

De malandria. i. de uulneribus ceruicis. Ca. XLII.

SI iumento malandria de ceruice auferre uolueris, ita facies; Candentia prius cauteria præparabis, deinde ferramento decarnabis, sic, ne neruos tangas, & uenulas quascunque uideris emittere sanguinem, aduris. ut possit cruoris fluxus inhiberi. Caue autem ne cauterijs plus aduras, et indignatione neruorũ periculũ facias. Post axungia ueteri ceruicem perfricabis, & fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablatãq; († ferunta) lotio calido fouebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si iam uideris cicatricem pilos renouare, puluerem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & induc is; ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

De distillatione ceruicis. Caput .XLIII.

SI ceruix distillationẽ patiatur, tumidior uidebitur quàm oportet, fœtorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cuius foramina scrutaberis diligenter, ne ulterius inter neruos aut armorsi num distillationem fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter euadunt.

nam his signis discrimē ostenditur: stridet de pectore, & per nares humorē liquidū proijcit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio et sale pariter contuso implebis, atq; calcabis, subter autē cataplasmate aposito laxabis. Et si loci cōditio patietur, dieresim dabis ut foras per plagas humor emanat. tertio quoq; die calida urina lauabis. deinde traumatico & pannis lineis lympida & purata iā uulnera sanare incipies, Cuius cōpositio talis est: erui pollinis sextarium, irisillyricæ uncias 2. thuris masculi uncias 2. miscebis, & facies cephalicum medicamentum, quo uteris ad consumptionem medelæ.

De dissolutione scapularum. Caput. XLIIII.

Quod si iumēto scapulæ fuerint dissolutæ, diligēter inspicias, ne quas inter neruos & cōmissuras pendignes faciat, quod si inueneris quacūq; parte plagas accipere poterit, cataplasmatibus mollire, & scalpello uel cauterio aperire curabis, ut sanies illa atq; collectio defluat. Foraminibus autē traumaticū & linteola sicca dabis. Si quod inter neruos foramē factū fuerit cautissime curato, ne ulterius aut ferrū aut cauteriū procedat, neq; putorem neq; putredinem lauis, sed magis siccis omnibus curare festina. Nā omnis humor distillationi præstat augmentū, Quum incisa uel usta duxerint cicatricem, pro confirmatione in ultimo causticum imponitur.

De armis læsis. Caput. XLV.

Si armus læsus erit, in medio crure utræq; soluētur uenæ, et puluerē thuris cum eo qui profluit sanguine copiosissime immisto armi lineantur. Quod si plus profluat q̄ necesse sit, stercus ipsius iumēti fluētibus imponitur uenis & fascijs alligatur. Postero quoq; die quasi apoferesis fit, & ex eisdē locis sanguis detrahitur, atq; similis in omnibus cura procedit, Ab hordeo abstinebitur, fœno sustentabitur exiguo per triduum. deinde porri tres cyathos olei heminā miscebis, & per cornu faucibus infundes. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulauerit, mittatur in piscinam uel flumen aut mare ut natet, cum sparcia & pannis uincto pede, postea firmioribus cibis ad saginam pristinam reuocādus. Si leuiter dolebit, uino & oleo tepefacto perfricetur in sole: si ualidius dolebit uentum in armū mittito, atq; pertundito à summa iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. Et cū inflaueris, ferula uel uirga molli armum cædito, sale & oleo perfricato. ipso die postre-

die postero stracta uteris: cuius hæc erit compositio: similæ sextarios duos, si defuerint pollinis triticei sextarios duos, cum aceto acri & cum tribus ouis miscebis: sed ouorũ solũ albũ mittes: adijcies etiã pulueris thuris unciã semis. Quæ omnia manu subigis, & in armos inducis, & per dies multos armum aqua calida cũ flore fœni fouebis diligenter, ut mollescat, stractam quotidie imponito, de uino puro armum lauato, Additurus unguentum: baccas lauri selibrã, olei sextariũ, uini boni sextariũ, nitri uncias 3. sed nitrũ et baccas lauri in puluerẽ rediges, & cribrabis. Ex quo in sole, cũ calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diutissime confricetur. Post syncrisma ad curandos armos inducitur, & cum melius habuerit natatum mittito. Quod si eiecerit iuxta consuetudinem ad rotam armum reponito, & supra scriptis medicamentis curato. Si non senserit, ultimum est ut uratur. Armi doloris hæc sunt signa: pedem priorem tantum quasi rigidum a foris extrahit (sed conuenit inspici diligenter utrum ex percussura uel casu cœperit eã) & si ex iectura fuerit, prius locis suis reponenda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quod si ex humore uel sanguine armi grauabuntur, sanguinem emittis à pectore uel unctionibus uteris.

De genu emoto uel basi. Caput .XLVI.

Genu uel basim si semouerit ad tormẽtum rotæ uel macine, locis suis eiecta restitues, lanam succidam ex oleo & aceto infusam imponis, et alligabis ex more, tertio die solues fomentabisq;, post resinam induces & piculam, ad ultimum malagma uteris aut caustico.

De fractura articuli, cruris, uel coxæ. Cap. XLVII.

Impulsu axium uel rotarũ in circo uel in alijs locis uarietate casuum animalibus crura frangũtur, aut coxæ uel articuli, in qua necessitate si extra cutẽ fractura ossis erupit, hoc est, si † exbercen fecerit, difficilẽ noueris et prope insanabilẽ curã. Similis desperatio est, si coxam fregerit, aut † acroceria, aut supra gambam, insanabilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si uero fractura sit sine uulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis: Primo fracturam recompones, & fascies, mundis scissilibus infusis ex uino & oleo colligabis, Insuper lanarũ munimenta coniũges et regulas circunduces, Iumentũ aũt in cauterio uel in scalis uel in suspenso loco, ut

als. † atrocola.

ats ne fractu loco, ut fractura uelut leuiter commeet, cui quotidie mane & ad uesperam
ra flebiliter. suffundes, tertio die solues, & expleta curatione ligabis. Quinto quoq; vij. aut ix. die eadem facies, donec corpus inducat. Post hæc adijcies muscum de uitice, aut salicis radicem, & oua cruda quinq;, uerum non regulis, ut prius, sed circunductis ferulis alligabis. die tertio solues & fomentabis, de resina & axungia perunges: ubi cura profecerit, malagma uel causticum inducis, non ante tamen permittis stare iumentum quàm dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus est quo diuulsa uel fracta solidantur.

De flegmone, marmore, siue mallonibus. Cap. XLVIII.

Plerunq; in genibus, uel articulis aut phlegmon oritur, aut marmora, aut mallones. Quæ uitia ex malo humore generantur, & passionem cum deformitate tumoris ostendunt, Sed ista distantia est, quod phlegmon tuber est molle, marmor duriciam ostendit ex nomine, mallo inflatus tuber est sine dolore, quibus recentibus potest facilius subueniri. Primo lanam succidam ex oleo & aceto induces, contra aquam frigidam & currentem animal constitues, Post sine ferro hac ratione curabis: Sinapis & salis alexandrini ℥ 4. aceti cyathos 2. axũgiæ ueteris selibram, simul conteres & induces, post diem tertium solues. Si aperturam fecerit, spongiam cum aceto & lasere imponis, uulnera styptico curabis. Preterea locum, quem curare uolueris, inducto philotro decaluas, Radicem filicis & eruum & ficus aphros contundes in pila & induces in panno, per triduum ligatum patieris manere. Alij radicẽ filicis & eruum cum axungia ueteri & aceto acerrimo putant oportere misceri. Item cineris quoq; de foco uncias 3. calcis uiuæ uncias 6. uino subigito ad craßitudinem oximellis, & anteq̃ obdurescant, tubercula obline. Quod si aßidue in recenti feceris, paßionis molestia siccabitur: Si uetustiora sint, punctis subtiliter inurantur, ne ui & igne uicientur. Talis quoq; cõpositio spargere phlegmon asseritur. Rhododanes uncias 3. bituminis, nitri ãã uncias 3. axungiæ ueteris colatæ uncias 3. plæriq; dixerunt cauteria cuprino candenti duobus punctis debere prærumpi, & phlegmon effundi, licineo quoq; intorto cũ axũgia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus eiectus fuerit, satiare: per foramina etiam ustionis lemniscũ trahi debere, ut quicquid humoris est, egeratur. Post hæc cataplasma et fœnugræco, &

eo & uino confectum inducis, cũ usta ceciderint & tumor resederit, lemniscum eximis, traumatico curabis, ad ultimum causticum inducis. Alij sagitta pertuso corio phlegmon effundunt, & lanã madidã cũ aceto et lasare plagis inserũt, sic spongiã cum pusca acri & lasare supra uulnus imponũt: tertia die solluunt, lanam eximunt, & tetrapharmaco curant quinq; diebus uel septem. Si uero marmor habuerit, ex quo ualidius claudicet, & uix flectat articulos, inurẽdus est leuiter. Cui post ferruntam malagma, quæ cupressina appellatur, oportet imponi. Ex qua curatione sanitas redditur, & deformitas permanet. Si autem mallon in genibus uel articulis excreuerit, continuo curam adhiberi oportet, ne neglecta passione deformitatem tumor augeat, uel obduratione diuturna conuertatur in marmor. Aperies in pedibus siue genibus dextra ac sinistra uel ferro uel cauterio cuprino, sicut superius declaratũ est, lemniscum traijcies cum aceto, et sale, & oleo, ut supra, cataplasma imponis, donec feruor desinat et saniem faciat. Post purgatis uitijs lemniscos eximis, et traumaticũ imponis, et ternis diebus interpositis solues, et medicamentum renouabis, donec sanetur.

De aquatilibus & ozœnis. Cap. XLIX.

SI aquatilia in articulis uel in gambis fuerint, frigido ferro oĩno nõ sunt tangenda, ne abundantia humoris iumento discrimen importet. Sed utẽdum est scarificatione subtili, et detractione sanguinis, post quæ lauis ualidissimis, tam cum aceto quàm cum optimo sale tunso, et oleo, uel axungia, per dies quinq; conliganda sunt loca. Si tardius hæc cura profecerit, utendũ est feruentissimo caustico ut faciat ustiones. Alia quoq; ratione sanãtur, si flectam qua trictores utuntur, et salem pro dimidia parte commisceas, lanamq; succidam ex aceto alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine & fœnigræco inducis, ad ultimum malagma crudum impones. Præterea atramẽtum sutoriũ, gallulas minutas, & alumen æquis ponderibus tunsum cum axungia miscebis, addito puluere mali granati, nitro, & aceto: quæ in commune decocta, uitium si adiungatur emendat. ficus siccæ cum sinapi cõtusæ mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renouatur. Cum melius habere cœperit, alliccem impone articulis. Alij opoponacem cum farina hordeacea coctum in modam cataplasmatis impo-

tis imponunt. Nonnulli *fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant.* Ad *ultimum malagma cupressinum imponunt.* Plures *calcem uiuam & cineres ex melle & uino commiscẽt, et ozœnis frequenter imponũt.* Ad *ultimũ caustico utũtur.* Q*uæ genera curarũ et posterioribus pedibus adhibẽda ueterũ censet auctoritas, usus inuenit, addito sale et aceto cilicijs ozœnas defricare, donec cruor aut tumor emanet.* Q*uæ obseruatio etiãsi nõ persanauerit, sequẽtes tamẽ adiuuat curas.*

De pedibus reumaticis siue uentosis. Cap. L.

I*Nterdum reumatici iumentorum, interdum uentosi sunt pedes: quæ uitia nunq̃ tangenda sunt ferro, sed exiccanda per malagmas uel causticum, et aliquando urenda leuiter per uenas, ut cauterij meatus, qui humorem suscipiũt angustentur, et cõstringantur, ut pro tẽpore afferant medicinã.* Q*uia in totũ, etiamsi intercisæ & adustæ sunt uenæ, nõ poterit talis causa sanari.*

De impetiginibus. Caput. LI.

I*Mpetignes quoque in articulis uel genibus inter neruos commißuralibus locis aliquando nascuntur, & fit uulnus simile ragadio, & non facile sanatur, nisi stalticis uel stipticis rebus, non sine alligatura, uel interdum adustione curetur.* Malagmas *quoq; conuenientes oportet imponi.*

De uligine. i. dulcedine. Caput. LII.

V*Ligines etiã in pedibus, cruribus, unguibusq; uel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines uocant, habent similitudinem scabiei.* Q*uæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & urgente prurigine animalia sibi partes illas corrodunt uel alternis pedibus confricando uulnerant.* Q*uod uitium à crudo uel putrido humore consueuit generari, & idem curatur detractione sanguinis, unctionibus, & purgationibus uentris, si radix cucumeris syluatici cum nitri puluere misceatur infusa per fauces, humores peßimos purgat.*

De podagra iumentorum. Caput. LIII.

P*Odagra uero nonnunq̃ solet occupare iumenta, cum hominum uitium transit in pecudes: cuius paßionis hæc sunt signa: nec stare potest nec ãbulare, sed si cogatur, claudicat, & sæpe se proijciet, sicut indigesta ex hordeo.*

bordeo animalia faciunt, quæ propter dolorem non coquunt cibum, & ideo fit horridum, & corpus eius calebit, uenæ etiam extabunt, natura submissa erit, in pedibus stercus hærebit propter nimiũ eorũ calorẽ, sicut subtritis solet euenire: cui proderit si nõ sinatur accũbere, sed minutim deãbulare & loco sicco, donec sudet, multorũ manibus cõfricandũ est, ut uehemẽtius sudet, sanguinẽ ei detrahes à capite à superioribus uenis, sed nõ multũ: sequẽti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis uel de sub ipsis dolorũ locis. Memineris semper parũ oportere detrahere. Aquã calidã dabis in potu, in qua adijcies puluerẽ nitri, & triticeã farinã, pollinẽ quoq; thuris accetabulũ plenũ in uino maceratũ infundis, & triduo per nares singulas cotylas: betas etiã excoques & aquã earũ ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum singulis diebus, uentrẽ quoq; eidẽ expurgabis ut auferatur humor pessimus, qui descendit in uenas. Hoc genus purgationis adhibebis: thimi acetabulũ plenũ in uino ueteri dulci macerabis, et singulas cotylas per nares eidem infundis, fœnum uiride adponis. Quod si defuerit, siccum nitro aspersum dabis. Si nihil profecerit, castretur, & uitio carebit: nam podagra raro uexat eunuchos.

De orthocolis siue stillosis. Caput .LIIII.

ORthocola etiã iumẽta uel stillosa dicũtur, quæ contractionẽ neruorũ patiuntur in pedibus, & de capitibus ungularum calcant, & sunt rigidi articuli, plenãs ungulas in terrã ponere nõ possũt. Quod uitiũ nascitur ex enormitate onerũ & labore cõfragosarũ uiarũ. sed hac ratione curantur: sanguinem ei de subcirro uel de coronis detrahes, ungulas bene compones, pollinem ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ter in die perunges: tepida quoq; in qua uerbena decocta fuerit, consouebis, et tota eius crura acopo perfricabis. Post dies quĩq; cataplasmabis eũ ex polline hordei & lini semine & fœnigræco æquis ptibus ex uino decoctis: cataplasma imponis in omnibus cruribus ante acopo perunctis ab auriculis usq; ad genua: quæ loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim incedere facies. Si hoc nõ pfecerit malagmã hãc auriculis eius ĩponis: armeniaci, galbani, opoponacis, medullæ ceruinæ lib. 2. resinæ terbentinæ uncias 2. apocimatis librã, resinæ frixæ librã S. oleũ uetus qđ sufficiat, lẽto igne decoques et colabis, ĩpones in alutã per dies plurimos oĩbus pedibus, donec sani

 sunt. Sed necessar

necessaria festinatio est, quia sic solēt remanere si tardius cura præstitur. Alij uero urēdos censent paulatim in articulis, sed raro etiā ꝑdestista medicina.

De pedibus & ungulis. Caput .LV.

ANimalium ungulæ asperitate ac longitudine itinerum deteruntur et impediunt incessum. Ex tortura quoq;, si in aspero uel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum indignationes oriuntur. Postremo etiā si nulla causa præcesserit, ociosa in stabulis ex collectione humorum incipiunt claudicare. Oportet autem solum ungulæ celeriter aperiri, ut per inferiores partes apostema digeratur, ne eruptionem super coronulas faciāt, & difficile ac tardius cura procedat. Cuius hæc sunt signa: Pedem priorem planum pōnet, quod si suspēdere uideris gressum, ut diligentius intelligas causam, ungulam subradis, & locum quem uideris nigriorem, digito pulsabis, si cesserit in dolore et maturum fuerit, aperies, & saniem emittis, pendiginem circuncides ad uiuum, ex oleo roseo, et aceto et sale cum stercore ipsius linteola imponis, animal calciabis, tertio die solUis, si caro excrescit gramen decoques cum oleo et impones. Si uideris carnem ipsam nigrescere, inspicies ne aliquam fracturam habeat, neq; clauum aut lapidem acutum, aut spinam propter quod fomentis & resina utaris, ut possit educi. Cum purum uideris uulnus, traumaticum impone. Post quod adijcies fulignem siccam. Cum autem compleueris curam, resinam remissam et sulphur imponito. Quod si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum uel fabam in aqua decoques; et exinde fomentabis, ut exinde ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaq; ueteri perunges. deinde testa candēti decoquis, oleo post & sulphure pariter cōtrito lana candente leuiter ures per triduum. Si uero contuderit, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungiá ueteri perunges, ouinum quoq; stercus cum aceto permiscebis, & imponis; quamuis alij caprinum efficacius credant.

Si pulmunculum ad aperturā fecerit. Cap. LVI.

SI iumentum ad aperturā pulmūculum fecerit, scias totum solum, hoc est assem, hac ratione tollendū; ungulam subradis, deinde inter commissuram calcis & assis in circūitu incidis, subleuabis a parte prioræ & solum calcis retrorsum expelles, ubicunq; pulmunculus fuerit, radis ad uiuū, & adijcies

& adijcies lanamentum ex oleo, & aceto, & sale, & stercore ipsius imponas et calceas, tertia die soluis & tollis post hoc fomentabis: farinam hordeaceam resinã, & acetũ decoques, ꝑ triduũ impones; hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiã traumaticum cum liniamento impone, & cum corpus fecerit, coriũ maligranati & bitumen iudaicũ ex aceto decoques & impones triduo, & cum solueris iterũ impone, donec obdurescat in cornu.

Si exungulauerit iumentum, & si suffusionem pedum patiatur. Caput .LVII.

SI exungulauerit iumentum cura difficilis, sed profutura si non egebit industria, papyrum cãdelarum purgatam, subtiliter carpis, intingis in oui crudi albumento circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & fasciolo superligabis, post diem tertium soluis, fomentabis farina frumentacea, resina, aceto & melle pariter decoctis, interdum, Iumentum pro farina mittis. Si uulnus non erit purum, uino tepido lauabis, liniamenta cum melle impone; cum purgauerit traumatico uteris. Cum autem duxerit cicatricem corium fabæ cum pelle ceruina cumbures, ex melle temperabis, addito puluere bituminis iudaici & maligranati, cum aceto: alternis diebus medicamentum renouabis, donec cornu ungulam faciat. Ad ultimum sparciam ueterem contundes, ex aceto in olla noua decoques, ex quo ungulam obdurescentẽ obuolues, & ad plenã reuocas sanitatem. Si suffusiones pedes patiãtur, ficus siccas cum sale pro æqua parte contonde & ungulis impone.

De pedibus attritis siue mollibus. Cap. LVIII.

ANimalibus exiguæ ungulæ crescunt, uel attritæ reparantur, si allij capita 7. Ruti manipulos 3. aluminis tunsi & cribrati uncias 7. axungiæ ueteris pondera 2. stercoris asinini plenam manum commisceas ac decoques & utaris. Prudentius consilium est pedum tueri sanitatem, quàm passionem curare. Coroborantur autem ungulæ, si iumenta mundissime sine stercore uel humore stabulentur, & roboreis pontibus consternantur. Articuli quoq; uel suffragines post iter calido foueantur uino. Naturaliter autem molles ungulæ solidantur, si hederæ seminis duas partes & alluminis rotũdi unam partem pariter contundas, & calciatis pedibus per multos

dies inducas. Item subtritis pedibus prodest, picis liquidæ selibrã, aceti heminam, salis librã, hederæ folijs quantũ sufficit pariter contundis, & laborantis quotidie pedes perunges. Mollissimæ ungulæ hoc uno medicamine, quo potentius nihil est, assolẽt indurari. lacertã uiuũ uiridẽ in ollam nouam mittis, adijcies olei ueteris librã I. aluminis iudaici selibram, ceræ librã, absynthij tunsi selibrã, & decoques cum lacerto: Cum fuerit resolutũ, calentia uniuersa colabis, abiectisq; oßibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes, & cum ungues indurare uolueris, ungulam subradis, & factum unguentum in cannam uiridem mittes, adhibitis carbonibus, prope feruens, per canam instillas ungulis: prouisurus ne coronam tangas aut ranulas, si his exceptis, in solo & in circuitu solidaturus ungulam confricabis. Memineris autem ungulas excrescẽdo renouari, & ideo interpositis diebus uel singulis mensibus talis cura non deerit, per quam naturæ emẽdatur infirmitas.

De dorso confirmando. Caput. LIX.

ANimalium dorsa ut laboris plurimum sentiunt, ita diligentius sunt curãda Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorũ, equorũ, asinorũq; genus sub sellis aut sagmis solo tergo prestat officium. Vnde laudabilior industria est, quæ incolumitatem tuetur, quàm quæ cupit læsa curari. Nam diligentia defendit à uitio, si centones uel saga primũ sufficientia, deinde mollia imponantur, & lota, atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid sordidum aut asperitatis inhæreat quod sub pondere inulceret pellem: tunc sagmarum uel sellarum mensura conueniens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint uel maiora, angustiora uel ultra modum lata uel quæ non congruunt, grauiter nocent. Hinc enim collisiones, suppurationes, apostemataq; nascuntur, cum nimis locis inæqualibus premitur pondere, uel discentes tracturam mercurius aut spina deteritur. Ipsorũ quoq; põdere, etiamsi in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda est mensura ne inferat uulnus.

De dorso curando iam læso. Caput. LX.

QVod si dorsum sedentis iniuria tumere iam cœperit in recenti statim mallonem cepartũ i. calamos siccos unde fasces dependent, in aquam feruentissimam mittis, & aliquandiu maceratum, calidum

super tu

ſuper tumorem impones, faſcia conſtringes uel cordiſcum ſuper impones, una quoq; nocte manere patieris abſq; ſuppuratiõe palpabitur tumor. Quod ſi clauum fecerit, farinam hordeaceam cum folijs caulium contundis pariter & tepidã impones. Cinerem quoq; cũ oleo miſcebis, & inducis quàm diu clauus cadat: cum ceciderit lyppara utere cum minutiſsimis pannis, uel mel cũ linteolis; cum ulcus purgauerit, licio percurabis.

Si pulmunculus naſcitur in dorſo animalis. Cap. LXI.

SI pulmunculus natus fuerit in dorſo, difficile eſt eum medicamentorum appoſitione ſiccari: ſed ſi paruulus fuerit, cautere, & præcipue cuprino aperiendus eſt, ut ſanies quã colligerat, egeratur: tunc curandus eſt ſicut moris eſt uſta curari. ſed commodius eſt pulmunculum decuſatim ferro ſecare & eximere, ita ut pellem ad modum præcidas, ne cum cicatricem duxerit, inueniatur epidarmus: oleum, acetum, et ſalẽ continuo addis in plagam, & ne nimius ſanguis erumpat, ſtercus ipſius uulneri ſuperponis & colligabis, die tertio folia caulium tũnſa cum oleo, & aceto imponuntur per dies quinq;. Cum iam ducere cicatricem cœperit, licio curabitur.

Si uulnus fecerit. Caput. LXII.

SI uero fecerit uulnus, indulgebis otium, ut diligentius curetur, & recepta ſanitas confirmetur indutijs, nec imponendus eſt labor qui reſcindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur autem ulcus ſi gallas ſyriacas cõbuſtas cum melle ſuperimponas. Pulueres quoq; corticum pini & flos calcis uiuæ æquo pondere miſcebis, & uulneribus inſpergis. Pillulas quoq; cypreſsi tunſas, & cribratas, et cortices quercus tritos & in puluerẽ redactos mittis. Præterea oſſa ſepiarum & teſtas etiam oſtriarum in puluerem rediges, & æris quoq; uaſis fuliginem pariter miſcebis, quæ bene tunſa ſi frequẽter aſperſeris, ſiccatum uulnus ducet celerius cicatricem.

Vt pili renaſcantur. Caput. LXIII.

QVod ſi pili tardius creſctũ, uiuã teſtudinẽ ſupra ſarmenta cõbures, et cineres eius in nouũ cacabũ mittes, additis uncijs ʒ alumĩs crudi, medullæ ceruinæ q̃d ſufficit, & uino infuſo decoques & diebus plurimis

rimis imponis reuocare pilos creditur. Puluis de fabis cõbustis, uel de lupinis crudis uel de folijs fici cõbustis †seuo cõmixtus superponitur assidue. Quod si nulla præcedēte causa deciduũt pili, Spica nardi, uuas passas pariter tundes & ex aceto decoques, calidumq; medicamentũ glabro corpori impones.

als. † uino

De denigrandus pilis albis. Caput . LXIIII.

SI album pilum nigrescere cupias, atramēti sutoricij scrupulos 7. odolaphinis succum scropulos 4. cepi cparini quod sufficit pariter temperabis & uteris.

Vt pili nigri albescant. Caput . LXV.

SI e diuerso albos pilos facere uolueris, cucumeris syluestris radicum libram unam, nitri scrupulos duodecim, in pulueres cogis, heminam mellis adijcies, quibus permixtis uteris.

FINIS LIBRI SECVNDI.

IN TERTIVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII LIBRVM, PROLOGVS.

Vlo medicinæ me commentarios ordinante, ciuium, atque amicorum frequens querela, accepti operis cõtinuationem suspendit, deflentium ægritudines, mortesq; clamosissimas boum, cum magnopere peterent publicandum, si quid pro salute tam commodorũ animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaq; familiarium honestissimæ uolũtati, ex diuersis authoribus enucleata collegi, pedestriq; sermone in libellũ contuli. Cuius erit præcipua felicitas si eum nec scholasticus fastidiat, & bubulcus intelligat. Maximo autē incitamēto mihi fuit ipsorũ boum utilitas & gratia, sine quibus nec terra excoli, nec humanum genus sustentari ullatenus poterunt. Cuncta igitur legumina siue frumenta bobus merito aratrisq; debentur: uinearum ipsarum usus

rum usus periret nisi eorũ adminiculis subuehendis carpẽta sudarẽt. Quid de diuersorum onerum cõparatione referamus, dum inter mobilia & quicquid grauius est, absq; uehiculis pene reddatur immobile? Reliqua quoq; animalia, ipsæq; cohortales aues & eorum capiunt labore substantiam. Vnde enim equis hordeũ, unde cibum canibus, unde porcis pabulũ dominorũ solertia ministraret, ni pararẽtur boũ labore frumẽta? Et ne longũ faciã bobus debẽt alimẽta quicquid ali potest. Apud alios genus mulorũ, apud alios camelorũ, apud paucos elephãtorũ licet exiguus usus est, nulla potest natio esse sine bobus. Postremo ut ad prouidentissimorũ uirorum scripta redeamus quorũ firmatur auctoritas iusticiã iumentorum cæde uiolenta derelictis terris ad syderum remeasse consortem. Quid potest laudabilius reperiri quàm ut nomen æquissimum, boum fugaretur interitu? quod dum homicidia fierent permanebat in terris. Duplicem igitur solicitudinem oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, et ægritudo quæ ex casu uel negligentia siue labore contracta est, competentis medicinæ curetur ratione.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE LIBER SECVNDVS.

DE OBSERVANDA BOVM SANITATE. Caput primum.

VT LONGAEVI ET SANI SINT boues, bubulcum cõuenit prouidere uel dominũ, quatinus frigoribus calidissimo cubili muniantur, & si fieri potest, semper foco uicini sint boues. Quodam enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis commodum est, siue q̃ inutilis & pestifer humor exudat, siue conceptũ ex pastu uel opere frigus expellitur, siue in flammarum halitu interna curantur. Præsepium oportet extructum esse

diligēter, ne quid pabuli inter pedes animaliū pereat. Bouile autē loco sicco statuendū est, assidueq; mundandū est, ita quod quotidie pabulū ad edendū inutile substernatur, ut boues siccius & mollius cubent. Parum quoq; fastidium est cum boues reuocantur ex opere, ut colla eorū ex uino tepido perfundantur, & diutissime perfricentur. Cum uero de uia uel pastu redeunt luculentia adhibita, priusquā deducantur ad bouile, aqua diluendi pedes, ne inhærentes corpori sordes ulcera generēt, uel ungulas faciant molliores, uel certe molestiam manducantibus, uel inquietudinē afferant dormituris. Sed hyeme omni solertia frigus est prohibēdum, uelut æstiuis mēsibus pura aura quærēda. Per diē igitur sub umbra, per noctē sub diuo boues stare conuenit. Nō enim pauciores si æstuauerint, quā si alserint colligūt morbos. Preterea unum ouum crudum cum hemina salis et sextariū uini per singula capita septimo diffundi percommodum est. Iuuat etiam si allium tunsum hircino misceas sepo, herbam quoq; uerbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem iniungas, & cum uino per os digeras. Cauendū præcipue est ne aut cursu nimio, aut longo itinere fatigentur, uel ullis grauioribus certe oneribus affligantur: nimiam enim lassitudinem sequitur ægritudo, & omne animal est debile si rumpitur. Aquam quidem istius generis animal non requirit nitidissimam, nec usq; adeo læserit si sordidam biberit. Sed tamen bubulci diligentius est procurare ut mundam semper & optimam bibant. Maxime autem studendū est ut competentibus redundantibusq; saturi semper habeātur et pingues. Omnis enim ægritudo exordiū sumit ex macie. Exhaustū animal celerius labor frangit, æstus uexat, frigus penetrat. Non solum enim æstiuis mensibus pascuum sufficit ubi frondes diuersi generis addantur, & minuat uarietas ipsa fastidium. Hyeme non tantum paleis, sed fœno quoq; et hordeo, & sæpius eruo saginādi sunt boues. Nullus autem uberiores ciborum repudiabit expensas, qui considerare uoluerit boum per inopiam pereuntium quàm cariora sunt precia. Aduersum boum morbos non minor adhibenda est diligentia quàm equorum.

De morbis boum, & primo de malleo. Cap .II.

NAm equinū genus morbus q appellatur malleus, diuerso genere passionū emigrans per plures cōtagione cōsumit, boues quoq; idē morbus

bus interficit, sed à diuersis diuerso nomiē uocatur, quē plærunq; uulgus † appellat. Hic morbus bouē si quando tentauerit, istis agnoscitur signis: erit pilo horridus et tristis, stupentibus oculis, ceruice deiecta, saliuis aßidue per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigidior, fastidium maximum, pauca ruminatio: cui si inter initia subuenire tentaueris, discrimen euadet: si per negligentiam adhibeatur tardior cura, uetustioris morbi non potest superari pernicies roborata. Inter exordia igitur tediāti boui aduersus oēs morbos potio ista succurrerit: tres semis uncias squillæ minutatim concisas, preterea radices teneræ popinum effossas & diligenter lotas cōtondes in pila, & tria ex hijs pondera addito sextario salis in uini septem sextarios mittes, & per septem dies per os bobus singulos sextarios digeres. Quod si toto anno aduersus oēs ægritudines desperatas boues stagnare uolueris, incipiente uere .i. ab idibus februarij quindecim diebus continuis, hanc potionem dabis omnibus diebus, quæ usq; adeo salutaris est, ut approbatū sit integro anno boues sic curatos nullius morbi cōtagione tentari. Talis etiā compositio & morbis resistit, & uires animaliū firmat: folij caprinis, folij mirti syluestris, folij cipreßi atq; uncias tres diligentißime deteres, infundes in congiū aquæ, & una nocte sub diuo manere patieris, & inde unoquoq; boue tepefacto per triduū singulos sextarios dabis: quæ potio ad stagnāda aīalia quater in anno facienda est ultimis tēporibus ueris, æstatis, autumni, et hyemis. Morbos ægritudinesq; depellit. tres uncias baccarū lauri, gentianæ, aristologiæ lōgæ, myrrhæ, betonicæ diligentißime detere et misce cū mero, ex quo trinas heminas triduo iugiter iumēto p os dabis. Spicæ quoq; allij tritæ, cū uino quoq; per nares infusæ purgāt capita iumētorū. oua cruda cū melle. iumētorū faucibus inferuntur, atq; ita fastidiū ac nausia discutitur. Expedit tamen salē pabulis misceri, Marrubiū quoq; tritū mane cū oleo uinoq; diffundere, thuris puluerē cū mero siue per nares inieceris, siue p os dederis prodest. Nec minores medicinæ bobus horū copia subministrātur. Nam porros, rutā, apium, & herbā sauinæ si quis large deterat, et misceat uino, ternasq; heminas præbeat ad potandum ægrotantibus subuenit. Plurimiq; caulē uitis albæ cōcisam atq; serpillū & squillæ partē in aqua macerāt, ternasq; heminas per triduū digerūt, quæ potio uentrem purgat, uires quoq; confirmat. Ad interna autem curanda præcipue amurca creditur salutaris, si tantundē aquæ misceas, & animal

bibere consuescat. Sed quia licet sitiat, potum fastidiat ignotum. Primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad ultimum pro mensura miscetur, & usq; ad saturitatem sitientibus datur. Quocũq; autem tempore, sed maxime æstate, si boues concitentur ad cursum, aut aluus eorum ad perniciem soluitur, aut febriculæ cõmouentur. Natura enim pigrũ, et labori potius q̃ uelocitati accommodũ, uehementer læditur si ad opus cogatur insuetũ. Periculosum quoq; est, si ad præsepia sues aut gallinæ peruenerint. Nam bos cum gallinæ fimum inter pabula sumpserit, statim nimio uentris dolore torquetur, inflatusq; moritur; cui hac ratione succurri cõuenit: Apij seminis uncias 3. cimini sextariũsemis, et duas lib. mellis cõmisces, et tepidũ p os ĩfundes, ac tam diu ambulare compellis, & confricas manibus plurimorũ, donec uentrem potio moueat. Gisni quoq; cum uino deterere, & per os dare creditur salutare remediũ. Lixiuiũ quoq; ex arbore ulmi, uel cuiuscunq; generis ligni cinerem, dũmodo bene coctum, cũ oleo miscebis, & liquidũ ac tepidũ diffundere per fauces, aduersus stercus plurimũ prodest. Si aũt porcinũ stercus bos deuorauerit, statim pestilẽtiam cõtagionis solius mallei suistinet morbi. Qui cũ semel in gregẽ uel armentorũ uel domitorũ incesserit iumentorũ, statim oĩa animalia quæ leuem suspitionẽ habuerunt, de possessione tollenda sunt, & distribuẽda illis locis, ubi nullũ pecus pascitur, ut nec sibi inuicem, nec alijs noceant. nam pascẽdo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabulo præsepia: et quãuis sani boues, odore morbidorũ afflante depereunt. Vsq; eo etiam mortua cadauera ultra fines uillæ proijcienda sunt, & altißime obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorũ corporum interna sanorũ contingantur & pereant. Vno quidem uocabulo pestilentia appellatur, sed habet plurimas species, quas enumerare non licet (uel riget): facilius ipsa principia à diligentibus intelligi posint. Est itaq; humidus humor, quoties per os et nares humor effluit bobus, & fastidium ægritudoq; consequitur. Est siccus quoties nullus humor apparet, sed animal quotidie macescit & fit deterius, nec iuxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis quoties interdum de prioribus, interdũ de posterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant ungulas sanas. Est & subrenalis quotiens à posterioribus debilitas appareat, & quia lumbi dolere creduntur. Est farciminosus quotiẽs per totum corpus bobus tubercula exeũt, aperiunt se, & quasi sanantur, & iterum in alijs locis exeunt. Est & subtercutane

terculaneus, quoties humor peßimus in diuersis partibus corporis bobus erumpit & decurrit. Est elephantiosis, quoties uelut scabies minutæ cicatrices exeunt extra coriũ, et ad similitudinẽ lẽticulæ. Est mania quæ refectis bobus eripit sensum, ut nec audiãt more solito, nec uideãt: ex qua paßione celerrime moriũtur, quãuis hilares pinguesq; uideãtur. Hi oẽs morbi cõtagiõe sunt pleni, & si unũ animal apprehẽderint, celeriter ad oĩa trãseunt, & sic interdũ aut integris armẽtis, aut oĩbus domitis afferũt interitus. Vnde oĩ studio quæ semel tentata fuerũt segregãda sunt animalia, et ad ea loca mittẽda, ubi nullũ animal pascatur, ne cõtagiõe sua oĩbus periculũ generet, et negligẽtia domini (sicut solet à stultis) diuinæ imputetur offensæ. Euincẽdi tamẽ sunt, & exquisitis remedijs expellendi quãuis acerbißimi morbi. Panacem supplassarijs comparas. Eryngion autem herba dicitur, quæ in littore nascitur prope undã maris, florẽ habet quasi aureũ uel galbineũ, folia eius sunt quasi folia cardui syluestris, inter arenas littorum largißime spargitur, has effodies, & in umbra siccatas seruabis, aduersus morbũ tam equorũ quàm boum plurimũ prosunt. Ex quibus potio cõponitur ista: Radicis panacis, item q; radicis herbæ eryngij ternas uncias, seminis quoq; fœni uncias ℥. pariter deteres diligẽter, addisq; farinæ triticeæ sextariũ, ita ut prius frumẽtũ frãgas et molas: quæ oĩa de calida feruẽte cõspergis, et cũ melle uel sapa nouenas offas singulis diebus digeres. Præterea sanguinem marinæ testudinis colliges, & cum uino per os dabis. Quam quia inuenire difficile est, uulgariũ testudinũ prodesse æstimant. Quod utrũ bene opinãtur, usus uiderit. Nã auctores de terrestri testudine tractauerunt. Puluerẽ et caßiæ fistulæ, necnon etiam thuris pro æqua parte admisces, ex eo unã semis unciã cum sextario uini ueteris in die per nares bouis infundis. Quod medicamentũ per triduũ facies. Morbi quoq; quos superius noĩauimus amari sunt, & nõ nisi amaris potionibus superantur. Nã cõtraria cõtrarijs potionibus curãtur ratione medicinæ. Ideoq; puluerẽ herbæ absynthij et crudorũ lupinorũ, herbæ quoq; centaureæ uel peucedani æquis põderibus diligẽter misces et in sextario uini ueteris trina coclearia singulis diebus, additis uncijs ℥. olei, per os dabis. Præsens quoq; remediũ experimentauerunt: radiculã herbæ cõsiliginis (quã alij pulmonariã uocãt, alij tantũdem radiculã) sinistra manu ante ortũ solis col lige (quia sic maiorẽ uim habere creditur) tunc ad acum uel acutũ cuprinum

 pars auri-

ps auriculæ quæ lata est, quasi in circulo signatur, adprematq; ut rupta cute leuiter sanguis exeat. Quod cum ex utraq; parte feceris, medium orbiculũ perforas ad acum, & in eodem foramine inseres: quod ubi exierit, omnis pestilentiæ uirus per ipsum defluit uulnus, donec ille solus locus, qui designatus est, putrescat & decidat, atq; ita animal liberetur. V sci folia cũ uino trita defunduntur in nares, atq; ita singulis bobus, siue uniuersis gregibus cum morbum incurrerint subuenitur. Suffimenta quoq; plurimũ iuuant, sulphur, bitumen, allium, origanum, semen coriandri, carbonibus insperge, & coopertaboum supra uas, in quo suffimenta incẽderis, diutißime continebis, ut fumus os eorum capiat, ac nares impleat, atq; ita ad cerebrum & interna salutari remedio penetret. Sed & totũ suffimentare percõmodũ est, ut ab eodẽ morbo pnicies expellatur, et cætera pestilẽtiæ cõtagio nõ coinqnet. Generalia igitur remedia aduersus morbos generales contagiososq; retulimus, nunc aduersus ualitudines, q̃ singlis aĩalibus accidũt, nec in alia trãseũt, remedia subiũgem9

De cruditate. Caput .III.

CRuditas plurimum nocet, cuius hæc sunt signa; crebri ructus, cibi fastidiũ, sonitus uentris, intensiões neruorũ, oculi hebetes: propter quæ nec bos ruminat, neq; linguã detergit ut solet. Prodest itaq; ut duos cõgios ubi bibi poßit digerere per fauces Post quos statim braßicas triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis, suspẽsumq; aĩal ab alio cibo penitus abstinebis. Alij cruditate laborantes, clausos in bouili detinẽt, nec cibos præbent. Præterea lentisci et oleastri cacuminũ pondera 4. deterũt, et cũ lib. mellis atq; aquæ congio miscẽt, quæ una nocte sub diuo mittũt, atq; ita faucibus digerũt. Deinde interposita hora, macerata infusaq; erui 4. lib. obijciũt, ab alio quoq; cibo uel potione prohibẽtur. Nã si neglecta fuerit cruditas, uentris inflatio intestinorũq; subsequitur, exprimit gemitus, cibosq; capere nõ sinit, nec in loco consistere, decũbere & uolutare cogit, caudamq; frequẽter cõmouet. De exp̃imẽto medicina est caudã iuxta clunes resticula uel lino uehementer astringi, uiniq; sextariũ cũ hemina olei tepidũ dare p fauces, atq; ita p mille quingẽtos passus bouẽ currentẽ trahere; si dolor permãserit, ungulas eius secare, et uncta manu p anũ fimũ extrahere, & rursus agere currentẽ. Si tardius proficit, tres partes lauri diu cõteruntur, et cũ duplici aquæ calidæ dantur. Si ista nõ ualent, mirtæ foliorũ syluestris duæ lib. tundũtur in pila, &

*duæ ex calida aqua miſcentur, ac per uas ligneũ faucibus infundũtur. Atq; ita ſub cauda quatuor digitis ab ano pcuſſa uena ſanguis emittatur. Qui cũ ſatis effluxerit papyro ligata cauda reſtringitur. Poſt cõcitatus bos agitur uſq; dũ anhelet. Ante detractionẽ tamẽ ſanguinis adhibentur iſta remedia: tribus heminis uini, quatuor unciæ cõtriti olei pmiſcẽtur, poſtq; potionẽ cogetur currere: duæ quoq; unciæ ſalis cũ decem uncijs ceparũ atterũtur: mel quoq; decoctũ admiſcetur, ex quo facta collyria longiora nõ parum ualida immittunt in anũ, ut uẽtrem reſoluãt: atq; ita bos currere cogitur. Ventris quoq; & inteſtinorum dolor ſedatur, ſi anſeres natantes, & maxime anates animal aſpexerit. Nam anas mulos, etiã equinũ genus cõſpectu ſui celeriter ſanat. Sed interdũ in illa medicina cõuenit ſequiturq; omniũ uitiũ, quorum ſignum eſt ſi exuentũ † mutoſumq; uentrem ediderit, ſingulare remediũ eſt cupreſſinæ quindecim, uerbenæ quindecim gallæ diligentiſſime tritæ quantum utræq; ponderãtur tanti ponderis uetuſtiſſimus caſeus, quibus pariter detritis admiſcẽtur uini auſteri ſextarij 4. & in potu dantur, ita ut lentiſco mixtaq; oleaſtri cacumina præbeantur. Si uenter cœperit fluere, & uideris egere corpus et uires capito plerũq; inutilẽ reddit, quia ex cibarijs ad mede †
lam bouis nil peruenit, quod ſic uideris per uentrẽ proijcit quã quod mãducauerit. Quæ cũ acciderint prima die à cibo et potu abſtinẽdũ eſt, ita q̃d nec ſecunda die bibere permittatur, cacumina tamẽ oleaſtri et cannæ ſylueſtris, itẽq; baccæ lentiſci et myrti dandæ ſunt, nec poſt triduũ etiã poteſtas bibendi niſi perparũ cõcedenda eſt. Sunt qui ex folijs lauri teneris librã 1. abrotanum hortenſe pari portione deterũt cũ aquæ calide 2. ſextarijs, atq; ita faucibus infundũt, pabulaq; ſupius præbẽt. Aliqui uero 2 lib. ex uinaceis ad focũ torrẽt et cõterũt, et cũ ſextario uini auſteris ad bibẽdũ dãt, et cũmerata ſæpius cacũina obijciũt. Q̃d ſi neq; proluuies uẽtris erit neq; inteſtinorũ dolor recuſat tamẽ cibos et prægrauato capite erit: lachrymæ quoq; oculis et pituita naribus currit, uſq; ad oſſa frons media uratur, aureſq; ferro diſcindãtur, ſed uſturæ igneæ factæ ut ſaneſcant ueteri urina bouis ipſius cõfricandæ ſunt. Aures uero ſciſſæ picula oleoq; curãtur. Periculoſum faſtidiũ bobus ranulæ faciũt, quæ aperiẽdæ ſunt et allio cũ ſale pariter trito ipſa uulnera cõfricãda, ut omnis humor exeat prouocatus. Melius creditur ſi ad acutã cannã execes ranulam, poſt uino os lauatur. Interpoſito unius horæ ſpatio uirides herbæ uel fron-*

uel frondes dantur. Tam diu aũt sustentantur mollibus cibis, donec facta uulnera cicatrices ducant. Si neq; ranula fuerit, & non appetent cibum, allium tritum cum oleo naribus infundes.

De Febre. Caput .IIII.

Bos si febrire cœperit (quod ex uenarum inquietudine, & calore totius corporis uel oris intelliges) una die à cibo est penitus abstinendus, ita ut postero ieiuno eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atq; interposita hora trigesima paruos aculeos decoques, et ex oleo ac liquamine per os digeres, eamq; escã per dies quinq; ieiuno dabis. Praeterea cacumina lentiũ, uel oliuarum, uel tenerrimum quenq; frondem, ac pampinos, si eodem tempore sint, praebebis in cibo. Labra quoq; eius deterges ad spongiam, & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendũ, ita ut infra tectum bos febriens teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pastu. Febrientis autem ista sunt signa; lachrymae profluunt, grauatur caput, oculi semiclausi sunt, labra saliuis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, frequẽter et gemitus. Tussis boum non minus diligenter sananda est quàm equorũ: si recens fuerit, sextarius farinae hordeaceae cum uno ouo crudo & hemina passi per os datur ieiuno: gramen quoq; concisum tunsumq; admixta farina fabae frixae & pollinis lentis, sextario aquae calidae miscetur, agitataq; diligenter per os diffunditur. Veterem tussim sanãt duae librae hyssopi maceratae ex aquae sextarijs tribus, quod infusum teritur, & cum duabus partibus farinae miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in aqua decoctam infusum decoctumq; etiam propinatur ad cornu. Porri etiã succus expressus cũ oleo & ipsi febri cum hordeacea farina remedium praestant. Radices quoq; eius diligenter lotae, & cum farre triticeo contusae, ieiunoq; datae, discutiunt uetustissimam tussim. Idem praestat eruum si in pabulis cũ ptisana hordei mollitum, & cum aqua tepida uel mulsa in fauces saliuanti ore dimissum. Suppuratio, quam apostema dicũt, melius ferro aperitur, post cũ expressum pus aut sanies fuerit, sinus ipse, qui eã continebat, urina bubulina calida lauatur, ac linamentis ac stuppis siue linteolis pice liquida et oleo infusis curatur. Q̃d si colligari ea pars, ubi est ulcus, non potest, lana candente sepum caprinum aut bubulinum stillatur. Aliquãti, cũ uitiosam partem inunxerint, tunc urina ueteri humana lauant, atq; ita aequis ponderibus pice liquida cum ueteri

axungia

axungia incoquunt & liniunt. Sanguis cum ex aliqua necessitate ad pedes uenerit boum, claudicationẽ affert. Quod cum accidit, inspicito ungulã, inuenies eam ultra solitũ calere, & uitiatã partem premi uehementer bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super ungulas in cruribus est, ad triduũ triti salis perfricatione discutitur. Quod si tantũ in ungues descẽderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, et postea stuppam sale atq; aceto infusam applicabis ad solũ, sparta opere calceatur, maxime quæ datur operantibus, & in aquam non mittat pedem, sed ubi siccum est ambulet. Qui sanguis nisi emissus fuerit saniem creabit. Quo suppuratio etiam curabitur. Nam primo ferro circuncisus expurgatur ad uiuũm. Deinde pannis aceto & oleo & sale madefactis impletur, mox axungia ueteri & sepo hircino pari pondere ferro candenti stillantibus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte ungulæ est, nec aperturam facit, & tantũ claudicat animal, extrema ipsius ungulæ ad uiuum resecantur, & ita remittitur, ac stuppa uel linteolis cum sale et oleo & aceto infusis pes inuolutus sparta munitur. Mediam uero ungulã ab inferiori parte non expedit aperiri, nisi eo loco in quo suppuratio facta est. Si claudicat ex dolore neruorũ, oleo & sale genua poplitesq; & crura confricanda sunt calido aceto, & lini semen aut milium detritũ infusumq; aqua mulsa imponendum est, & spongia quoq; feruenti aqua infusa & expressa, conspersáque postmodum melle, genibus circundatur ac fasciis alligatur. Quod si humor est cum tumore, fermentũ uel farina hordeacea ex passo aut aqua mulsa incocta imponitur, & cum maturauerit suppuratio, scinditur ferro, emissáq; sanie (ut supra docuimus) percuratur. Potest etiã radix lilij uel squilla cum sale, uel herba sanguinalis (quam palagonon Græci appellant) uel marrubium ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine uulnere est, recens fomentis mellinis discutitur. Vetus autem uritur, Et supra uulnus uel butyrũ uel caprina instillatur axungia. Scabies anatis trita oleo defricata: Eodemq; remedio rabiosi canis sanatur morbus uel lupini uulnus illatum. Vetus quoq; salsamentum utranq; perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoq; præsentior medicina ista est: si cumulã† bubulam sulphurq; conteritur, admixtaq; myrrha cum oleo atq; aceto decoquitur, & cum tepescere cœperit, alumen scissum tritum inspergitur: quod medicamentum candentis olei illinitum prodest.

Vlceribus gallarũ tritarum puluis inspergitur. Succus quoq; marrubij impositus cum fuligne sanat. Infesta pestis est bubulum pecori (quã magniũ rustici uocant) cum pellis ita dorso hæret, ut apprehensa manibus deduci nõ poßit à costis: quæ res non aliter accidit quàm si bos ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in corpore faciente refriguit, aut si lapsus sub onere uehementer est infusus in pluuia: quæ quandoq; pernitiosa sunt: custodire debemus, ut cum ab opere redierint boues adhuc estuantes anhelantesq; uino aspergantur, & offula panis uino infusa faucibus eorum inferatur. Quod si prædictum uitium inhæserit, expedit decoquere laurũ, et cum calida & oleo & uino spinam dorsumq; animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehendere pellẽ, & uelut à costis separare. Quod aut in loco calidißimo faciendum est, aut sub diuo sole feruente. Aliquanti feces uini & axungiæ cõmiscent, eoq; medicamento tepido post fomentũ prædictum utuntur. Et cum grauis pernicies, ut cum pulmones exulcerantur, unde tußis & macies, ad ultimũ uero phtisis inuadit, quæ mortem afferant, radix consiliginis, succus porri, omniũ hemina per mensuram olei miscetur, & bibendi sunt cum uini sextario per dies plurimos. Nonnunquã & tumor palati ciborũ fastidium facit, crebrumq; suspirium. Prodest palatum ferro aperire ut profluat sanguis, cui eruum sine corio maceratum ad manducandum dabis, uiridemq; frondem uel quodlibet aliud molle pabulum dum sanetur. Si in operibus contuderit collum, præstantißimũ remedium est, sanguis ab aure emissus. At si id totũ in tempore quæ uocatur † amati amaticum sale tantum & imposito. Si ceruix mota & deiecta est, considerabimus in quàm declinet, et ex diuersa parte sanguinẽ detrahimus, ex ea uena quæ in aure uidetur amplißima, quæ sarcocata prius uerberanda est, & cum intumuerit ferro aperiatur, effusoq; sanguine postero die ex eo loco emittitur cruor, et biduo uacatio operis datur. Tertio uero die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem reuocatur. Quod si ceruix in neutrã partem deiecta est, mediaq; intumuit, ex utraq; auricula sanguis emittitur. Qui si inter triduum q bos uitium cœperit emissus non est, intumescit collũ, neruiq; tenduntur, & ita nata duricies iugum non patitur. Tali uitio comperimus aptum esse medicamentũ, ex pice liquida et bubula medulla, hircino sepo, et axungia ueteri, oleo quoq; ueteri æquis ponderibus impositum cõcoquitur,

quo

quo utendū est cū bos ab opere disiungitur. et in piscina in quolibet tumore ceruix lauatur, cōfricaturq́; diligēter prædicto medicamento, detersaq́; diluitur. Si ex toto propter tumorē ceruicis iugum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, et ceruix cū aqua frigida lauāda, et spuma argēti linienda est. Celsus quidē iumenti ceruici herbā quæ uocatur ama (ut supra dixi) cōtundi et imponi iubet. Quæ ceruicē infestāt minor est cura. Nā facile sanātur per ardētē lucernā oleo instillato. Melius tamē est custodire ne nascātur uenæ. Etiā colla caluescunt, quæ nō aliter glabra fiunt nisi cū sudore aut pluuia ceruix madefacta est in opere. Quod si acciderit, puluere lateritio trito priusquā deiungatur, bouis colla cōspergi oportet. Et cū exiccati fuerint, exinde oleo iterū infundi. Si talū uel ungulā uomer læserit, picem durā et axungiam cū sulphure et lana succida inuoluito, et candēte ferro supra uulnus imponito, et ungito: quod remediū optimū facit, si clauū calcauerit, aut acuta testa uel lapide ungula pertūditur: quæ tamē si altius uulnerata est, latius ferro circūciditur, ita inuritur ut supra præcepi. Deinde ex parte calceata p triduū aceto suffuso curatur. Q̄d si uomer intrauerit, lactuca marina, quam Græci cyniolā uocāt, admixto sale imponitur. Subtriti etiā pedes eluūtur calefacta bubulina urina. Deinde fauilla sarmentorū feruēte calcare cōpellitur, et pice liqda cū oleo uel axungia cornua eius ungūtur. Minus tamē claudicant si ab opere disiunctis frigida pedes lauentur, et suffragines coronæq́, ac scissura ipsius ungulæ, ueteri axungia defricētur. Frequēter etiā uel ab asperitate itineris, uel in proscindēdo duritiā soli, aut obuijs radicibus obuolutatus cōuellit armos: Quod cū acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextrā ex sinistro. Et si uehemētius utranq; uitiauerit, etiā in anterioribus cruribus uenæ soluūtur. Perfractis uero cornibus, linteola, sale; atq; aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisq́; per triduū eadem infunduntur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad ultimum cum iam cicatricem producunt, subito infricatur. Solent autem neglecta ulcera uermes creare, quæ si mane ex aqua frigida perfundantur, rigore eius cōtracti, decidūt: Vel si hæc ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, uel calcis uiuæ puluis inspergitur, aut cucurbitæ uiridis succus cū aceto mittitur. Ideoq́; uniuersis ulceribus picem liquidam, oleum uetus & axungiam oportet adhi

beri, & extra uulnera etiam eodem medicamēto circumliniri, ne infestentur à muscis, uel uermes creent cū uulneribus inciderint. Serpentis quoq; ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium uirus. Nā uipera & celicia cum in pascuis bos improuide supercumbit, stimulo morsus imprimunt. Araneus quoq;, quem Græci migalem appellant, parui quidem corporis, non paruam solet inferre perniciem. Verum uiperæ uenenū depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita ut herba quā personatiam uocant, imponatur trita cum sale. Creditur radix si contusa conatur, uel siler montanum reperiatur, & trifolium simoniamū, quod fragosis locis efficacißimū nascitur, odoris grauis, bitumini similis, propter qđ à Græcis asphalton appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium uocant, nam longis & hirsutis folijs uiret, caulemq; robustiorem facit quā pratense: huius herbæ succus cum uino faucibus infundatur, atq; ipsa folia cū sale trita imponantur in plagam. Quod si uiridem minime reperiuntur, semina eius collecta & trita dantur ad potādum cum uino. Radices quoq; eius cū succo caulis tritæ, addita hordeacea farina & sale, cū aqua mulsa scarificationi superponuntur. Est etiam præsens remedium si fraxini cacumina tenera conteras cum sextarijs uini quatuor uel olei, expressumq; succum faucibus infundas. Itemq; cacumina eiusdem arboris cum sale trita læsis naribus superponas. Celiciæ enim morsus tumorem, suppuratumq; generat. Idemq; facit muris aranei. Sed celiciæ morsus sanatur, si acu ærea locum læsum compungas, et creta cimolea ex aceto oblinis: Muris uero pernicies, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentiū ex eodē confrices. Quod si nō fuerit, contritum ciminum cū picula & axungia, ut similitudinē malagmæ habeat, impositū plagæ, perniciem submouet. Quod si antequā tumor discutiatur suppuratio fuerit generata, optimū est ignea lamina uel cauterio collectionē apire, quicquid uitiosum est inurere, atq; ita cū liquida pice & oleo inlinere. Quidā uiuum murem araneū creta figulari circundant, & colla boum suspendunt, morsusq; ipsius bestiæ submouent. Oculorum uitia plurima in illis sanantur. Nam siue intumuerunt aqua mulsa triticea farina cōspergitur & imponitur, siue album in oculo est salis fosilis Hispani uel armeniaci, uel cū melle pexmixti uitiū extenuant. Idem præstat tritæ sepiæ testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quā Græci silpion uocant, nostri

autem laserpitium, huiusmodi quantum uolueris ponderis cũ decima parte salis armeniaci & cũ fistula oculo insufflas. Quæ radix tunsa et cũ oleo lentisci mixta uitiũ expurgat. Si genæ humorẽ profundũt, lachrymisq; uisus cõfunditur (quam epiphorã uocant) polenta ex hordeo mulsæ aquæ cõspersa super genas superciliaq; imposita reprimit humorẽ. Pastinaca quoq; agrestis, quã armoneaceã uocant, cũ melle trita oculorũ sedat dolorẽ. Memineris uero quoties mel aliósue succos remedio adhibes, ut prius pice liquida cum oleo circũlinias oculos, ne à muscis apibúsue uel uespis infestẽtur, quas dulcedo mellis inuitat. Plurimũq; hirudo, id est, sanguisuga, cũ foris iuxta fauces hæret, sanguinẽ trahit, eam à iumento digitis oportet auferri: sed si interius sit, ut manu detrahi nõ possit, cannã uel fistulã perforatã inserito faucibus, ac per eam calidũ oleũ infundes. Nam eo cõtactu bestiolæ importunitas recedit. Odor quoq; cimini super carbones impositi ubi sanguisugam afflauerit, euellet à uulnere. Quod si stomachũ uel intestinũ tenuerit, calido aceto p cornu infuso necatur. Machina quoq; describẽda est fabrica, quã cõclusa cuiuscũ generis iumẽta bouesq; curãtur, ut et tutus ad pecudẽ medendũ accessus sit, nec luctando quadrupes aut mẽbra cõuxet, ac sic remedia despuet. Roboreas asses cõstringis, soliũ, quod in longitudine nouẽ pedes debet habere, in altitudinẽ pars posterior duos simipedẽ: Pars uero quæ ad priora animaliũ pertinet quatuor pedes: texũtur ita ut uelũ in caudã ductũ non possit exire. Sed à parte posteriori paululũ latiorẽ, à priore strictiorẽ machinã cõpingi oportet. Cui trãsuersum trigilli ad modũ iugi confirmandũ est, ad qđ equorũ capita uel boum cornua religãtur. Nam reliquũ corpus ad temones soc os uel funibus alligetur, ut iumamentũ præstetur ad medentis arbitrium. Quæ machina ad omnium maiorũ animaliũ medelã solet esse cõmunis.

Ab initio huius tertij libri usq; huc, nõ habentur in uetustiore codice, et totũ censetur una rubrica (ut ait) quatuor capitum: & propterea subsequens reputabitur caput secundum.

Si uermes animal fecerit. Caput .II.

Si uulnus in dorso, aut quacũq; parte corporis cœperit habere uermes, & timetur ne putredo uulneris transeat in cancrum, nepitã & cedrinã

 siue cimi

siue ciminũ uel cicutã cõteres ex aceto, & imponis. Calcẽ quoq; uiuã ex aceto acerrimo temperatã necare uermes experimenta docuerunt. Si uermiculus dorso putredinem fecerit, utilißimum est cauterizare subtiliter, postea uiscũ cũ melle & uino cõterere & imponere. Pannos quoq; minutos cũ oleo & aceto uulnera purgare manifestum est. Quo facto si necessitas fuerit, ustio rursus adhibetur. Ad ultimum cornu caprinum combustum & contritũ uaget, ulceribus superinspergitur, ut recuperetur & sanitas ei detur.

Is† mercurius

De cura lumborum. Caput .III.

Lumborum quoque cura uicina est. Nam animalia aut cum nimio pondere, aut cum transcẽdere fossam conãtur, si posteriores resederunt pedes, aut nimio frigoris dolore renã cõtrahũtur. Ideoq; aqua calida cũ flore fœni diutißime confouendi sunt lumbi. Inunctionibus etiã calidißimis perfricãdi, et ad ultimũ afro nitro diluti, inducto caustico corroborandi. Quod si dolor uehementior fuerit, de inguibus soluendæ sunt uenæ, & oleum cum axungia sanguini qui profluit immixta, renibus inlinuntur. Et si necessitas fuerit, cataplasmis utendum est. Potio quoque renibus subuenit, si pillulas cypreßi incidis duodecim supra carbones, nitri quoq; uncias tres aßi, et utraq; in puluerem redigas, cum uncijs tribus mellis, & uini ueteris sextarijs tribus, & olei boni tribus uncijs, quod per quatriduum æqua parte faucibus digeras. Vitio lumborum medetur bemina seminis braßicæ cum sextario polentæ attusa ex aqua frigida subacta atque imposita dolentibus locis. Sisembrium quoque cum polentæ sextario & aqua subactum medetur. Efficacius tamen est si cypreßi folia ad modum heminæ diligentißime contundas et polentæ sextarium admisceas, acriq; aceto subactis dolenti imponas. Præterea resinæ duræ uncias sex decoquas ut liquescat, cui feruẽti superaspergis hordeaceam farinã quàm diu inspissetur ad similitudinem pulmenti, & diu subactis, & calidum ita ut manus pati poßit, superillinis renibus. Quod si frequenter renouaueris, & dolori subuenit & tumori. Si uero tanta indignatio fuerit, ut eiusmodi non sentiat curas, aut cauterio cuprino locis oportunis urendo deprimes puncta ne deformetur animal, †aut si uilius est, aut neceßitati aptum, quo s decori gratia lares, sicut moris est, uteris.

Quibus signis renũ dolor indicetur. Ca. IIII.

Renum autem dolor his agnoscitur signis: Posteriores ungulas trahit, lum

bit, lumbi uacillabunt, cauda deiecta erit, & fœtulẽter mingit, ilia dura atq; contracta. Interdum tales sunt renes, ut sanguinem mingant, et si nimiũ effu derit incurabilis est paßio. Si parũ cruoris abundauerit, scito posse curari. Cui post detractum sanguinem uel de matrice, uel de femoribus, hanc potio= nem dabis, uidelicet porri sectiui succum ex aqua.

De internis musculis. Caput .V.

S*Aepe musculi, qui in renibus sunt, uexantur ex casu, & exteriores faci lius curantur, si iustæ medelæ afferunt tarditatem. Optimũ est quoties ceciderit iumentũ loco nõ moueri, & aqua frigida perfundi, & postmo dum unguentis uti. Quæ paßio ista cõsueuit ferre indicia: renes obdurescũt, cõtrahuntur testes, coxãq; trahit, & colligere se nõ poterit. Quæ ualitudo na scitur ex itineris longi fatigatione, aut ab infractu cliuosarum uiarũ. Incitatio quoq; cursus, & saltus extensio hanc adferunt causam. Sanguinem igitur ex uisceribus oportet emitti, pro ut qualitas corpis patietur. Vtendũ est potioni bus etiã ad ualitudinem necessarijs, molli dormitione animal collocandum.*

Si talus exeat animali. Caput .VI.

E*X perfrictione nõnunquã aĩalibus exit foras talus, qui hac ratione cu ratur: Scalpello scarificabis, præcipue loca quæ uidentur eminẽtiora, similiáque uesiculis, scarificatio digitis exprimitur et decarnatur, pul uere salis perfricatur, donec cum sanguine actus humor exiccetur. Post ca= lida & sale fouebis, & deprimendo intus remittis, & continuo reuertetur ad locum unde exierat. Altera intus digitis mißis inlita lypparia uel meliloto, donec sanetur. Quod uitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento cura bis quotidie: Castorei uncias tres, salis triti pondera duo, salis armeniaci lib. unã, sinapis pontici uncias 6. omnia tunsa et cribrata pariter decoques, impo nes talo, & alligabis quotidie, aut lixiuio calido fouebis, et medela cõtinua usq; ad sanitatem. Potionibus aũt thermanticis calefiet ægrotũ. Alij in hac paßi= sione cũ axungia ad manus talos fulciri & reponi oportere dixerũt, postea spongia apponi caudam supra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foueri ad sex ex lixiuio, uel sale & urina calenti, & sic re liqua curationibus impleri.*

De dolore renum. Caput .VII.

Dolor renum animalibus sæpe contingit, his proditur signis: nec incedere poterit, nec cubare, ilia eius inflantur et obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de utrisq; femoribus emittitur, postea lotiũ uetus & putridũ in uase supponitur, & lapides molares feruẽtes mittũtur, animal saguis diligentißime usq; ad ungulas operiatur, ut uapore lotij uenæ testi.m udent, post aqua calida confouentur, nitrum & alumen scissum pariter conteres diligenter, & admixto oleo testes perunges fricando. Si molares huiusmodi rei proditur † ma lentis heminã unã decoquis, admixto uino mortario teres, cipre Si folia ∋ 4. mollißime pariter trita commiscis, tantundẽ etiã suillæ adipis adiunges, uinumq; uetus desuper sparges, panno inlinitũ testibus apponas, donec sanitas procuretur. Si tardius dabitur sanitas, testes subtersitil latis cauterijs urito, uel leuiter scarificato.

De tumore testium. Caput .VIII.

Hordeum cõburito, puluereśq; ex eo trito suillæ adipi misceto, ex quo medicamento mane et uespere testes illinito. Physicum aũt creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alij authores aqua calida testes cum dolent fouendos esse duxerunt, suffumigandos etiam uiridibus folijs, cypreßiq; arboris specialiter mederi testibus creditur. Sed si defuerit testes ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde suffumigari, post cretas cimolias cũ stercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie reuocari, quousq; sanitas subsequatur.

Si natura reuocari non poßit. Caput .IX.

Si natura iumento excedit, & reuocari non poßit, in aqua frigidißima constituendum est, & ibi fouendum, & sublitam manum in anum eius inijcies, & contra uesicam fricabis, post diligenter cooperies ne perfrigescat. Potiones dabis, stercus suillum quotidie ex uino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

Si iumentum sanguinem minxerit. Ca. X.

Si iumentum sanguinem minxerit, uel adsellatum fuerit, hac ratione curabitur: De superiori uena sanguis auferatur, aphodilli quoq; herbæ radix teritur

dix teritur, & cum uini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quæ glutinosa uideatur. Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla et puluere corticis mali granati decoquere, & non crassas potiones, sed liquidas per os fundere, et non solum à cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, ut glutinetur uena quæ interrupta est. Contingit enim cursu uel saltu, ut intrinsecæ uenæ rumpātur, quapropter rebus stipticis, & his quæ cōsolidationem faciunt curentur. Super renes hoc anacollima oportet imponi: bulbos tascedeas uiuas contusas, allia quinque, anagallici libram, quæ omnia pariter bene trita commiscis, et renibus eius imponis. Qđ prodest etiam illis, quibus euulsi uel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidißima caput eius fouebis, modicum salis adijcies, post anacollima in capite & in temporibus oblinis, & in medicamento constrictus uenis fluxum sanguinis reprimis.

De dysenteria. Caput .XI

SI dysenteria iumentum apprehenderit, reuersatur eius extalis, quæ ut curetur circunsecanda est cautißime, ne intestinū, quod præpositū est extali, frangatur † Procidit intestinū à cōtactu, uitæ periculū facit si tangatur: quod semel nō redit, & sic remanebit, & paululū exit extalis supra.

Si otiosum animal sanguinem mingat. Cap. XII.

ANimalibus otiosis & pigris contingit expletura sanguinem mingere, cum hoc quod abundat, erumpendi per urinā inuenit uiam: attenuati & exhausti animalis interdū est in terra sanguinea. Quod accidit, aut ex nimio ascensu, aut labore ponderis, aut nimietate cursus sodalis. Qui ex delitijs aut abundantia contraxerit paßiones, de matrice auferunt sanguinem: attenuatis uenas laxare cōtrarium. Vtrisq; tamen salutaris est potio, si lac caprinū cum à matricibus obolis, & uitiolaris herbæ succo pastillos facias, ex quibus unum per os frequēter infundas. Certißima quoq; ad ipsorū salutem potio prædicatur, si draganti unciam semis, mespili ɔ. storacis ɔ tres, nucleos pini. hos purgatos ducentos decē infundis in uino optimo, ac diutißime, post ad magnitudinem nucis auellanæ cum apibus attritos et uini sextario resolutos dabis ad cornu, & faucibus digeres per dies continuos septem, quod etiā omnibus prodest cum fabæ magnitudine cum ouo dedisse.

Si animal sanguinem uomat. Caput .XIII.

SI uero sanguinem uomat, oportet genestæ succum cum uino atq; porri succo lixiuio oleoq; permixto faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinē uomūt, qbus hac potiōe succurritur: absynthiū pōticū et spicā nardi æquis pōderibus in cacabo nouo cū aqua decoques, & dabis in potu.

Si percussa uena claudi non possit. Cap. XIIII.

SI sanguis interdum nimis per uenam cum percussa fuerit ut claudi nō poßit erūpat, remediū est, stercus ipsius animalis supponere fluentibus uenis; Aut si perseuerauerit, urere cauterio subtiliter ne nerui lædātur. floccum etiam competenti oleo tinctum uenæ admoueto: etiam assem lineum in uena qua sanguis profluit, ponis, & ligas, præsens est remedium.

De indignatione uesicæ. Caput .XV.

VEsicæ indignatio generatur ex plurimis causis. Quapropter urinæ difficultatē, immo præsens discrimē inportat. De qua ualitudine diligēter tractari cōuenit, ut paßioni competens medela succurrat: quæ his agnoscitur signis, mingere nō poterit, omnia crura flectētur, dimittitur uenter ad terram. Et si difficulter mingit dysuria appellatur. Sed quandō guttas per uiretrū mittit cū labore, strāguria dicitur. Quū in totū non potest mingere dysuria appellatur, & uicinus est morti. Propter quod extēsiones & tubercula nascūtur in dorso, & præfocatio circa fauces ex dolore uentris. Cui hac ratione succurris: de pectore uenas pungis, & sanguinē quantum uidebitur detrahis, & sic accipitur lauamentū. Præterea manū tepidam cū oleo in anū mittis, et si qua stercora inueneris intus, quia impedimentū præstant, attrahis. Post cū libra olei, salis triti plenū acetabulū misces, & calefactum inijcies in anū, iumēto in locis pronis posito, ut facilius ad interiora descendat, dulcedo enim sequitur ac solutio uētris, & dolor mitigatur. Quæ remedia si tarde subuenerint, manus & brachia perungito, & cū magno sensu atq; cautela manus inijcito, et in partē dextrā et in partē sinistrā, et sic manū plenā leuiter præmito, ut incipias in hac procedere, & sic liberabitur. Valde spinæ est cōtrariū. Ex his causis paßio ita descēdit, si iumentū in ope aut cursu magna pte duci cogatur, et urinæ facili spaciū denegatur, et à uesicæ meatu

usq; ad

usq; ad ueretrũ nascitur tumor, & cũ dolore egestionis foramẽ angustatur. E diuerso, si iumentũ exerceri solitũ, diebus plurimis steterit, indigestione nascuntur spurcitiæ, & humores efferũtur usq; ad uesicã, cõpunctiones etiã et morsus urinali fistulæ præstant, ex quo stranguria plerũq; cõtingit. Ex perfrictione & indignatione dysuria solet uenire, cum nimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diuersis à frigore soluenda est iniuria celeriter. Interdum & indigestione hordei, & cum aquam frigidã auidißime biberint, dolores uentris animalia patiũtur, & propter uicinitatẽ commota uesica stranguriam sustinent. Aliquando & stercus pullinũ, & alia noxia in cibo sumpta, cum inflationem fecerint, impediunt minctionem. Bestiolæ etiam quæ appellãtur uulpestres, araniæ similes, cum deuoratæ fuerint animal præfocant. Aqua quoq; cœno uel limo turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes quoq; uel lumbrici in intestinis cum ex ulcere uenerũt, uesicas lædunt, & dupliciter animalibus discrimen important. Quod his deprehenditur signis: animal quod tardius mingit latera sibi scalpit uel terrã mordet, scias eum uermibus uel lũbricis extorqueri. Cui hac ratione succurris: braßicæ folia subtilißime cõtundis & cõmiscis boni uini cotylas quatuor, et per sinistrã narem infundis: laser quoq; syriacũ & nitri puluerem cum uino decoquis et per os digeris, Inambulationibus et leni cursu exercebis in loco molli uel herbido, uel ad aquam leuiter abeuntẽ ad urinam inuitabis. Si ubi aliquod aliud animal minxerit, teneatur, facilius prouocatur. Quæ præmittuntur ut ueniatur ad curas: aqua enim calida diutißime lumbi fouebuntur & renes, tunc hauenam agrestem ex uino dulcißimo duabus cotylis decoquis, & per sinistram narem infundis colatos humores: ficus prætterea optimas decoques in aquæ cotylis quatuor, mixtoq; nitri puluere similiter diffũdes. Alliũ quoq; cum uino decoctũ, & per sinistrã narem infusum producit urinas. Memineris statim cum in paßionẽ ceciderit, hordeũ eis subtrahendũ penitus & potus, herbas uirides uel farragines ad sustentandum dandas. Sarmatarũ autem æquitatus ueteres plurimũ ualuerunt, usus inuenit, ut animalia à collo usq; ad pedes inuoluantur de sagis, suppositisq; carbonibus uiuis, addito castoreo, suffumigentur, ut totum uentrem testiculosq; eorum castorei fumus euaporet, & confestim detractis carbonibus cooperti deambulant, & mingunt. Allumen salsum, & sale fricato admixtóque oleo,

& melle collyrium longum & tenue facito, & in ueretri ipsius foramine inserito, continuo prouocabitur. In ano panacis quantum digiti minoris extremitas est, dabis. Alij cepas acerrimas & leuiter contusas tres aut quinq; ponunt in anũ, & sic deambulare faciunt. Ad urinas inuentus est qui affirmat & ungulam equi ipsius radi & teri cum uini sextario, & per nares infundi ad celerem mixionem. Si non tali ratione prodesset, betas & maluas decoques, & aquam earum calentem cum melle ad unũ sextariũ naribus infundes. Si tempus uirides denegat cibos, fœnum mellicrato aspersum præbebis: uel succum ptisanæ hordeaceæ cum mellicrato similiter dabis. Aliquanti rosmarinos decoquunt, & ex ea calida fouent. Alij cimices tritos in nares animalis mittunt, & aliam super naturam qua mingunt cõfricant. certissimum dicitur. Porros decoques, & succum eorum exprimes ad sextarium 1. et cũ uini ueteris et hemina olei acetabulũ permisces, & per narem dextrã dabis, deambulãdo ducis. Vulgare et uerũ est remediũ, lutũ de uia ex lotio cuiuscũq; equi factum, uinoq; permixtum & colatum naribus infundas. Apij radices aut mellicrato decoctas præbebis, puluerem q; thuris ouumq; crudũ cum uino dulci permixta & calefacta supra renes & ilia inungens confouebis. Ex melle quoq; decocto & sale collyria longa & tenuia foramini immittuntur quo emanat urina. Musca uiua & loco ipsi immittitur, uel mica thuris apponitur, & de bitumine collo inseritur, ut prouocetur urina.

De fluxu uentris. Caput .XVI.

Quibus modis strictus uenter solui debet sæpe prædictum est, Nunc exponendum est quemadmodũ, si solutus, postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi uelox medicina subuenerit, cuius necessitas de experimẽto principali tenendũ est. † Clistere unciam ex uino austero dabis, caryotas tundis & gallas syriacas, & exinde datur potio salutaris. Talis quoq; subuenit cõpositio: ceræ uncias 2. lardi librã unã, piperis unciã semis, piculæ semiunciã diligẽtissime tundes, cassiæ unciã semis trita pariter conspergis, offas facies, solito more intinges in cera cũ remissa est. Sic quoq; digeres stercoris ouis libram, & in aceti et mulsæ sextario per cornu dabis, herba rubea restringes, si dederis in uino spongiam. Offam intinges in pice liquida, post cõbures, farinãq; eius cum uino austero

defundes,

defundes, farinæ triticeæ heminas quatuor pariter cōmifces & digeres. Nitrum quoq; , si poteſt fieri, uirgineum diligntiſsime tritum & in puluerem redactum, cum aceti ſemiuncia diligentiſsime tritum dabis heminam. Pulnis ex pumice datus cum uino in potu, mox medetur.

De uerrucis. Caput .XVII.

ALijs quoq; partibus corporis naſcuntur aliquando uerrucæ, & uitium diſſormitatis important, hac ratione curandæ: lino ſubtili conſtringentur ipſe uerrucæ, in cauſticum crudum imponitur & ſponte decidunt. ferro etiã præciduntur, & de cauterio leuiter aduſta ſanantur.

De uitijs coxarum. Caput .XVIII.

MIſera fit coxa, cui de uenis femoris ſanguis emittitur, & in uaſe diligenter excipitur, admiſcetur etiam puluis ſulphuris, nitri, baccarũ lauri, ſimul tritis, & contra pilos diutiſsime perfricatur, & per triduum ſic permanere permittitur. Aqua etiã, in qua uerbenæ coctæ ſunt tepida (datur indie) fomẽtabis: pedes quos ſanos habet glante ferreo, uel ſi de fuerit, ſpartea calceabis, cui lemniſcos ſubijcis, et addita faſciola diligentiſſime colligabis, & ſuppoſiticiam facies parti illi quæ miſera eſt, ut planas ungulas poſsit ponere, in criſma etiam perunges in ſole non minus quàm hora, contra inciſuras quatuor foraminibus cautere pertunde, & pannos uel lemniſcos ex aceto ſub cute per foramina traice per triduum, poſt traumatico illinitos pãnos diebus nouem per eadem foramina traicies, uel calida uerbenatia utaris, et ſiclẽ niſcos ſubijcias. Vndecim † quoq; lemniſcos inducis et incretas locũ ut cutis ad pulpas adhæreat. Cũ cicatrices ſe clauſerint, cauſticũ imponunt. Hac ratione emota uel læſa coxa ſanabitur. Vel ſi coxa ſe læſerit, uel à Mulomedicis dicitur filius læſiſſe, certior & facilior curatio inuenta docetur, & probata. Nã dudũ claudũ aĩal in ſole ponũt, uino & oleo calefacto calefaciũt ipſum, hoc eſt, iuncturas coxæ diutiſsime confricant, donec ſudẽt. Tunc animal capiſtro trahunt, & ſenſim currũt, alius lorũ uel funes tenet, laſſus ſequitur, & ſubito dum animal currit, recta ad ſe coxas ipſe cum impetu trahit, ſi ſonuerit, ſcias loco ſuo rediſſe, paululumq; ceſſabis, poſt ſenſim deambulando tentabis. Si ad locum ſuum redierit, retractos pedes ponit, & minus claudicat. Vlterius annimal non conuexabis, ſed per triduum fomentabis

tabis calida uerbenatia, post causticum induces. Quod si prima die iunctura componi non potest, secunda die simili ratione coxas sæpius trahis, donec reuertatur ad locum. Quicquid autem uexatum uel remotum fuerit uel icturo tæ, aut quocunq; alio casu, in prioribus uel posterioribus partibus, uel articulis, uel genibus, hoc anacollima constringit & consolidat. Bulbos rufos triginta, cochleas uiuas triginta, anagallici libram I. plantaginis uiridis manũ plenam diligentißime contundis & misces, additis tribus ouis, cũ stuppa imponis, & colligas. laxata constringet, & tumefacta sedabit.

De laccis gambarum. Caput .XIX.

SI iumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoscitur signis: Dextra ac sinistra ad silitudinẽ uesicæ inflabitur cutis. Curãdũ est aũt hac rõne qua flegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentes quæ supra aquã natãt colligis atq; cũtundis, additaq; ueteri axungia colligabis. Vitiũ exiccare prohibetur. Si gamba uel armus aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretã cimoliã & lubricã ex aceto acerrimo misce bis & oblinis.

De gamboso. Caput .XX.

SI gambosum factum fuerit aĩal, & recens passio est, de tibia sanguinem emittito, lanã succidã circũligato. Caue ne fomentis aut cauterio tangas, utrũq; enim in tali curatione contrariũ est. Malagma cruda uteris, tertio die semper soluis & curas. Cũ uideris aĩal profecisse, causticũ inducis. Si quod iumentũ coxã fregerit, aut supragambã, scias nõ posse curari. qa partes istæ ligaturas tenere non possunt.

De his quæ læduntur à rotis. Caput .XXI.

SI iumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis per triduũ, post ficus duplices & nitrum pariter tritũ imponito, die tertio soluito ac renouato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imponito per triduũ. Si & ipsa tardauerit, imponito malagmã quæ dicitur meliacinus, usq; dum sanetur.

De Syrmatico. i. quod coxã subito trahit. Ca. XXII.

SYrmaticũ iumentũ his agnoscitur signis: Prodiẽs de equili, uel de loco ubi steterit, coxã trahit, & trãsuersum ungulã inflexis coronis terræ

superius

superimponẽs ostendit, & syrmaticũ (et ragdorũ paleis quæ trahũtur) dicitur. Sed quãuis alienata horũ, uel emota coxa uideatur, si super (temparis pedes cessis) compellãtur, continuo emẽdabitur gressus, & sine claudicatiõe rectus incedet. Ex hac aũt ratione contingit, si cõmissurã uertibuli ex corruptione corporis, uel perfrictione natus humor intrauerit, tunc se defundit ad neruos, & eos reddit immobiles, & uelut alienatos. quæ hac ratiõe curãtur: Sãguis ei de subgamba detrahitur copiosus, in quo admisces sal, sulphur, marinas cochleas, mannã thuris, seclam, nitrũ, baccas lauri, æquis põderibus, cõtusa oĩa atq; cribrata, uino quoq; ueteri et oleo miscebis cũ sanguine ipsius: q̃ unctiõe præpata, post inflationẽ illinis. coxas calida in qua uerbenæ decoctæ sunt, interposito triduo, diutissime cõfouebis, post unctionẽ renouabis. Si ex hac re plenã nõ recepit sanitatẽ, uulnus uris cauterio in ipso uertibulo. Similiter scyaticis fieri consueuit. Quæcunq; aũt de ozœnis, cæterisq; uitijs articulorũ, uel de ungulis priorũ pedũ nunc dicta sunt, scias etiã in posterioribus debere seruari.

als. si super ipsum cess.

De morbo alienato, ex quo infecta animalia moriũt. C. 23

Alienatum morbum authores uocauerunt, quoties hæc signa procedũt: Patentes oculos animal habet, nec sentit hoĩs aduentũ, qbus et labra, & ipsa orificia intumescunt quasi ab aliqua bestiola cõtacta. Quẽ morbũ alij authores orabum nũcupauerũt. Est aũt nequissima passio. Primo q̃ pestifero transitu contagionẽ spargit in plurimos. Deinde q̃ impitos decipit specie sanitatis. Nã refecta et bene curata animalia ex hac passiõe subito inflata moriũtur. Alienatus aũt uocatur q̃ aĩalibus eripit sensus. Malleus, qđ pestilẽtiæ internociuũ contagiũ facit. Plærũq; autẽ uiscera interius uermibus cõsumit. Quorum morsu pertuso aqualiculo aĩalia suffocata subito moriũtur. Sed si uelocior medicina succurrat hac ratiõe saluãtur: de ceruice sanguinẽ detrahis, potionẽ cõponis huiusmodi: Gallici lib. unã, hysopi librã 1. abrotani librã semis, aristologiæ rotũdæ lib. semis, mãnæ succari uncias 3. trixaginis uncias 3. Quæ omĩa cõtundito et cernito, ex aqua mulsa copiose decoques, et aĩal diebus pluris potionabis ægrotũ, sed qa plærũq; huius ægritudinis pestilẽtia trãsit in pximos, totũ gregẽ si inciderit, ut aut singulas heminas singulis digeras potionare te cõuenit. frequẽtissimis etiã suffumigationibus, stagnare piter & curare, sicut in malleo superius constat expositum.

Quibus

Quibus usqueadeo mutanda sunt pascua, ut si fieri potest, in alias trāsmittē
ds† labore da sint regiones. Nam quæ transeūt in † lanis & in ipso anhelitu inficiunt
uniuersa. Velocius autem curabuntur, si separata fuerint atq; translata.

De roborosis. Caput .XXIIII.

Roborosa paßio dicitur, quæ animal rigidum facit ad similitudinem ligni, cuius hæc sunt signa: Totum corpus astrictum, extensæ sunt nares, & aures frigidæ, immobilis ceruix, os constrictum, caput extensum, colligati armi uel crura, pedes etiam constricti ut nulla cōmissura flectatur, cuius caput si erigere uolueris, non poteris, oculi præcludūtur, spina præ rigida, & ideo difficile erigit caudam, ut eam flectere & mouere non poßit, duraq; ilia, astricti sunt renes, cubare penitus non potest. Cōtingit autem hæc paßio ex nimia perfrictione uel spasmo neruorum, uel tremore, unde contetanici dicti sunt. Plærunq; in hanc ualetudinem incidunt, qui cum ab igne castrati fuerint negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quorum nerui recenti dolore & frigore compelluntur, & spasmum patiuntur, & obdurescunt in robur. E diuerso etiam altius quàm expedit in pedibus usta iumēta, uel quocunq; alio loco contactis neruis patiuntur spasmum, & robur incurrunt. Ex nimia quoq; pruina, uel si in nimio frigore sudabunt, uel è calidis stabulis producātur in frigus, fieri adsolent roborosi. Sed si à posteriore parte fuerint comprehensi, ut morbus desinat in lumbos, opistotoni fiunt, calefactionibus tamen, unguentisq; curantur. Si quod uero robur à priori parte comprehenderit, ita ut os aperire non poßit, desperanda sunt. quia constrictis dentibus, fame perire coguntur. Quæ autem ex toto corpore æqualiter periclitantur, ita ut ex aliqua parte os ualeant aperire, tam diu unctionibus calidißimis perfricanda sunt, donec sudent, coopertaq; sagis copiosißime, loco calido statuuntur, ignisq; iuxta ea fieri consueuit sine fumo ut amplius sudēt. Surculos quoq; laureos ualidiores in os eorum inter malas mittito, ut rodendo eos exagitent maxillas & calefiant. Fabas quoq; solidas cum baccis lauri mixtas ieiuno dabis. Aquam quoq; calidam offeres ad potandum. Ventrē ipsis cum mulsa calida, admixto castoreo, clystere purgabis: oleum quoq; optimum cū succo ptisanæ mixtum per narem sinistram defundis. hordeū emolitum cum furfuribus admixtum dabis ad substantiam, donec sanetur. Aliquanti

quanti dixerunt oportere eos aere candenti, in arena fluuiali uel martima colligatos obrui, ita ut caput eorum extet & nares, & tam diu detineri donec sudet. Sed ex suprascripta cura sæpe plures constat esse sanatos. Quod si ex hac re non profecerint, ures eius ceruicem dextera sinistraq; decussatim, saccellationem ex furfuribus supra totum tergum calidum imponis per triduum, & hac unctione quotidie uteris in sole si caluerit, uel in calidissimo loco; Ceræ libram, affronitri libram, resinæ terbētinæ selibrā, galbani librā, castorei selibram, opopanacis libram, piperis unciā, medullæ ceruinæ uncias duas, olei ueteris uncias duas, & semis, uini ueteris optimi quantum opus fuerit admisces & uteris. Præsens tamen experimento remedium est, si picem liquidam cum oleo & uino ueteri decoquis, calētiq; medicamine iumentum perungis. Ex qua unctione & auriculas cum oleo tepefacto oportet infundi, ut sanitas matura proueniat. Sed ut uenæ eorū calefiant intrinsecus, & conceptum frigus exudet, necessaria potio est, quæ roborosos, tetanicos, & episthotonos salubriter curat, clabi † seminis uncias 2. cimini alexādrini uncias duas, agallici, castorei, abrotani uncias singulas, trixaginis uncias duas, mannæ croci unciā unam, succari unciam, hyssopi unciam unā, piperis albi semiunciam, quæ omnia diligenter tunsa atq; cribrata redigantur in puluerem, ex quo bina cochlearia lassis & periculose se habentibus cum succo ptisanæ tepidæ propinātur: forcioribus uero cum uini ueteris calida hemina defundūtur in os, nunquā tamē sine oleo propter leniendā potionis austeritatem, & cannalem faucium mitigandum. Alij auctores eiusmodi passionem hac dicunt ratione curandam: De temporibus sanguinem detrahes, excipiesq; diligenter, iniecto nitri puluere, sale, atq; castoreo, animalia perfricari, & loco calido statui oportere, atq; hanc offerri potionem: lac caprinum, rutam, baccas lauri, piper album, oleum, et fabas solutas: hordeūq; etiam datur ut agitet edēdo maxillas, die tertio de cauda sanguinem tollunt, & renes calidis unctionibus fouent. Interdum etiam in balnea intromittunt animalia, ut diligentius conualescant. Dant etiam quotidie potiones fustes quoq; uel de salice, uel de robore in os mittunt, ne maxillarū usus indormiat. Si melius habere cœperit, post duodecim dies coopertū exercebis ut sudet. Si ista non ualuerint, uteris superius declaratis. Plæriq; asseuerant, ficulneas frondes roborosis oportere præberi, quæ naturaliter calent. Potionem

† al's dauci

quoq; per os dandā: opopanacis uncias 2. storacis uncias 3. gētianæ uncias 5. 3. mānæ succari uncias 3. myrrhæ scrupulū 1. piperis lōgi scrupulos 2. cum uino ueteri tepido, atq; ad cornu digerere. Hac etiā unctione ad curandū robur uel expellēdum frigus utuntur: Ceræ librā, resinæ terbentinæ uncias 8. opopanacis uncias duas, medullæ ceruinæ uncias duas, storacis uncias quatuor, baccarum lauri selibram, olei pini prout opus fuerit: quæ omnia in unum adiecta in aqua decoquunt, & perfricantes inungunt.

De hydropicis. Caput .XXV.

HYdrops nō leuius animalia quā homines frequēter infestat. In talibus namq; uitijs cū digestio ciborū plena non prouenit, humor noxius perniciē corporis, tumoreq; cōsueuit inferre. Quā ualitudinē hæc signa demonstrāt: Turget uenter & crura, testiculi, scapulæ, latera et tergus inflatur usq; eo, ut nec ī capite eius apareāt uenæ. Cui cū sublinguā tetigeris subtußiet. Hunc ambulationibus breuibus opertū grauioribus sagis donec sudet exercebis in sole, et aduersum pilos per totū corpus postmodū cōfricabis. Cibū daturus radices cū folijs suis, quia & purgationē faciunt & uitio medentur: fœnūq; cōspersum aqua nitroq; præbebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rursumq; siccatos, præbebis in cibo. Radicē quoq; cucumeris syluatici uel folia, quæ uentrē moueant, eidē dabis ut purges. Quæ curatio si tardauerit sanitatem, euocandus est humor. Quatuor itaq; digitis ab umbilico ad ueretrū uersus sagitta pungis, & periconiū ipsum pungas, sed caue ne intestina tangas, et animalia perimas, subijcis fistulā centi malē et patieris humorē currere quantū æstimaueris necessariū, quē in uase excipies. Cum fistulam abstuleris duo uel tria grana salis in plagā inseris, ne claudatur. Insuper & pastillos imponis. Alia uel tertia die apoforesim quasi facturus, denuo fistulā appones, humorē eijcies, donec partes totas exiccet. tunc uulnus curādū solēniter, potiōesq; catharticas p os dabis frequētēr. Interdiu usq; dū sudet exercebis. Quāto fortius esse cœpit, tāto diligētius est curādū, et semper abstinendū à potu, ut tepidū et modicū ad sustētationē bibat tantū.

De sarcostis. Caput .XXVI.

SArcostis quoq; talis est paßio: Iumentū cū biberit inflatur & sufflat. hac eum ratione curabis: cineris uel lixiuij sextariū unū, seminis plātaginis uncias 5. cōteres & cum uino dabis & oleo celeriter, usq; quo resideat in-

flatio. Alij auctores asserunt ab umbilico duobus digitis cõtra pectus plagã fieri debere, & fistulã poni, & educi humorẽ uel aquã noxiã usq; ad sextarios tres, uel amplius si maior est tumor. Sed cautius est per partes sæpe tollere, ne repẽtina exiccatio periculũ faciat. Potionibus utẽdum esse dicunt, quæ urinas moueãt, frequẽter etiã cõfricandũ esse ut sudet, pro fœno gramen accipiet & pro hordeo ciceres infundi. Prodesse etiam dicunt si inter pigmentarios frequentißime deambulet animal: quia diuersi odores latenter pulmonibus prosunt. Potionem etiam huiusmodi dant: Petrosilinum & mala granata cõtundunt, et cum uino ueteri per os digerunt. Apium quoq; quantũ† appetere uolueris offerẽs ad edendũ. Asparagi syluestris radicis uncias 2. cũ uini ueteris sextario decoquis, ut ad tertiã redeãt, et ad heminã p os digeres. † al's apponere

De tympaniticis. Caput XXVII.

Tympaniticus quoq; hydropico similis est, sed alijs agnoscitur signis; uenter quidẽ eius crescit ut hydropici, & ceruix fit rigidior, sed nec testiculi, nec crura intumescũt. Cõuenit itaq; tympanitico calidũ cinerem cũ liquamine optimo in panno, uel linteolo umbilico uel uentri subponere, & fascijs colligare, sed à pluribus aĩal tenendũ est ne luctãdo moueat ligaturas. Radicẽ panacis sil. gallicũ pariter cõteres, et cũ oleo uinoq; tepefacto p cornu faucibus digeres. Preterea tymũ syluestrẽ & etargũ in uino decoques, et singulas heminas per triduũ dabis. Tympaniticũ hæc signa demõstrãt: ciborũ bibẽdiq; fastidiũ, exiguus somnus aut nullus, si p nares mucos cœperint emittere desperandũ est, si mũdas nares habuerint hac ratiõe curabis: cremorẽ ptisanæ et defruti binos cyathos p triduũ dabis tepidos. Præterea hyssopi uncias 4. alei uiridis manũ plenã, palmas numero uiginti, fœnigreci cyathos sex, aquam cisterninam & uinum odoratum uetus pariter misces, diligentißime decoques, & in potionem per triduum dabis.

De lienosis. Caput .XXVIII.

Lienosi ut manifestũ est periculum, ita manifesta sunt signa. Nam oculi inuertuntur & suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent extẽsum et fit deterius et rigidius. Quæ paßio principiũ indicat roborosi, quorũ latera intumescũt, siue ceruicis media spina ad similitudinẽ aluei fit cõcaua, astringũtur aliquãdo maxillæ, quod uitiũ cõsueuit inferri

ex nimia perfrictione, cũ animalis dorsum aut frigore, aut pluuia; aut grãdine cæditur, aut nubibus. Cuius ista curatio est: De cauda parum sanguinis demis. Nam si amplius tuleris infrigescet, & rigori additur rigor, admisces in eum merum, & oleum, & calefacies, & statim hac dorsum & ceruicem perunges, saccellum quoq; ex furfure calidum impones, ut totam spinã tenere posśit & lũbos, altera die extergebis diligenter & unctione eadẽ perfricabis, supra quam similiter cum furfure calentem saccellum imponis, hoc usurus unguento: medullæ ceruinæ libram unam, mannæ thuris uncias quatuor, depli uncias tres, castorei uncias tres, opopanacis uncias tres, resinæ frixæ uncias 3. apoximæ uncias 3. resinæ terbentinæ uncias 2. ceræ librã semis, olei laurini uncias 8. (sæpi caprini libram) olei glaucini sextariũ 1. ex (olei cyprini) his sicca quæ fuerint tundis & cribras, cætera super carbones soluis, quibus cretã admisces, & leuiter decoquis in uase nouo, uncturus cũ necesśitas postulauerit, reponis ac seruas. Hac quoq; potione intrinsecus curabis: absyntij unciam 1. aristologiæ uncias 3. betonicæ uncias 2. petrosilini unciã 1. et seminis, trixagnis unciã 1. thuris masculi uncias 3. castorei uncias 2. mãnæ succari uncias 2. contundis piter et cernis, et ex aqua mulsa et oleo diffunde p fauces, absq; dubitatiõe curabis. Alij auctores asserũt sanguinẽ de brachiolis auferendũ, et aĩal abstinendũ ab hordeo, oleũ, nitrũ, marrubiũ, sanguinẽ de brachiolis æquis ponderibus tritũ cum absynthio pontico & uino austero per os dandũ, & cum biberit deãbulet, & spongijs calidis foueatur, & pressa manu diutius perfricetur. Si uentris permanserit tumor, pectus cauterijs inurendum est. Post quinq; dies ternos digitos subijcis hac atq; illac inurendum est iterum, obseruabis autem ne uenas forte comburas.

De implecticis. Caput .XXIX.

IMplecticus autem quia similem sustinet pasśionem, perfricandus est unctione superius memorata, & si necesśitas postulauerit inurendus.

De phragmatico. Caput .XXX.

SI phragmaticum erit iumentũ, his agnoscitur signis: febricitabit, oculos introrsum reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet, quod hac ratione curabis: Sãguinem detrahas de matrice, adiunctoq; oleo & uino tepefacies, totumq; iumentum contra pilos diligentisśime confricabis, loco tepido statues, & curasti.

De eo qui aquam timet. Caput .XXXI.

Aliquando iumenta aquas timent, quæ dicuntur, hydrophoba. Signa huius hæc sunt: uenas omnes habebit extensas, sudabit suffusis oculis, tremorem frendorem'que patietur, illidet se parietibus; ex qua paßione conuerti consueuit in rabiem. Cui hac ratione succurris: Sanguinem ei de femoribus detrahes, à cibarijs abstinebis, in loco sic clauso ut lumen uidere non poßit constitues, magno silentio aquam in situla uel alueo ita apponis ut non audiat sonitũ, manipulum rutæ deterito, et baccas lauri xv. olei rosati librã, aceti unciã 1. commisceto, caput & nares diligentißime perunges, & sanabitur.

De Spasmo. Caput .XXXII.

Spasmum certũ est animalia sustinere. quæ neceßitas his declaratur indicijs: Subito concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escam dabis pusca nitroq; consperſam, cucumeris quoq; syluatici puluerem, & nitrũ tritum per septẽ dies in potione dabis ut purget. Sanguinis quoq; marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tantundẽ, laseris aliquantulũ pariter misces, & suffundis in nares. Vtile dicitur terga eorum oleo & aceto & nitro frequentißime confricari.

De Epilepsia. Caput .XXXIII.

Quadam ratione lunari animalia sicut homines frequenter corruũt, & intermoriũtur. Quorum ista sunt signa: Iacentia contremiscũt, saliuæ per os defluunt, desperata pro morituris (frequenter) consurgunt, & pabula appetunt. Cartilaginem naribus eorũ digito tentabis, quãto frigidiorem inueneris, tanto plus casurũ scias. Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cuius ista curatio est: De ceruice eius copiosum sanguinem tolles, post quintũ diem de temporibus, loco calido tenebrosoq; constitues, totũ corpus thermanticis confricabis unguentis, cerebrũ quoq; eius & auriculas pice liquida cũ oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam aluto & cerebellari cõmunies, potionẽ aũt catharticã dabis eiusmodi: Radicis uncias 2. panacis radicis unciã 1. diagridij unciã 1. cũ cucumeris syluestris uncia. quæ omnia bene trita cõmisces, cũ mellis sextario 1. decoques,

Al's (repente)

 ex quo

ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ sextariū, et olei drachmas 3. mittis & per os defundis. Caput quoq; eius sæpius curabis. Radicē dianariā, id est herbæ artemisiæ, in puluerē rediges, et p fistulā naribus insufflabis. Radicem quoq; laseris tunsam si naribus defuderis, eadē ratione proderit. Si aūt paßio perdurauerit, caput eius ures, ut apioso fieri consueuit.

De eo qui aquam reuomit. Caput .XXXIIII.

ANimalia sæpe aquam reuoment quam biberant. Quæ paßio è nimia perfrictione descendit, cū stomachus paralysim ex frigore sustinuit. Sed hac ratione curantur. Sanguis de ceruice detrahitur, potiones thermanticæ propinantur, unctionibus calidißimis armi pectusq; confricantur, purgatur p nares caput, & si neceßitas postulauerit, etiam sinapizantur.

De Sideratitio. Caput .XXXV.

SIderatitia iumenta dicuntur, cum uenas uacuas percusserit frigus, aut æstus, aut impleuerit cruditas, aut ieiuna bulimū fecerit. Redditur enim stupidum animal, & titubans ambulat. Quod mollibus cibarijs, lenibusq; potionibus curari oportebit, ita, laseris unciā 1. & heminā mulsæ, succumq; ptisanæ miscebis. Et si ex frigore causa est, cum uino & oleo tepido dabis. Si ex æstu, cum rosato præbebis. Si ex cruditate, abstinebis à cibo. Si de bulimo, ciceres offeres largiores.

De percusso à sole. Caput .XXXVI.

SOl quoq; canicularis ardentior, animalia pcutit in cerebro, quibus de temporibus sanguis emittitur, & simili ratione curantur. His aūt ostenditur signis, quia deiectum caput portare coguntur.

De Cruditate. Caput .XXXVII.

CRuditas iumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dinoscitur: modo in unā partē, modo in aliā ambulātes inclinant. Quorū ista est medicina: Sanguis eis de ceruice detrahitur, à potu et cibarijs abstinetur. Si æstas est, refrigeratorias accipiāt potiones, nō parū natura cōpellitur. als (cōpellēte)

De Bulimo. Caput .XXXVIII.

BVlimum animalia sustinent frequenter ex fame, frequenter ex laßitudine

dine. Cuius ista sunt signa: Anterius fugiunt, incertus effusus, tremebit. Quæ hac ratione curāda sunt. In primo omniū defricetur ex uino oleoq; tepefacto, cum † mūdis mollem partem uino infundis, & cū eodē confricabis. Si ilion fecerit, per cornu digeres & reparabitur. Quod si permanserit bulimus, similæ heminas cū sextario uini infundes, & per cornu digeres. Quod iter † agerit inciderit bulimus, ubi necessaria desunt, terram faucibus infundes, aut offas facies, & per os digeres.

De Anhelitu. Caput .XXXIX.

Quod si ex anhelitu inflationes cōtigerint, cuius causæ rationes reddi non possunt, puscam calidam cum spongia cerebro eius apponis & pectori, in aures eius oleū laurinū mittes, frigidissimo loco eū cōstitues, nares quoq; titillabis ut frequētius sternutet. quo facto, statī exhilaratur.

De æstu. Caput .XL.

Si æstuauerit animal & defectionem patietur, brassicæ folia cum apio cōtundes, & cū uini sextario permiscebis, & per narē sinistram infundis. Si uero fortius æstuauerit, petrosilini, daucij, (silis) gallici, abrotani, spicæ nardi, sinoantis, æquis ponderibus tundūtur, & cū aqua mulsa data, æstū releuant. Quod si his ita membra defecerint ut cōcidant, quibusdā placet abstineri eos à potu, et sitiētes in aqua frigida una hora stare, et cōtinuo reparī. Alij dixerūt hordeaceā farinā cū uino p cornu faucibus infundi. Plæriq; experti sunt triticeā farinā cū aqua frigida datā continuo profuisse. Vel certe triā oua cruda cū pulegio & pusca, oleoq; permixto, faucibus infundunt. al's (similis)

De Paralytico. Caput .XLI.

Paralysim ad similitudinem hominum iumenta patiūtur, quæ his ostenditur signis: Ambulabit (pronus) in latere ad similitudinem cancri, ceruicē incuruabit ut solent habere quibus fractæ sunt, rectos pedes nō ponēt (sic ægri parietibus se illidūt) cibū et potū nō recusant. Hordeū aūt ipsius udū semper apparet. Hac ratiōe curabitur: Sanguis ei de temporibus pte cōtraria nō qua contractus est tollitur, unctionibus thermanticis pfricatur, ceruicesq; eius constringuntur usq; eo, ut craticulis ex lignis impositis constricta ceruice prauitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus. al's (prauus)

Cui ipsæ

cui ipsæ potiones dantur. Si parum in totum ista medelarũ adiumenta profece rint, ceruices eorũ uruntur, non qua contractus est, sed ex parte contraria de cautere accipit palmas ab armo usq; ad ceruicẽ, auriculæ et in tẽpore uritur ad mensuram semißis. In alia autem parte temporis quasi stellam paruam cauterio facies, & in parte renum usq; ad mediam spinam uirgulas dabis solemniter, & curasti.

De intrinsecus rupto. Caput. XLII.

I*Vmenta nimio saltu, uel cursu aut ruina, cum aliquid ruperint, uulsant, quorum ista sunt signa: Stranguriam patientur, excreabunt etiam puru lentum, & quoties uolutata fuerint non reuoluũtur, nec se excutiunt. Si recens raptura fuerit, sanguinem magis excreabit quàm pus. Quæ curantur glutinosis & leuibus cibis. Talem etiam accipiũt frequentißime potionẽ: Thuris masculi unciã I. opij unciã I. heliotropij unciã, quod intybum agrestem uocamus, rutæ unciã I. quæ oĩa diligenter trita cũ uino austero quatuor mensuras adijcies, & per dies singulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta sunt glutinentur.*

De Insania. Caput. XLIII.

S*Ed animal nonnunquam inuadit insania, ut præsepium frangat, seseq; morsu laceret, impetus etiam in homines faciat, auribus micat, oculis attentis & splendidis, & ex ore egerit spumam, quem caute ne medentem lædat, diligenterq; cõstringito. Sanguinẽ ei de ceruice & de cruribus trahito, rursumq; in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum cœperit ad patientiam reuocari, succum cicutæ uno acetabulo, & aquæ unã heminã admisces, & per os defundis. Post rutam conterito, & supra cerebrum ponito, caputq; lanata pelle constringito et curato, et cũ profecerit calide stabuletur. Talis quoq; potio equis subuenit rabiosis: baccas lauri nouem, & alei purgati grana uiginti & unũ, diligenter conteres, & cum uino ueteri candido per narem sinistram inijcies.*

De Pletura ex hordeo. Cap. XLIIII.

S*I animalia dum sudant hordeum comederint, uel ipsum hordeũ nouũ fuerit, quia uehemẽtius calet, uel copiosius quàm oportet ociosa pascuntur, absq; dubio indigestio & pletura comitabitur. Quæ paßio his agnoscitur*

ſcitur ſignis: Sudabit, ligati erunt armi, ambulabit incertum: Sanguinem ei de ceruice detrahes, aceto oleoq; permixtis totum corpus diligentiſſime cõfricabis, leuibus ambulationibus exercendum eſt, & ab hordeo penitus abſtinẽdum. Cui eiuſmodi ſubuenit potio: braſſicæ folia cõtundis, ſuccumq; ex primis, & myrrhæ puluerem, & parum liquaminis, & uinum uetus optimum miſces, quod per triduum per os defundes, ita digeſtio & ſanitas conſequetur. Aliquanti præcantatione tentant afferre remedia, quæ uanitas ab aniculis ſolis diligenda eſt: cum animalia ſicut homines non inanibus uerbis, ſed certa medendi arte curentur.

De paſſione pulmonis. Caput .XLV.

PVlmone ut integri præſtant ſubſtantiam uitæ, ita uitiati periculum afferunt mortis, quorum dolor manifeſtis declaratur indicijs: ſtertet, tuſſiet grauiter, et excreabit purulentũ. Si ægritudo longior fuerit, de prioribus claudicat pedibus, grauem fœtorem naribus expellit, difficile ſe collocat, ſed febriens præſepio incumbit, corruptum aſſellabit. Aliquando in corpore ipſius ſimilia furunculis tubercula naſcũtur. Quorum ægritudo difficilis eſt, ſed hac potione curanda: thuris maſculi uncias tres, hyſſopi uncias 2. folij unciã 1. mannæ croci unciã 1. murræ uncias 2. diligẽter tundis et cribras, ex quo puluere unũ cochlear cum tribus ouis & aqua temperabis et diffundis per os. Si cibum non appetit, pro aqua lac caprinum miſcebis, & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoq; ptiſanæ cum oleo roſatio, & puluerem ſuperius comprehenſum cũ ouis per os dabis ad cornu. Offas quoq; ex duobus ſextarijs farinæ triticeæ, & uno ſextario erui pollinis facies, quibus admiſcebis ex ſupraſcripto puluere quinq; cochlearia. Sed ſeptenas offulas diebus ſingulis digeras, quas quotidie ad ſubſtãtiam dabis, donec cibos tentet appetere. Cui omnem eſcam propter faſtidium uiridem oportet offerri, et contrario, lenticulam cum tritico uel hordeo torrefacto, cum palea dabis, ut quicquid ex diuerſitate ciborũ uoluerit eligat. Lac tamẽ recens cotidie ei conuenit dare. Deambulet plurimum, ubi cœperit conualeſcere ad exercitium reuocandũ eſt. lac ſi defuerit, aquã in qua eruum prius lotum die ac nocte permãſerit dabis in potu. In cauſa pulmonum de ceruice uel de palato bis ſanguis auſertur, quibus (nec) faſtidium euenit, ſed fortiora ſunt corpora. Cineres quoq; ulmi loti & infuſi aqua cum uino ueteri optimo

odorato heminas singulas misces et dabis. Quod si uehementius uexatū ægritudine, trāsiuit in morbū: Radicis lētisci drachmā, thuris uncias 2. murræ drachmā, succari semiunciā, cōtere diligēter, & cū uino suffunde. Sūt et ista remidia: Vua albā in os equi frequēter exprimatur, semen radicis datur in uino, amygdalæ frixæ cū aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio: Cardamomi uncias 2. caßiæ unciā, storacis unciā 1. quæ omnia si ualidior & sine febre erit cum uino, si febriens cum succo ptisanæ per os dabis.

De orthopnoico. i. plagio rigido. Cap. XLVI.

ORtholistophicum iumentū his agnoscitur signis: etiamsi trahatur ambulare detrectat, anhelat grauiter, frequēter suspirat, rūchos ducit, ilia suspendit, dū manducat tußit. Ex quo uitio difficile liberabitur, licet in longū protrahat uitā. Pulmo enim eorū contrahēdo se cōburit, unde & macies cū morte insequi consueuit. In recenti tamen hanc curā festinātar adhibebis: Sanguinē de pectore detrahes, & mero oleoq; pmixtū atq; calefactū punges. Lixiuiū quoq; cineris diligētißime cretū, cum oleo optimo temperabis, & per nares diebus quinq; cōtinuis eidē digeres. Potionē quoq; dabis postmodū: Sinapis alexandrini frixi, & sulphuris uiui, & murræ cardamomi species, æquis ponderibus contundis & cernis, et cū melle (optimo) decoquis. Ex quo medicamēto ad magnitudinem nucis cū uino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. Alij uero myrrhæ uncias 2. sulphuris unciā 1. nitri semiunciā, picis liqdæ pusillū deterūt, additoq; melle et uino uetere odorato, candido, p nares sæpius infundūt. Curabis autē ne algeat, tempabis exercitatiōibus ut sudet: et nō solū in potiōe, sed etiā in fœno nitrū cū mellicrato aspersum semp accipiat.

als (attico)

De Epistotono. Caput XLVII.

EPistotoni quoq; similis paßio declaratur. Orthotonicus qui totus est rigidus, Epistotonus cui in posterioribus partibus morbus insederit. Cuius ista sunt signa: Aures (rigidas) habebit, collū extēsum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia grauia, ut oscitare et apire uix poßit, cibū potūq; fastidiet, cauda rigida, gressus incertus, mēbra distēsa, difficile progreditur, et frequēter in posteriorē ptē cōcidit, unde Epistotonus noīatur. Q̄d genus paßionis hyeme curare difficile est, estate aūt si diligentior fueris obtinebis.

als (frigidas)

Quæ

Quæ paßio p æstatẽ bis nascitur causis, si iumentũ ardẽtißio fuerit sole pcussum, uel si in itinere priore claudicãs pede, coactũ fuerit ambulare uel currere, & uehemẽtius sudauerit, et ex sudore uel armũ læserit, uel supra ipsum iacuerit ut armus indormiat. Hyeme aũt cũ de itinere uel de exercitatione uenerit, et cũ sudore steterit sub diuo in frigore, aut in loco (recenti) uel humecto aut marmorato, aut tessellato, uel si frigore maxillæ obdormierint, tũc ista ægritudo cõtrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere: Adipis porcinæ ueteris lib. 2. resinæ terbentinæ selib. piperis triti drachmã, ceræ librã, olei ueteris sextarios 2. pῑter decoques, et calidißime totũ aĩal perũges. Multi cruum decoquũt, calentẽq; aquã capiti ipsius languẽtis imponũt. Alij in stercore ipsorũ calido obruũt ægrotãtes, ut lãguor exudet. Plæriq; colligatis iumẽtis cõmodũ credũt renes sole feruenti bene cooperiri. Hæc quoq; potio traditur salutaris: Piperis triti grana xx. cedri põdus denarij, nitri unciã 1. mixturæ laseris tyrrhenici globulũ ad magnitudinẽ fabæ, trita atq; permixta, addita liquaminis floris hemina, & uini ueteris summi sextariũ bis in die per os diges. Exptũ dicitur, sanguinẽ bubulinũ calidũ et fumantẽ, sed moderate p cornu faucibus infundis. Quod si forte defuerit, thuris cribrati & salis triti ternas uncias cũ uino optimo prodesse dixerũt. Calidis medicamentis aĩal expedit dum sanetur perungi. Adipis quoq; porcinæ recentis coctæ quantũ existimaueris cum oleo optimo & uino summo & melle commisces, & ad carbones semper decoques, ac per nares infundes. Malagma quoq; de calidis speciebus in carbonibus cum oleo cyprino uel communi, sed ueteri, abluitur, & perungitur. Post curam operitur sagis, & in sole calido exercetur à sessore, & repedens dum sudet. Post sabanis ualidioribus abstergetur, & denuo unctum operitur, pice quoq; liquida admixto oleo perungendum, nõ tamen nimia pix sit, ne corium lædat. Nõnulli iã ualidioribus de ceruice sanguinẽ detrahũt. Plæriq; in balneũ ducunt, calidißimis potionibus curãt, id est, lasare & cymino, aniso, oleo, baccis lauri, ex quibus quotidie aliquid cũ uino ministrant. Vnctionibus quoq; istis utuntur: Ceræ lib. resinæ uncias 4. opopanacis unc. 2. medullæ ceruinæ uncias 3. olei storacini uncias 3. olei laurin unc. 4. quæ oĩa decoquũt, et in sole aut in loco calido perungũt. Alia quoq; unguẽti compositio talis est: Baccarũ lauri sextariũ 1. cymini sextarios 2 sulphuris uiui unc. 3. resinæ unc. 1. galbani unc. 3. olei sextar. 2. q̃ oĩa decoques et uteris.

De lethargico. Caput .XLVIII.

Ethargici quoq; iumenti ista sunt signa: Iacebit semper & dormiet, neq; cibum appetit neq; potum, cum excitatum fuerit continuo aggrauatur, & se proijcit, & macescit, & quancunq; ei dederis potionem tanquam dormiens uix suscipit: quem hac ratione curabis: Substernito instabulo ubi stat, ut bibat ibi, cui caput fomentabis ex calida pulegio decocta, postmodũ perũges oleo cum adarte trito, ita ut caput eius et aures infundas, ea usurus potione: camomillam illyricam, (idem nos trace) & herbam artemisiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc passio adstrictius ad rectum pedem contingere. Est quidem periculosa passio atq; curatio: cuius ista sunt signa: Oculi eius lachrymabunt quasi lippiant, in præsepio dormitãs incumbit, à posterioribus ambulans nutat, & totum grauatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro, ex quo eum perunges. Herbam artemisiam contundes, & cribratam dabis cum lixiuij sextario, & olei cyathis duobus, per triduum. quarta die intermittes. Quod si cibaria non appetit, (bolũ ex melle) & aqua tepida comedat, & aquam bibat. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad cornu, addito melle quãtum sufficiat. Quæ potio etiã febricitantibus prodest. Lethargicũ animal frequenti exercitatione prohibendum constat à somno. Assidua quoq; iniungenda est deambulatio si anteriores pedes eius miseris in fomentum. Nam furfures sale et aceto permisces, & calentes ungulis imponis. farinam quoq; triticeam cum tritis salibus & puscæ sextario uno, faucibus infundes, herbam artemisiam tunsam cum oleo & modico lixiuio dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabæ solidæ sextarium porrigis ut uigilet, donec duriores edomet cibos. De ceruice sanguinem ei detrahes. Depletum hac ratione curabis: Afronitri uncias tres, gallæ syriaticæ uncias duas, spicæ nardi uncias 2. radicis capparis uncias duas, tunsa & cribrata permisces, et terna cochlearia in sextario aquæ tepidæ dabis in potu. Nunquam frigidam nec nimium calidam, sed tepidam ad bibendum semper accipiat. Assidue flagello excitandum aut uoce, ut uitium timore deponat.

als(eruũ mellitum)

De morbo Regio. Caput .XLIX.

SI quod iumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: utriq; oculi uirides sunt, & ceruicem inclinatam habebit, dextra parte & pede dextro (etiã sinistro) uidebitur claudicare. Cuius curatio est ista: loco tenebroso, ubi lumen uidere non poßit, clauditur, et operitur sagis ita, ne oculi eius aperiãtur in die, oleo et uino tepido ungetur atq; fricabitur, lapides molares nõ minus pondera quinq; in ignẽ imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene cãduerint, sub eius naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares, & oculi, ut morbi uirus exudet. Quod per septem dies cõtinue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus: sanguine caprino et lacte ouillo, anagallico, costo, oleoq; pariter admixto potio conficitur, quæ per dies duodecim datur.

De bili, idest, coleribus. Caput .L.

SEd interdum biles, quæ coleræ appellantur uulgo, solent iumenta uexare. Quæ paßio his declaratur indicijs: cõmouetur ac uolutatur ut strophosus. Sanguinẽ de ceruice emittis: Daturus eiusmodi continuo potionem: herbæ trixagnis nigræ unciã semis, mannæ succari unciã unam, nitri uncias duas, altei uncias 2. uini optimi sextarium unum, conteres, ex aqua mulsa heminam unam per sinistram narem infundes.

De bili arida. Caput .LI.

QVod si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum uino contritam per narem dextram deffundis, pro hordeo far triticeũ dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

De coli passione. Caput .LII.

COli paßio grauißimos cruciatus iumẽtis cõsueuit inferre, ita ut cardiaci aut strophosi esse credãtur, sed his agnoscitur signis: Cũ stat repente cõcidit ut arreptũ putes, si satis suspensum fuerit dolor subsequitur, & iacet nõnunquã: cum frigidã aquã acceperit tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur. Anisi pontici unciã 1. petrosilini unciã 1. feniculi seminis unciam, piperis nigri uncias 2. marrubij unciã 1. abrotani unciam 1. anethi uncias 3. libistici ℈. 4. centaureæ minoris et maioris uncias 2. (cametris semiunciã) eupatoris ℈. 4. gingiberis unciã semis, pulegij semiun-

ciã, rutæ unciã, apij unciã semis, pariter cõtūdes et cernes. tūc mellis optimi põdera duo cocta et despumata cū oībus misces, ex quo medicamento ad magnitudinē nucis auellanæ cū aquæ tepidæ sextario dilues, et per os infundes, certißima medicina est. Q d̄ si dolor pseuerauerit, feniculi seminis cochlearia v. bene trita cū uino syncero sed cibario sextariū dabis. Prætterea (panis) aliquantulū et pellicula de uentre pulli siccata in furno et trita cū uino dabis.

ds(piperis)

De uomica. Caput. LIII.

Vomicæ plerūq; animalibus nascūtur intrinsecus. Cuius paßionis signa sunt ista: cū accubuerit difficile surgit, os ei grauiter olebit, incūbet in eo loco à quo uexabitur, tußiet, et purulētū excreabit interdū. thuris uncias 2. aristologiæ uncias 2. in uno cū uino tepefacto per nares digeres. Item sulphuris uiui uncias 2. aristologiæ unciã semis similiter dabis, cibo autē maxime sustētandū est ut habeat corporis nutrimentū, et cū rupit uomicam cauterijs circa pectus aduris, ut facilius prouocatus humor emanet.

De coriagine. Caput LIIII.

PAßio quã græci ecedermiã uocant, latini coriaginē appellant. Cuius ista sunt signa: macescat, et sine febre nõ erit, coriū illius adhærebit costis, spina fit durior, in dorso eius nõnunq̄ furunculi exire cõsueuerūt, magis etiã quã adsueuerat appetit cibos. Cuius ista curatio est; thymū & sales cum uino rubro cõteris, & tubera, si qua in eo sunt, cõfricas. Parabis etiã aliã unctionē: picē, cerã, resinã cabialē, & thuris pollinē ex oleo ueteri temperabis ac decoques, totū animal cõfricando diutißime perūges. Sed parum est unctione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curentur: piperis albi triginta grana, myrrhæ semiunciã, uini odorati ueteris cotylã, olei uiridis cyathū unū admiscebis & per os digeres. Itē fasciculos rutæ uiridis atq; purgatæ opopanacis & cotylã uini & olei uiridis cyathum admisces et dabis in potu. Quod uitium ex perfrictionis iniuria, aut ex coactione alicuius necessitatis descendit. Aliquanti suis nõ uetulæ sed nouellæ sanguinē uino permixto ad cornu faucibus digerunt, ignorantes si plus sanguinis fuerit cõtinuo animal interire. Cautius est hac magis potione curare: cepas germanas et semen rutæ pariter admisces, & deteris, ex quo uncias tres, cum uini cotyla per dies singulos dabis, usurus curationibus quæ conueniunt roborosis.

De stomacho

De stomachico. Caput LV.

Syntaxin animalia patiuntur & homines: quæ ualitudo his declaratur indicijs: cotidie tenuātur, et macie ossa eminēt, multū manducātia esuriūt semp, quicqd inuenerit tentāt fame cogēte corrodere, durū stercus emittūt, trahūt longā ac miserabilē uitā, ut nec surgere ualeant. Sed iacētia fatigata, multumq; manducātia fame moriūtur. Omnis enim esca quā sumpserint ad stercus, & omnis potus cōuertitur in urinam, nullus ex his succus, nullum alimentū peruenit ad medullas. Propterea quod stomachus eorū nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota uirtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum sanguis præparatur. Tabescit semper, iecurq; eius minuitur ad similitudinē arboris, quæ radicibus ex maiori parte præcisis, cum à paruulis aliquandiu sustentata portauerit frondes, celeriter exarescit. Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri. Inter principia facies unctionem, ceræ libras duas, resinæ terbentinæ libram, medullæ ceruinæ libram, axungiæ ueteris sine sale libram, propulegij selibram, irisillyricæ libram, samsuci libram, olei laurini quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis, & ad ceroti molliciem perlocabis, cui adhuc tepenti misces puluerem irisillyricæ & cretæ cimoleæ, donec infrigescat agitabis. Ex quo medicamento totum iumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo conuenit fieri, ita ut coopertū animal sit, & cotidie paulatim exerceatur, ut digerat. Cui hæc præparabitur potio: abrotani uncias 4. santonici uncias 4. trixaginis uncias 4. camepiteos uncias 4. gentianæ uncias duas, murrhæ uncias 2. opopanacis uncias 2. eiusdē radicis, succari semiunciā, rutæ aliquātulū, oīa bene tundis & cribras, ex quibus duo cochlearia in uino ueteri decocta cū succo ptisanæ in qua (atro) decoctū est, admiscebis, adiunges etiā erui pollinis cochlearia duo, quæ cū p nouē dies continuos dederis, intermittis aliquādiu ut uires colligat, et resumat, et per singulos (periodos) alternis curabis. Nec cessabis donec sanitas redeat. Diebus autem uacuis offas ex farina triticea in lacte conspersa ad substātiam digeris, furfures quoq; triticeos & paleas dabis, hordeum non dederis nisi fortaßis infusum, denegabis etiam herbam uiridem donec reparare cœperit corpus. als (acyo) ala) hebdomadas)

De ictérico

De Icterico. Caput .LVI.

ICterici ista sunt signa: Oculi uirides, de quibus profluet lippitudo, ad similitudinem fabæ indurescit corium, fit horridum pilis, insequitur fatigatio, ambulans genibus claudicabit. His sanabitur medelis: Panacis syriatici et apij seminis singulas libras contundito atq; cribrato, & cum mellis attici libra misceto, tūc aquæ, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario, ex medicamento superius descripto, quatuor cochlearia miscebis, & in potione dabis per dies v. Si tardius adiuuat, uini sextarios 3 in pultario nouo, canini stercoris albi uncias tres admisceto, & ponito sub diuo, ex qua potione quinque diebus per os digeres. Præterea aquam in qua ciceres decocti fuerint, & stercus caninum simili ratione præbebis.

De Stropho. Caput .LVII.

STrophi diuersæ causæ, & diuersæ sunt curæ. cuius ista sunt signa: Volutatur, patitur torsiones, ilia sibi respicit, stercus durum assellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermissis horis refrigerationē sentit & requiem. Hac potione curandū est; acori, anisi, opopanacis singulas libras pariter contundis & cernis, ex quo puluere duo cochlearia in uini ueteris sextario & olei pondo semis admisces, & tepidum per os dabis triduo. Si strophosus fuerit & non facit uentrem, caudā inter coxas suas mittet, & ad uentrem suum conuersus attendet. cui puluerem de semine rutæ syluaticæ cū uino per os dabis. Præterea cepas decem ueteres, ficus siccæ ℈ 8. nitri scrupulos 5. stercoris colūbini scrupulos 4. ex quibus addita urina collyria facies, & bina uel terna in anum immittes. Si uero fortius uenter induruit, conuenit adhibere clysterium, sed prius uentrem aqua calida persouebis. Tunc succum (cantabricum) in quo fuerint bletæ maluæq; decoctæ, cum nitro & hemina olei, & columbini stercoris quatuor scrupulis, pronum constitues, & per anū inijcies iumento, ita ut post clysterem inambulet aliquantulū. Alij fimum leporis cum nouem cochlearibus mellis, & quindecim granis piperis addito caulium succo per os salubriter defundunt.

De dolore iecoris. Caput .LVIII.

IEcoris dolor solet infestare iumenta, cuius ista deprehēduntur indicia: Cibi fastidium, potus appetentia, uentris inflatio, macies. Cui primo cremo

rem pti-

ris ptisanæ sextariū .i.cū olei rosatij tribus cyathis per os digeres. Si paßio permanet, alia potione curabitur. Apij seminis uncias 3. hyssopi uncias tres, abrotani unciā 1. olei uiridis quantū sufficit, uel succi paulominus. Si uiridē abnegat tempus, ex uino optimo ad tertias decoques, per aliquot dies potionē dabis. Similis quoq; huius paßionis est ratio. Sine febre enim animal nō erit, nec facile cibū conficiet, testiculus dexter tumebit et indurescet, cui ista subuenit medicina: fœnigræci cyathos quatuor mittis in aquæ fontanæ sextarios quatuor (.i.grana triginta) & decoques ad terciā partē. hemina per os data potione curabis. Nōnulli turis drachmas 2. tritas, cum uino quantum sufficit miscent, & inde totum corpus multorum perfricatur manibus, saccis cooperiunt ut sudet.

De inflatione uentris. Caput .LIX.

INflatio uentris interdū iumenta (sine dolore) conturbat. Cuius paßionis ista sunt signa: testes eorū sudabunt, alternis pedibus terrā tundunt, subito inde alterna parte se cōuertūt, caput ad ilia sua ponūt tanquā qui locū doloris ostendāt, gemitus interdū & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum unctam in anum mittes, & stercus extrahes. deinde sale & melle mistis in anum infundes, ut assellandi augeat uoluntatem. Si hyems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius saturabis, hanc daturus potionem: Laurum uiridem uel baccas ipsius, piper & cyminum, petrosilini & feniculi semen, semen agrij & nitri, quæ pariter admixta, tunsa & cribrata cum uino, & oleo tepido, & calidæ aquæ paruula portione potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor cessaret.

De intestini uexatione. Caput .LX.

INtestini quoq; uexatio, quod colon uocatur, & inflationes et dolores cōsueuit inferre. Quæ his agnoscitur signis. Cum ambulare cœperit, prioribus pedibus transuaricat & dolores subglutit, & crebras deābulationes & calores stabuli, si diligenter etiam operiatur diligere consueuit. Cūi per nares suffundes laser & cyriacum in uino tepido solutum.

De tußi. Caput .LXI.

FRequēter omni genere deforme uitium, eo q maximæ aiali ū parti accidit, tußis est

dit, tußis est, quæ interdum sponte desinit, interdum medicamentorum rõne curatur, interdũ insanabilis penitus inuenitur. Difficultas aũt curationis emergit, quia causæ ex quibus tußis euenerit, à medẽtibus nec discernũtur, nec intelliguntur interdum. Quam paßionẽ uniuersis authoribus euolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus exponendam.

De tussi quæ uenit si quid faucibus hæserit. Ca. LXII.

EXasperatio, aut iniuria faucium grauißimam commouet tußim, quoties aut puluis, aut arista, aut os, aut surculus, aut lapillus, aut aliquid inhæserit gutturi. Quæ res adeo periculosa est, ut nisi celeriter subueniatur, aĩali ẽius per impatientiã doloris insaniã generet. In sole igitur diligẽter inspicito, si quid hæserit euellito. Ex tepida etiã, addito nitri puluere, infusa spongia tergito. Deinde oleo rosatio tepido cũ lana obturato locũ qui indignationem sustinet. Post diẽ tertiũ lanam eijcies, eadẽ ex aqua calida fouebis & tale medicamentum imponis: succari ℈ 4 aluminis colati ℈ 1. ex tepido uino infundis, & sic exasperata sanabis.

De tussi ex perfrictione. Caput . LXIII.

EX perfrictione quoq; nascitur tußis. Cuius ista sunt signa: cum tußierit, caput deorsum mittit usq; ad terram, & cũ biberit, aqua ei per nares currit. Quam hac ratione curabis: Machinam ori inseres, manũ planam inijcies, cõperies in parte superiore quasi uesiculã, quam unguibus rumpis. Deinde tres pillulas bene cõtusa axungia mollißimas facies, quos in subtilißimo lomento, hoc est, farina fabacea, conuolues, & per os digeres. Deinde per triduũ (uenaculo) & sale perfricabis, & pastillos cum speciebus calidis & uino in potionibus dabis.

als (una auina uel brutillo)

De tussi à colibus. Caput . LXIIII.

TVßis à colibus si fuerit, his signis agnoscitur: coles iniuriæ pleni sunt ac tumebunt, dum bibunt continuo ruminant. Ouum in aceto acerrimo mittis, resolutaq; testa, ita ut integra membrana permaneat, piee liquida perunges, & faucibus digeres. Post alumen, axungiam, salem in uino cõteres, offas facies, & ex melle deijcies, ita ut aqua calida, & si facultas supp[e]tit, cum euisco decocta aßidue fomentare non desinas. Hanc quoq; potionẽ

adijcies

adijcies: myrrhæ uncias 2. piperis albi semiunciam, nuclei pini purgati sextarium semis, uuæ passæ sextarium semis, mellis uncias tres, pastinacæ unciam unã, cariottæ uiridis selibrã, decoques pariter ex aqua, & addito uino tepido quinq; uel sex diebus potionare non desinas.

De tussi ab interioribus. Caput .LXV.

AB interioribus grauior & pene insanabilis tussis est, quæ hac ratiõe dinoscitur: nares iumenti præcludit, ut spiritum reddere non possit, tũc ilia ei inspicies, quæ si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa iecinoris, pulmonis, uel præcordiorum, uel (recentem) si lentis pulsibus ilia duxerit & uentrem, indicat tussim de interioribus, hoc est, de his locis, in quibus intestina iumentorum ligantur, quorũ tensione & iniuria cõpellũtur tussire. Nã si cursu nimio uel latiore saltu cõuexata ilia fuerint hæc nascitur causa. Ex nimio quoq; æstu, uel intolerabili frigore interiora uitiantur, & faciunt tussicos. Vnde uulsi appellãtur. Siue igitur ex suprascriptis, siue ex alijs causis interioribus nata fuerint uulnera, etiãsi post sanitatẽ duxerint cicatrices, strictius tamen cõtrahendo se et asperitatẽ faciũt, & assidua titillatiõe ppetuã excitãt tussim. Quæ causæ lenissimis medicamẽtis adiuuari uel suspẽdi aliquatenus possunt, psanari omnino nõ possũt. Hinc est quod in herba uiridi uel pascuis uulsorũ uitia celãtur. Sed omni tpe hæc cõpositio est salutaris: fœnigræci heminã, seminis lini heminã, traganti unciam 1. thuris masculi unciã 1. myrrhæ un. 1. succari, erui pollinis añ unciã 1. tunsa et cribrata in calida infusa permaneant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatho olei rosati permixto, per plurimos dies. Ex qua cõpositione recens causa sanabitur, uetus sentiet leuamẽtum. Ad quæ uitia nunquam dederis austeriorem potionem, ne exasperet & decidat: sed leuem & simplicem, & refrigeratoriam. Cauendum etiam est ne in tali passione unquam sanguinem detrahas. Plærunque tracanton ex oleo debere dari per biduum, Tertio dei decoctos raphanos atque contusos propinare cum uino, refrigeratorium pastillum addentes in æstate. Ad tussim diuersæ sunt potiones, quas proprie omnes inserere necessarium duximus, ut pro qualitate passionũ, medentis arbitrio remedia cõmodentur: Farinæ fabæ frixæ sextarios 2. infundis in passi sextarijs 3. et in mortario diutissime cõteres. piperis triti grana triginta, sepi hircini libras 3. pariter admisces & omnia

P 2 tusa &

tusa & cribrata per os ad cornu per triduũ dabis. Nõnulli uero duobus sextarijs, cõditi fabæ frixæ heminã ante triduũ fundũt, post deterũt diligenter, & æquatis partibus per triduũ digerunt. Alijs placet farinæ fabaceæ sextarium unũ, tribus sextarijs, uini ueteris infundere, additaq; olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tußis ex ruptura uel uulsione prouenerit, anagallicum primo tundes, post herbam paritariam pro duabus partibus teneram admisces, adiunctaq; axungia ueteri conteres diligenter, & pastillos facies, quos impari numero & imparibus diebus cum resoluto butyro ac melle diffundes. Ad leuem tußim uiatoria sunt (expeditaq;) remedia, porros decoquere, & cum herba paretaria bene tonsa miscere, factisq; pastillis in ouo resoluto & oleo roseo, necnon & passo & melle conuoluere per triduum deijcere, succũ ipsius iuris in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Itẽ laser. i. opiũ syrenicũ ad magnitudinẽ fabæ, cũ uino ueteri deteres et p cornu dabis. Tußi et grauedini capitis medebitur oleum roseũ uel certe simplex & uiride cum aqua calida per narẽ dextrum per triduũ diffusum.

alijs (experta)

De uulsis. Caput. LXVI.

Vulsis glutinare creditur, si dragãti uncias 2. pridie infundas in calida, fœni quoq; greci heminã, lini seminis heminã, separatim infundas, die postero in cacabo decoquas & pariter teras, post medullæ ceruinæ uncias 2. sepi hircini librã, radicis tracontiæ unciã 1. gentianæ unciã 1. centaureæ unciã 1. sepi taurini unciã 1. cõtundes, & illis quæ prius parata sunt addas; quæ oĩa in mortariũ mittes, & diutißime cõteres. Ad ultimũ paßi sextarios tres & aquã in qua fœnigrecũ uel semen lini fuerat infusum adijcies & decoques, ac per triduũ ad cornu dabis. Grauiter tußientes & uulsi hac potiõe recreãtur: De masculo pinguis porcinus acro decoqtur, donec omnis caro soluatur, abiectisq; oßibus uniuersis cũ iure quo deferbuerãt & tribus sextarijs (paßi) succidi: Deinde rursus in cacabũ mittis glutis taurini semiunciã, aceti acerrimi hemina dimidia cõiungitur et feruet ut quilon fiat, tragãti uncias 3. lini seminis et fœnigræci unciæ singulæ decoquũtur extrinsecus et terũtur: adiũges etiam medullæ ceruinæ et sepi hircini uncias 3. quæ ad ultimũ cũ omnia pariter calefacta fuerint & colata, facies potionẽ, ex qua per cornu dabis animalibus diebus septem, aut nouem curaturus, aut tepefactam digeras ut inspissentur, adiecto passo & aquæ illius copia in

alijs (ptisanæ)

qua

qua cocta sunt semina. Præterea *aliquāti caput agninum tam diu decoquūt, donec omnis cōpago soluatur, abiectisq; oßibus terunt, adiectoq; ad ius ipsius melle, diebus septē ad cornu digerunt.* Quod *si tußis ex faucibus ueniat, myrrhæ uncias 3. cardamomi unciā 1. nuclei sextariū, uuæ passæ sextariū, deteres diligenter, additoq; melle agitando lentis carbonibus decoques, cum intepuerit, pastillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos cum butyro diebus quinq; uel septem digeres.* Item *si ex faucibus causa est, occisum pullum palpitantem aperies, & tollis eius uentriculum, quē cum suo stercore calentem & integrum in melle conuolues, & per cānalē digeres. certißimū ac uerum remedium est.* Si *exasperatio gutteris mouerit tußim, murrhæ uncias 2. piperis uncias 2. seminis linifrixi & contusi sextarium, cardamomi semiunciam, uuæ passæ sextariū, nuclei sextariū, mellis pondo duo, diligenter trita cōmisces ac decoquis, pastillos ad nucis magnitudinē facies, ternos in die digeres.*

De tussi quæ generaī ex humoris acerbitate. Ca. LXVII.

T*Vßi quæ ex acerbitate humorum prouenit, tali ratione succurritur: In primis purgandum est corpus tußientis.* Cucumerem *itaq; syluaticum uel radices eius cum nitro* Alexandrino *conteres, adiunctoq; uino uetere per os dabis ad cornu.* Quæ *potio cum laxauerit uentrem, post diē tertium squillæ ualidioris 3 quatuor contundes, & optimi laseris quantum fabæ patitur magnitudo commisces, uiniq; odorati sextarium, & olei ueteris librā addis, & cum diligenter omnia cribraueris, triduo per os defundes ad cornu.* Item *alia.* Istis *quoq; suffimentis nō minus quàm potiōibus adiuuabis:* Sandarici *uncias 3. asphalti uncias 3. allij & ceparum uncias 3. quæ cum pariter triueris, in tres partes æqualiter diuides, & per triduum cooperto ori uel capiti subiectis carbonibus suffumiges, ut odor impleat nares. cuius tamē oculos prius ligabis ne medicamenti acerbitate lædantur.* Herbæ *quoq; marrubij fasciculum quàm magnum uolueris deteres, et cum ouo & uino succido admisces, addita adipe ceruina, uel si defuerit, uerbenaceam cum cera resoluis, & cum tepida ad cornu digeris.* Grauißimæ *subuenit tußi si pillulas cypreßi decoquas, & purges diligenter, addita axungia, & argallico, & folijs tenerioribus herbæ paritariæ, cōtundas in pila, et pastillos ad nucis magnitudinē facias, quos quotidie impares cum melle & oleo et uino passo, ouis intinctos deijcies.* Si *placet pro pillulis etiam folia cypreßi cōtusa miscere cum omni-*

bus suprascriptis poteris, picis liquidæ facere potionē, et dare p cornu. Ad oēs tusses talē dedere plæriq; potionē: draganti, myrrhæ, spicæ nardi añ unciā 1. detriuere sollerter, & cū duobus sextarijs paßi per triduum diffudere.

Ad tussim siccam, uel suspirium. Ca. LXVIII.

AD arteriam exasperatam, et ad spasmū: hyssopi librā, fœnigræci selibrā, seminis lini, tracanti, anagallici, rutæ uiridis singulas selibras, salis heminam dimidiam conteres, & usq; ad tertiam decoques cum passo, tußienti per triduū, uulso per nouem dies dabis. Alij petroselini macedonici unciam 1. semis, dauci unciam 1, myrrhæ, spicæ nardi, costi, tracanti, singlas uncias, prius in mulsa tepida diffusas, acori, pipis, succari añ unciā 1. guttæ armeniacæ uncias 2 caßiæ unciā 1. pariter deterunt, pastillos ex mulsa faciunt, post cū passo deijciunt tedianti. Ad tußim ueterē, & ad suspiriū, ul' anhelitū, & ad synanchen, Si mox dederis storacis rubeæ uncias 3. murrhæ troglodytis uncias 2. opopanacis unc. 2. iris illyricæ uncias 2. galbani unc. 2. resinæ terbentinæ uncias 3 herbæ simponiacæ unciā 1. pariter commisces & deteris, pastillos facies cū melle. Præterea axungiæ librā semis, caricas quindecim (pineam) combustā, et in puluerem redactam, liquaminis optimi heminam, mellis librā cum cauliculis excoctis, offas faciūt & cum passo digerūt. [al's (raucam)]
Aliquanti hederæ folia, itē populi albi folia, æquo pondere deterūt, et cū uino albo per nares defundunt. Alij rutæ folia cū melle deterūt, et cū uino optimo p nares defundūt Alia. Cucumeris syluatici folia fœno miscēt, radiceq; ipsius contundūt, & cū lini semine & hordeo cōmixta offerunt. Experimēto probatū est tußim suspiriūq; sanare. Alia. Sulphur uiuū & rosmarinū cū melle et uino ueteri per sinistram narē digeris. Aliquanti panacis radicē detritam cū uini optimi hemina, et tribus cyathis olei, per cauernas naris sinistræ infundunt. Præterea rosmarini ℈ 4. myrrhæ scrupulos 2. cū uini ueteris sextario, olei hemina, per nares triduo defundūt, ita ut in die detur hemina. Aneti acetabulum, iris illyricæ acetabulū, rutæ scrupulū 1. olei heminā dimidiā per os digerūt. Suspirium quoq; ac tußim releuat, si radicis mori scrup. 1. herbæ heliotropij uncias 3. diligenter cōteras, & cū hemina uini candidi per os defundas. Recens quoq; tußis expimēto curationis sedatur. Lentis sextariū semis emolis, farinaq; mollißimā facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquæ per os per triduū digeres. Vetus aūt tußis aboleri creditur, si cyathis

cyathos tres ex succo porri cum hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tußientes ac uulsi hac potione curãtur: panacis radicis uncias 2. sulphuris uiui unciã 1. thuris masculi uncias 2. myrrhæ triglodıtis unciã 1. commixta in puluerem rediges, ex quo duo cochlearia cũ duobus ouis, addita uini ueteris hemina, diebus quinq; uel septẽ per os dabis. Expertũ dicitur, *ulmi cinerem leuißimũ. i. fauillã aqua tepenti pmiscere, & olei boni æquã mẽsurã addere, iunctisq; tribus ouis, diebus quot uolueris dare per fauces.*

Ad uomicam & tussim. Caput .LXIX.

VAlidißima contra tußim & uomicas compositio est: succi marrubij expreßi heminam, caricas siccas xxv. mellis attici uel Hymini sextariũ semis, in olla noua ad mediũ decoques, post myrrhæ troglodıtis uncias 2. dauci unciã 1. caßiæ fistulæ unciã semis, cinnami semiunc. thuris masculi unciã, aristologiæ uncias 2. opopanacis unciã, irisillyricæ unciã semis, radicis panacis unciã, uniuersa cõterito atq; cribrato, & supra medicamẽto in quo mel et ficus coxeris mittito, et studiose agitans feruere facito paulatim carbonibus lentis, post in pixidẽ plũbeam uel ligneã cõdito, ex qua bina cochlearia cũ hemina uini p os quotidie digeres. Vulsis uel tußiẽtibus prodest singulos sextarios lentis, fœnigræci, & lini seminis frigere separatim et puluerem facere, et de singulis speciebus singula cochlearia cũ succo anagallici, et succo plantaginis quantum uolueris addito uino per os dare.

Diuersæ potiones uulsorũ & tussientiũ. Cap. LXX.

VT diuersæ causæ sunt, ita et difficiles curæ. Quapp*ter studiose quæ* expimẽtis nostris uel aliorũ pbata cognouimus intimamus. *Ad unũ itaq; ãial talis potio præpatur: fabæ frixæ sextariũ sine sale cũ aqua decoqs queãdmodũ hoĩbus cõsueuit apponi. præterea fœnigræci sextarium sepatim mittis in cacabũ, et cũ feruere cœpit primã aquã fundes, post addis aquæ sextar. v. caricas xx. liqritiæ unc. 2. tantũ ferueat donec 4. sextarij remaneãt, tũc fabã istã coctã, et fœnigræcũ, cũ caricis uel liqritia in mortario diligẽter deteris, addis insup butyri, sepi hircini aã unc. 2. ad calorẽ diligẽter resolutas. q̃ cũ oĩa miscueris, addito iure in quo fœnigræ. decoxeris tepefacta p cornu plus q̃ singl'as hemĩas diebus singl'is faucibus digeris. q̃ si spißiorẽ uideris potionẽ, tantũ paßi addis ut poßit p cornu exire.* Barbarorũ *usus aduersus tußim inue*

inuenit salutare remedium. Radicẽ herbæ, cui nomẽ est enula, quã cãpanam plæriq; appellant, colliges, in umbra siccabis, postea deteres, in puluerem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in singulos sextarios uini ueteris pridie infundis, & cum bene agitaueris claudes, ne odor herbæ salutaris exhalet, per os triduo, uel quot uolueris diebus digeres. Item alia. Lentis alexandrinæ, fœnigræci, lini seminis heminas singulas decoquis, addisq; ei tragãti unciã semis, pridie in tepida infundis, & anagallici uncias 3. diligentißime resolutas, quæ cum omnia in mortario triueris, in cacabo nouo cũ tribus aquæ sextarijs decoqs, exinde tertiã partẽ cum sextario paßi tepidũ per os dabis triduo. continuo sanare creditur uulsos. Si iumentum ex uulneribus faucium tußis urgebit, irisillyricæ unciã 1. piperis nigri semiunciam, succari 3.1. myrrhæ troglitis semiunciã, thuris pollinis semiunciã, traganti prius infusi & triti unciã 1. oua quinq; cum paßi sextario cõmisces, & triduo per fauces digeris ad cornu. Post mel, butyrum, axungiã, salem & piculam cõmisces, offas facies, & in passo intinctas digeras. Si ab internis tußierit, succi ptisanæ heminã, defruti cyathũ misces, & per triduũ dabis. Si grauius tußierit animal, fabæ frixæ & coctæ sextariũ, seui hircini uncias 3. allij capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum passo dabis. Curat aũt uulsos & ruptos, fœnigræci sextariũ 1. cum xx. caricis. fasciculo apij, & fasciculo rutæ in aqua ad mediũ decoquis, ita ut postmodum traganti resoluti uncias tres, & anagallici contusi uncias 3. allij tres addãtur, & oĩa cõterantur, offulisq; ad nucis magnitudinẽ factis, ternæ, qnæ, septenæ p triduũ digerũtur

De Scabie. Caput. LXXI.

SCabies iumentis deformẽ paßionẽ, et interdum periculum generat. Cõtagiosa nanq; est, et transit in plures. Cui nascenti medicamentis nõ oportet occurrere, ne præclusa cute in uisceribus residens cõuertatur in morbum. Sed ut eruperit foras, primo purgatio uentris adhibetur, si puluerẽ ex radice cucumeris syluatici cum uino faucibus aĩalis infundis, uel certe si radicem cõcisam copiose cum hordeo subministras. Quod cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquãtulum sanguinis, si caput et collum scabies infestat, de ceruice detrahes. Si uero scapuli uel armi aut pectus in causa est, de brachiolis sanguis emittitur. Cum spinã, uel lumbos, aut coxas pabulis æstuans contagio peruaserit, de femorũ uenis sanguis emittitur, Asphaltum,

sulphur

ſulphur uiuũ, picem liquidam in butyrum æquis põderibus pariter deteris, & in ſole diutiſsime cõfricans totũ iumenti corpus perungis, aceti acris ſextariũ, piculæ uncias 4. cedrinæ unc. 4. pariter decoquis, ſcabioſum aı̃al ex lotio humano et calida permixta diligentiſsime perfricaturus, tunc penicillo in fuſte ligato medicamentũ inducis in ſole, aſphaltũ et ſulfur æqualiter conteris addita adipe porcina, & olei ueteris tantundẽ, quæ cũ decoxeris, perunges in ſole. Adipis librã, ſulphuris uiui uncias 2. bituminis unciã 1. olei ſelibrã, picis liquidæ cyathos 2. omnia conteris & decoquis, & perungis ſicut ſupra ſcriptum eſt. Lotij ueteris humani fecis ℥ 4. ſtercoris ouilli ſelibrã, olei heminam, ſulphuris uiui uncias 3. picis liquidæ cyathos 3. oı̃a conteres & decoque, & in ſole calido animal ſemel in die perunge. Bituminis pondo duo, ſulphuris uiui ſelibrã, ceræ librã, mãnæ thuris ſelibrã cõmiſces in oleo in quo prius faſciculus ericuſæ decoctus eſt, & perungis in ſole. Alia. ſi minus habeat integras uires, Ranas in aqua decoquis, unctamq; earũ colligis, & cum polline lenticulæ, adipe et oleo permiſces, tepefacto perungis. Itẽ alia. cucumeris ſyluatici radices lauas & tundis in cacabo nouo cum oleo quãtum ſufficit decoquis et uteris. Sulphur quoq; cũ uino decoctũ ſimiliter iuuat. Si uetuſtate ſcabies occalluit, prius obradenda ferro uel teſtis ad uiuũ eſt, inſuper humano lotio cũ aqua marina uel ſalſa mixto confricandum eſt, poſt ſulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungiæ ueteris, ſepi caprini, ceræ, aluminis ſpiſsi ſingulas libras contũdis, miſces, & decoquis, & ſic aı̃al perungis in ſole. Folia de rodedafnes cum oleo uetere decoques, addita pice liquida, & aceto, et cera, certum eſt de experimento remedium. Memineris tamen in omni unctione, contra pilum iumentum in ſole diutiſsime confricandum.

Si animal fœno malo lædatur. Caput .LXXII.

Viciatum aliquoties uel modicum fœnũ ad ſimilitudinem ueneni aı̃alibus nocet, quorum iſta ſunt ſigna: Oculos habebunt uagos & ſemp micantes, ipſe gradus eorũ erit incertus. His de matrice auferendus eſt ſanguis, de brachiolis flebotomandi ſunt, & potionandi ita, Caricis in uino odorato decoctis, rurſum detritis, abſtinendi ab hordeo & fœno. dandæ etiam duriticiæ potiones.

Si hordeo malo lædatur. Caput .LXXIII.

Simili obſeruatione curãtur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur. Sed

hæc etiam in aqua frigida aduersus torrentem diutißime detinentur. Vtriq; remedium est, pelliculam de uentre pulli siccatã fumo deterere, additisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncia pollinis ex thure, cum sextario uini ueteris tepefacto per os dare.

Ad Fascinum. Caput .LXXIIII.

FAscinatum animal triste est, grauatur incessu, macescit, & nisi subueneris incidet in morbum. Bituminis igitur & sulphuris parũ cũ granis lauri ex aqua defundis p nares. Præterea coriandrũ uel semẽ ipsius cũ sulphure & teda carbonibus circũferes, ex aqua feruenti animal consperges suffumigabis. Vniuersis quadrupedibus remediũ præstat ista suffumigatio, curat atq; morbis resistit.

Remedium contra omnes morbos. Ca. LXXV.

ADuersus uniuersas infirmitates & morbos equorũ uel boũ, ubi primũ cœperint ægrotare potio ista succurrit: Radix scyllæ, radices populi, quæ græce appellatur rhamnos (nã est fuscior & nubellula) & sales cõmunes quãtũ sufficit mittes in aquã, eãq; aĩalibus usq; ad sanitatẽ dabis in potu. Quod si desperatas ualetudines præoccupare uolueris, ne unq̃ accidãt aĩalibus tuis, incipiẽte uere hãc illis præparabis potionem, & per xiiij dies continuos dabis in potu.

Si aĩal lædatur cũ accipit potionẽ. Cap. LXXVI.

dis (salent) OStendendũ aũt est potiões ipsas oportere curatione defundi. Siqdem frequẽter euenit, ut dũ aĩalia potionãtur tußiant (sudẽt) grauiter, et tremorẽ mosculorũ oĩm patiantur, sollientes, & submisso capite se sustinere uix possunt. Q đ accidit si quando per imperitiã artis dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resilierit. unde fit & piculũ præsens. Quare obseruandũ est ne tußienti iumẽto et pendenti adijcias potionẽ, sed statim eũ soluas, paululũq; deambulet, & magis ei alia potione subuenias: aquæ tepidæ oleũ rosatũ cõmisces & agitas, & per os sæpius dabis. Pusca quoq; puleiata nares eius souebis, & emendabitur culpa. Obseruandũ quoq; est, ut subtracto hordeo, & negato potu digerit animal potiones.

Si aĩal mordeatur à uenenatis bestiolis. Ca. LXXVII.

Plerunq;

PLerumq; à nociuis aïalibus .i. à colubris, scorpijs, sphalangijs, & muribus cæcis aïalia feriuntur, & in periculũ ueniunt. Cuius ista sunt signa: fastidium ciborũ, pedes trahuntur, & cũ producuntur succũbunt ad singulos gressus, per nares defluet sanies, grauedo nascitur capitis, ita ut deijciatur ad terrã, ad surgendum uel incedendũ deficiũt corporis uires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus qui percussus est ante oĩa fumigandus est succensis testis ouorũ gallinæ, quæ prius infundes in aceto, addito etiã cornu ceruino uel galbano. Post fomentũ loca ipsa scarificabis, & sanguinẽ ex his emittis, Vel certe candenti ferro comburis loca uenenata quæ pestis attigit. Obseruare aũt debes, ne aut supra articulos aut neruosis in locis in quacunq; passione unquam cauterium imponas. Adustis enim neruis uel articulis, perpetua debilitas consequetur. Sed diligenter considera, ut aut superius aut inferius pusillum quàm nerui aut articuli sunt, cũ necessitas fuerit, apponas cauteria. Animal aũt quod uenenata bestiola tetigerit expedit ut sudet et calidis coopertorijs inuolutũ deambulet, & farinã hordeaceã in cibo sumat, additis frondibus fraxineis & uitibus albis. (credo) In plaga aũt mel atticum uel cyminũ in uino ueteri mixtum calefactũ oportet imponi. Nõnulli stercus suillum recens & mel atticũ cum uino miscent, et calefactum quasi cataplasma inducunt, addentes urinam humanam.

Si bustrepem aïal comederit in fœno. Ca. LXXVIII.

EQuus si bustrepẽ comederit in fœno uel in pabulo, hæc signa statim sequuntur: Venter ei inflatur, à cibis resilit, & stercora minutatim et frequenter reddit: qui statim sternendus est, et cogendus ad cursum. Post ei uena tangenda est de palato leuiter, ut sanguinẽ suũ defluentẽ transglutiat, assidue deambulet, triticum cum passo infusum & porros adferes ad cibandum. Vinum autem tepefactum cum uua passa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

Si uipera animal percusserit. Cap. LXXIX.

VIpera si momorderit iumentum, ex morsu eius pus consueuit exire. Nam si prægnans erit, totum rũpitur corpus. Ad morsum tamen uiperæ, uel sphalãgij, aut muris aranei, cõe remediũ est, terrã formicarum cũ uino miscere et dare per fauces: Vel certe de ipsa terra frequẽtiss. me

uuluã cõfricare. Ad quas causas etiã terra talparũ creditur posse prodesse. Quod si in itinere aut in locis ubi desit copia fumẽtorũ necessitas ipsa contingit, piperis grana .xxx cum sextario uini ueteris tepefacto faucibus digeres, & herbam thymũ tritam cum uino si dederis prodesse creditur. Morsus uiperæ uel cuiuscunq; serpẽtis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Præsens remedium est, si hedum uel gallum uel agnum in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum sanguine, uel corde, uel iecore uulneri apposueris, diligenterq; constrinxeris ut omne uirus educat. daturus continuo potionem: acori pontici semiunciam tritã cum uini ueteris sextario, salis triti heminã pariter misces, & tepefactum faucibus digeris. Si perseuerat tumor, uitem albam syluestrem copiose comburito, et ex cineribus eius lixiuiũ facito, & in potionem triduo ad unum sextariũ dato. Cinerem quoq; ipsum cũ aceto in modũ cataplasmatis uulneri imponito. Si nihil profecerit, cauterijs urito, usta solenniter curato. Farinam quoq; hordeaceam cũ uino & sale, oleoq; decoctam in cicatricem oportet imponi.

Si araneum comederit. Caput .LXXX.

IVmentum si in pabulo araneum comederit, hæc erunt signa: Totum corpus tumebit, sed circa auriculas, & oculos, & nares inflatio cũ indignatione maior apparet, cui hac ratiõe subuenis: De palato sanguinem tollas, eumq; exceptũ cũ sextario aceti & hemina salis miscebis, et circa plagã uel loca tumentia punges, diligẽterq; operies ut sudet. hac rõne sanabitur.

Si sphalangius percusserit. Caput .LXXXI.

SI sphalangius iumentum percusserit, his apparebit indicijs: Stat ei uetrum præ dolore, & uidebis uelle mingere, cui ista ratiõe subuenies: piperis unciam I. piretri unciam, uuæ syluaticæ unciam, terito, & cum uino ueteri per fauces dato.

De mure araneo. Caput .LXXXII.

MVs araneus pestis uenenata, & tam equis quàm bobus noxia, atq; ideo cum captus fuerit mersus necabitur in oleo, ibiq; in putredinẽ uertitur, ex quo medicamento cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel si inuentus non fuerit, cyminum tritũ cum pice liquida

quida axungiaq; miscetur, ad spißitudinẽ malagmatis coquitur, impositũq; à periculo liberat & sanat. Quod si in suppurationẽ fuerit plaga conuersa, lamina ferrea candenti aperiẽda est, & quicquid uitiosum est inurendũ, atq; ita pice liquida uel oleo curãdum. Ne aũt mus araneus aĩal mordeat, ipsum animal uiuũ de creta circundabitur, quæ cum indurauerit, suspẽditur in col lum; & non contingetur à morsu certißimum est. Aduersus morsum comprobatur, allium tritum cum nitro, & si nitrũ defuerit, cum sale et cymino permiscere, atq; ex eo puluere loca, quæ morsu contacta sunt, cõfricare. Q đ si eruperint uulnera uenenata, hordeum combustũ in puluerem rediges, & diluto aceto uulneri inspergis, & hac ratione sola curabis. dat   rus potionẽ, pollinem tritici, hordeũ, cedriam, & uini sextariũ per fauces digeres. Quod si prægnans mus araneus fuerit qui percusserit, his agnoscitur signis: Pustulæ per totum corpus exeunt, sed simili, ut supra scriptũ est, ratione curabitur.

Ad ictum scorpionis. Caput. LXXXIII.

SCorpius si iumentum percusserit, his agnoscitur signis: Genua cotrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituitæ uirides, ut accumbit uix resurget. Simili ratione curatur sicut serpẽtis ac uiperæ morsus: stercus tamen asininũ uelocius in plagam oportet imponi.

De morsu canis rabidi. Cap. LXXXIIII.

CAnis rabiosi morsus & iumentis, & hominibus exitium inferre con sueuit, usq; eo ut ipsi qui contacti fuerint hydrophobos faciat, & conuertat in rabiem: qui hac ratione curatur: Locus qui morsus est, ferreis, uel quod utilius est, cuprinis cauterijs urito, in loco tenebroso eum cõstituito. Sic etiam eum adligabis in tenebris ne quicquam uideat. Quod si canẽ ipsum occidere poteris, iecur eius decoctum dabis ad manducandum, uel detritum faucibus digeres. Fœni quoq; flores combures, & cum axũgia ueteri deteres, & ad morsum appones, salutare remedium est. Sed specialiter prodest, si radicẽ cynorhodon, id est, herbæ quæ appellatur rosa canina, effoderis, & lotam prius atq; cõtusam diligenter, siue homini siue animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamq; cum uino ueteri propinaueris quotidie ad bibẽdum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet, & imminens crimen euadet. Canis rabidi morsibus subuenit, si tres ꝫni

tri, iudaici bituminis scrupulum unũ tritum cum hemina uini ueteris tepentis triduo per os digeras. Samsuci quoq; grana uel succũ de folijs aut de cortice exprimes, & cum uino ueteri dabis in potu. Sed tunc efficax est hæc potio, si de eo samsuco dederis, quæ nõ in terra, sed in alia arbore fuerit innata.

Si stercus gallinæ animal comederit. Ca. LXXXV.

SI fimum gallinarum animal in hordeo comederit, uel fœno sumpserit, quasi à uenenatis bestijs percussum cruciatur continuo, internorum dolor & inflatio subsequitur, ad similitudinem quoq; strophi et uolutatio & tussis asperrima. Aduersus quã necessitatem, apij seminis deteris uncias 2. & cum uini ueteris sextario, & hemina mellis temperas, & per os defundis, & tam diu deambulare cõpelles, donec potio uentrem moueat. Quod si nimius dolor etiam obroboratio fuerit subsecuta, baccarũ lauri librã, nitri selibram, aceti sextarios duos, olei sextariũ, diligenter trita permisces, & ad focum calefacies, & in loco calido per triduum unges, & contra pilum diligenter fricabis, certissimum daturus ex sudore remedium. Aduersus huiusmodi casum physicum remedium experimenta docuerunt; Pullum si occideris uel gallinam, uentremq; eius crudum & adhuc calentem cum stercore suo equo uel mulo inuolutum melle digerere per fauces, optimum creditur. Tres pillulas gipsi cum uino ueteri deterere, & tepidum per os dare, eadem optime sanare firmatur. Lixiuium quoq; de arbore ulmi, uel cuiuscũq; generis ligni cinerem, dummodo bene cretum, cum oleo miscere, ac liquidum & tepidũ defundere per fauces, physicum & salutare laudatur.

FINIS LIBRI TERTII.

VEGETII RENATI ASTIS VETERINARIAE LIBER QVARTVS.

DE NVMERO ET POSITIONE ossium. Caput primum.

VMENTVM IGITVR HABET *in capite ossa duo, à fronte usq; ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta. i. molares xxiiij. caninos iiij. rapaces xij. In ceruice autem sunt spondili vij. spatulæ renũ sunt octo. à renibus usq; ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt ragulæ duæ. Ab armis usque ad brachiola duo. A brachiolis usq; ad genua duo. In genibus parastaticæ duæ. à tibia usque ad articulos duo, bases quæ appellantur numero duæ, usq; ad pumices ungulæ ossa minuta sedecim, in pectore unum, Costæ tamen in interioribus triginta sex. Item à posterioribus à (cumulari) usq; ad molaria duo, à molaribus usque ad uertebras duo, costales duo. Ab acrocolesio usque ad gambam duo, à gamba usq; ad cirros tibiales duo, minuta usque ad ungulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta.* al's(columellari)

De numero & qualitate membrorum. Ca. II.

NVnc mensuras numerũq; membrorũ oportet exponi. In palato gradus sunt xij. longitudo linguæ habet pedem semis, labrũ superius habet uncias sex, inferius uncias quinq;, maxillæ singulæ uncias denas, à cirro frontis ad nares habet pedẽ, auriculæ singulæ cõtinent uncias senas. In oculis aũt singulis unciæ quaternæ. à cirro ubi desinit ceruix usq; ad mercurium continẽtur calculi octo, Spina continet subterspatulas triginta duas, à commissura renũ (quod cumulare dicitur) usq; ad imũ muscariũ cõmissuræ sunt xij. Sagulæ longicia uncias xij. ab armis usq; ad brachiolũ uncias vi. à

brachiolis

brachiolis usq; ad genua longitudo cõtinet pedem. Ab articulis usq; ad ungulas uncias 4. In longitudinem uel prolixitatem pedes sex. Hæc eumetria equi conuenit staturæ honestæ ac mediæ. Cæterum non dubitatur in buricis minora ista, & in primæ formæ equis esse maiora.

De numero & qualitate neruorum. Cap. III.

NEruorum quoq; numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A' medijs naribus per caput, ceruicem, ac mediam spinam, usq; ad imum muscarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. Duo nerui in ceruice palmarij continent pedes quatuor. Ab armis usq; ad geniculũ nerui duo. à geniculo usq; ad basim nerui quatuor. In prioribus sunt nerui decem, in posterioribus decẽ. A' renibus usque ad testes nerui quatuor. fiunt in se omnes nerui trigintaquatuor.

De qualitate uenarum. Caput .IIII.

COnsequenter uenarum quoq; indicandus est numerus. In palato uenæ sunt duæ, suboculares duæ, in pectore duæ, de brachiolis duæ, de subcirris quatuor, de talis duæ, de coronis quatuor, de feminibus quatuor, de femoribus uero duæ, de subgambis duæ, de muscario una, uenæ matricis in ceruicibus duæ. fiunt pariter uenæ xxix.

De indicijs & ætate equorum. Cap. V.

AEtatem iumentorum ex dentibus alijs q; signis oportet agnosci, ne uelamentis imperitiæ subeamus incõmodum, uel curantes ægrotantis ignoremus ætatem. Quia sicut hominibis, ita & equis, aliud conuenit, cum iumenta sunt feruida, aliud cum senectute iam frigida. Manifestum est autem notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensiũ medij dentes superiores cadunt, quos lactantes uocant. Cum aũt quartũ annum agere cœperint, decidentibus his qui canini appellãtur, alios supponẽt. Deinde intra sextum annũ molares cadunt. Sexto anno quos primo mutauit exæquat. Septimo omnes explentur æqualiter, & ex eo cauatos habere incipiunt dẽtes, nec postea quot annorum sint scire ad fidẽ nullus potest, nisi signis alijs, quæ usus edocuit. Decimo nanq; anno tempora cauari incipiũt, & supercilia nonnunquã canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate

dentium apparet. Plæriq; adserunt, domitis et freno assuetis animalibus rugas, quæ in labris sunt superioribus computandas, ita ut ab angulo ubi cœperit morsus incipientes, usq; ad extremũ labrum perueniamus. quia annorũ numerũ, rugarum ostendit. Postremo, rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione ceruicis, pigricia totius corporis, stupore oculorũ, palpebrarumq; caluicie senectus ipsa se prodit.

De signis quibus cognoscitur patria. Cap. VI.

IN permutandis equis uel detrahendis, maximam fraudem patriæ solet afferre mendaciũ. Volentes enim charius uendere, generosissimos fingũt. Quæ res cõpulit nos, qui per tam diuersas & longinquas peregrinationes equorũ genera uniuersa cognoscimus, & in nostris stabulis sæpe nutriuimus, uniuscuiusq; nationis explicare signa uel merita. Nam ut uiliora ministeria taceamus, equestribus usibus uel maxime necessarios cõstat prælijs circeis, uel ad bellum hunnuscorum longe primo docetur utilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis. Toringos deinde & Burgundiones iniuriæ tolerantes. Tertio loco Frigiscos, non minus uelocitate quàm cõtinuatione cursus inuictos. Postea Epirotas, Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena ac uiles, armis ac bellis asseuerant cruribus. Capadocũ gloriosa nobilitas Hispanorũ par uel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores propè Sicilia exhibet circo, quamuis Aphrica hispani sanguinis uelocissimos præstare cõsueuit ad usum sellæ. Persis prouincijs omnibus præstat equos patrimoniorũ censibus æstimatos, tam ad uehendum molles & pios incessibus, nobilitate pretiosos. sequuntur Armeni atq; Saphareni, in qua nec Epirotas Siculosq; despexeris, si mores ac pulchritudo nõ deserat. Hunuscis grande & aduncũ caput, extantes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta ceruix & rigida, iubæ ultra genua pendentes, maiores costæ, incurua spina, cauda syluosa, ualidissimæ tibiæ, paruæ bases, plenæ ac diffusæ ungulæ, ilia cauata, totumq; corpus angulosum, nulla in clunibus aruina, nulli in musculis thori in longitudine magis quàm in altitudine statura, propensior uenter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præstet ipsa deformitas, animus moderatus & prudens, & uulnerũ patiens. Persis & statura, & positione à cæteris equorũ generibus nõ plurimum differt, sed solius ambulaturæ quadam

turæ quadam gratia discernuntur à cæteris, gradus est minutus et creber, et qui sedentem delectet et erigat, nec arte doceatur, sed naturæ ueluti iure præstetur. Inter colatorios enim, & eos quos totonarios uulgus appellat, ambulatura eorum media est, & cum neutri sint similes, habere aliquid creduntur ab utrisq; commune sicut probatum est. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere seuior patientia, animus superbus, & nisi labore subiugatus, assidue aduersum equitem contumax mens, tumens, prudens, et quod mirum est, in tanto feruore cautissime decoris est obseruantior, incuruata in arcum ceruix, ut recumbere uideatur in pectore.

De temporibus uitæ. Cap. VII.

AEtas longæua Persis, Hunnicis, Epirotis, ac Siculis: breuior Hispanis ac Numidis. Frequens opinio est Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod usq; adeo naturæ beneficio ægroti cõualescant, ut eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. Nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius uiuunt, si ex aëre uenientibus medela non desit. Spadonibus tamen inter authores constitit sanguinem de matrice nunquam, nisi forte ex nimia & extrema necessitate, tollendum: propterea quod caloris maximã partem cum testibus amiserunt. De palato tamen si non impediat negligẽtia, omnibus propè mensibus tam spadonibus, quàm testiculatis, minuendus est sanguis. Admissarij uero si cohibeantur à uenere, ubi dematricati fuerint, cæcari sæpe dicuntur. Quamuis eo anno quo admissum faciunt, non sit eis uena laxanda, ne generationi intentum corpus cura geminæ necessitatis exhauriat. Studiosis equorum, quæ cura stabuli, qui alimentorum cultus, quæ obseruatiõis sollicitudo præstanda sit, primus ac secundus indicat liber. Nũc decursis omnibus his, quæ huius artis doctrina possidet, ad compositiones necessariarum potionum medicamentorumq; descendimus, in quibus & explorata congessimus, & ea quæ non tam ad utilitatem curandi, quàm ob caritatem emendi Mulomedicorum cupiditas instauerat submouimus. Constat namq; non tam multis neq; pretiosis speciebus, sed paucis, et ad causam de qua agitur accommodis posse sanari. Primum igitur ut pinguia sint iumenta tam in currilibus quàm in sellaribus decet, deinde ut sana permaneant, post ut ægrota curentur, confectiones (ut dictum est) medicaminum proferemus

electas ex authoribus multis, de experimentis manifestißimis approbatas.

Potio ad reficienda animalia. Ca. VIII.

TRaditur Chiron ad reficienda iumenta uel curanda, hanc ædidiſſe potionem, qua internos extergeat morbos, qua tußim reprimat, uulſos ac tußicos curet: Ptiſanæ ſextarium, lini ſeminis heminam, croci unciã unam, inteſtinum porcinum recens, quod longanonem uocant, prius diligenter lotum, uel acronem; quæ ſi in præſentia forte non ſuppetunt, hedinum caput cum pedibus & inteſtinis ac uentre, & diligenter quaſi ad hominum uſus curatum, in cacabum mittis, addes ſuperioribus hyſſopi faſces duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices uiginti, rutæ faſciculum unum, baccarum lauri ſextarium unum tritum, dactylos uiginti, allij purgati capita tria, ſepi caprini uncias ſex, pulegij ſicci faſciculum. Quæ omnia trita decoquis in aqua ciſternina uel cœleſti, donec liquefacta carne defluant oſſa: ſed aquam ſæpius adijcies, ne medicamentum uſtura conſtringat. Sed cum ſpiſſum uideris, colabis, abiectisq; excrementis & oßibus, tracanti uncias tres pridie calida infuſas ut inturgeſcat & ſolui poßit, adijcies, paßi ſextarios tres, oua cruda ſex, olei roſatij oua plena ſex, butyri reſoluti uncias tres, anagallici uncias tres, amili uncias tres, puluerís quadrigarij uncias tres, lomenti fabæ .i. farinæ ſextarium: hæc omnia ita temperabis, ut per cornu defluant, & ſextarios ſingulos ieiunis animalibus per triduum dabis. Et ſi uolueris ſeptem diebus interpoſitis repetis & das à capite potionẽ. Iumenta à morbis uindicat & cuſtodit: Gentianæ, ariſtologiæ rotundæ, myrrhæ trogloditis, raſuræ eboris, & baccarum lauri æquis ponderibus puluis immixtus, ex quo grade cochleare plenum ſumis, Addes hyſſopi triti ſcrupulos quatuor, mellis uel paßi uncias tres, uini ſextarium, giſni reſoluti paſtillum unum, poſt curſum ſiue poſt laborem conditi bene (piperati) heminam adijcies, æſtate roris uel abſynthij tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æſtu animal fatigatur, puſcam cũ pulegio trito miſces, naréſque & faciem confouebis, oua quoque trita cum hemina uini ueteris optimi faucibus infundis, ut per oui refrigerium uini uirtus accreſcat. Maciẽ languoremq; depellit, ſi ſemiunciã ſulphuris cũ myrrhæ ſcrupulis 4. in puluerẽ reſolutis ouũ crudũ et uini ueteris ſextarius addatur, frequẽterq; p fauces detur. als (præparati)

Diapenton est (ut supra retulimus) necessariũ pluribus causis ac morbis, & semper diligenti cofectione seruandum. Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ, rasuræ eboris, & baccarum lauri, de recentibus speciebus in unũ redactis minutissimus puluis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cũ tribus uncijs mellis, & aquæ tepidæ sextario, in qua radices iunci, & apiũ sufficiẽs decoctum fuerit, per os dabis, ita ut triduo similiter cura procedat. Idem puluis si ultra cochleariũ cũ sextario uini ueteris, & olei uiridis hemina detur, animal à quibuslibet uenenis, uel serpentũ, aut bestiolarũ morsibus liberat. Cui si piperis atq; pulegij, necnon etiã cymini pulueris aliud cochleare addideris, & cũ uini ueteris sextario dederis, omne frigus expellit.

Ad tussim & uulsos. Caput .IX.

T*Vssim quoq; insanabilem curat cũ hemina passi, & tribus uncijs olei & ouo crudo, si per triduũ defundis faucibus, addito fabæ polline, & fœnugræco binis cochlearibus. Præterea ualde tussientibus prodest, fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, sepi caprini unciæ 3. allij purgati capita 3. decocta cum succo ptisanæ, data per triduũ. Quo medicamento ualidius creditur: ficus siccæ pondera 2. fœnigræci sextariũ, tracanti unciã, pridie in calida infusa, anagallici unciã, rutæ uiridis fasciculũ, apij fasciculos tres, pariter in aqua diutissime decoques, & faucibus per triduũ defundes. Curare etiã uulsos creditur, si septẽ uncias cineris mũdissimi colligas, addasq; olei uncias tres, bulbos tritos vij. anagallici unciã, butyri unciã, sepi caprini unciã, mellis uncias 3. plantaginis uiridis tritæ uncias 3. passi heminã, ptisanæ uel lini seminis heminã: quæ ita temperata ut per cornu defluant, per triduũ, uel ut necessitas cogit per plures dies, ieiunis singulos sextarios dabis. Desperatam tussim sæpe curauit potio uilis ac facilis: pulueris ex faba uncias sex, pulueris ex fœnigræco uncias sex, enulæ tunsæ siccæ pulueris uncias 6. pulueris anagallici tũsi uncias 3. butyri uncias 6. quæ omnia cũ tribus boni uini sextarijs additoq; passi sextario uno semis, pariter agitabis, & uni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os dabis, donec omnẽ ebibat potionẽ. Curã quoq; nõ parũ profuisse experimenta docuerũt, hac ratione compositã: fabæ frixæ sextariũ sine sale decoques, addesq; sepi hircini resoluti uncias 3. butyri uncias v. in mortario deteres uniuersa, Præterea fœnigræci sextariũ bene purgatũ*

feruere facies, primamq; aquã inter initia feruores effundes, addesq; aquæ se xtarios v. pinguißimas caricas xx. & liquiritiæ uncias 4. pariter decoquas donec aqua ad tres sextarios redigatur, in mortario deteris fœnigræcũ, liqritiam & caricas, miscesq; cũ faba, supfundis etiam calidã in qua caricæ cũ cæteris coctæ sunt; cõparatisq; oĩbus si liquor spißior fuerit, tantũ paßi addis ut per cornu facile poßit exire. diebus plurimis ex eo per os singulos sextarios tußientibus dabis.

Ad coſſos, uermes, uel tineas. Ca. X.

COssos, uermes, uel tineas, cæteraq; animalia uentris extinguit, si heminã cineris ex oliuæ ligno arido collecti, cũ hemina olei viridis p triduũ dabis ad cornu. Alia quoq; confectio, sed quæ sæpe mortiferã liberat paßionẽ: pulueris santonici, itemq; absynthij pontici, necnõ lupini crudi, & herbæ centaureæ, & erui pollinis, et seminis raphani binas uncias mittis, addisq; cornu ceruini unciã, sinopidis pontici pastillos tres, opopanacis semiunciã, uini tenetani uel alterius austeri sextarios 2. olei uiridis sextariũ, quæ tepefacta ita aĩali defundis, ut per os cornu accipiat, in cliuo constitutũ, quatenus succus facilius ad interiora pueniat. Postero die idem aĩal pronum constituatur in cliuo, & per clysterẽ illius tepidæ potionis sextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex utraq; parte iniecta potio, coagulare qđ appellatur, poßit infundere, in quo illæ noxiæ bestiolæ cogũtur, & pertuso uẽtriculo excruciata doloribus aĩalia pereunt. Est et tertia confectio nõ minus ualida; Radicis capparis siculi, uel baccas cũ folijs ad unã librã deteris pariterq; cõmisces, addisq; aceti sextarios 2. Quod medicamentũ interdũ per os (sicut superius dictum est) interdum per intestinũ inijcis animali, ut internos hostes potionis austeritate consumas.

Aduerſum omnia genera morborum. Ca. XI.

ADuersum oĩa genera morborũ salutaris confectio præparãda est, ut inter ipsa initia ex cõditis poßit occurri. (Causa) enim medicinæ quærenda est: Myrrhæ librã, thuris masculi librã, mali punici corij tun si lib. pipis uncias 3. croci uncias 3. acatiæ rufæ selibrã (cathimiæ) butrotis selibrã, resinæ ustæ selibrã, absynthij pontici selibrã, pulueris serpilli selibrã, betonicæ selibrã, centaureæ selibram, sagapini selib. saxifragæ selib. peucedani selib. aľs (Cassa etc.) aľs (casmiæ)

ni selib. quæ omnia bene tunsa & cribrata in mellis optimi 3. sextarijs misces, et ad carbones leuiter paululũ coquis, post in uase stagneo uel uitreo condita seruas, ex qua confectione morbidis si febriunt ad diẽ singula cochlearia maiora cumulata cum hemina aquæ tepidæ & olei floris tribus uncijs dabis. Quod si absq; febre sunt morbidi, uel conualescere etiam cœperint, cum uino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. quàm ualidißimam & approbatam noueris potionem.

Confectio suffimentorum salutaris. Cap. XII.

SVffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat dæmones, submouet morbos. Odor nanq; fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad ulcerum omnes recessus, ac curat sæpius loca quæ potiones non potuerunt curare. Etiam in hominibus suffimentorum uapor præcipue sequitur. Deniq; desperatos & periculosißimos morbos, aut sicut Mulomedici adserunt, non ex pabulo aut aquarum uitio, sed aëris corruptione descendẽtes. Et ideo facilius languorem quem pestilens morbus ingeßit, suffimenti salubris huius curat adflatus. Ac talis compositio suffimentorum: Sulphuris uiui librã, bituminis iudaici librã, opopanacis unciã, galbani selibrã, castorei selibrã, (ciceris) crudi selibrã, albitis selibrã, salis armoniaci unc. 3. rasuræ cornu ceruini unc. 3. sinopidis unc. 3. gagatis fociæ unc. 3. lapidis gagatis unc. 3. lapidis ematitis unc. 1. lapidis sideritis unc. 1. lapidis argeritis unc. 1. caballiones marinos 7. stellas marinas 4. pallas marinas 7. caudas marinas 7. ungues marinos 7. uuæ marinæ unc. 3. modullæ tedæ pineæ põdera 3. cedriæ pond. 3. picis liquidæ pond. 3. ossa sepiæ 7. hæc siccata piter deterũtur atq; miscẽtur, ex qbus unũ cochleare, cũ opus fuerit, uiuis carbõibus aspergis, et coopto capite, ut fumũ p os naresq; suscipiat aĩal suffis. Qđ suffimentũ præter curam iumentorum, sanat incurrentes hoĩm paßiones, grandinemq; depellit, dæmones abigit & laruas.

als (æris)

Compositio pulueris quadrigarij. Ca. XIII.

QVadrigariũ puluerẽ uocãt, q ex diuerso pigmentorũ genere mixtus et p se adiuuat aĩalia, et alijs potionibus pro modo uel curatiõe miscetur. Huius Chiron talẽ cõpositionẽ saluberrimã credit: Tracanti põdera 3. aloës unc. 6. myrrhæ unc. 6. et ℈ 1. costi unc. 1. et ℈ 1. armoniaci un. 1. & scrup

& 31. caßiæ unc. 1. & 7. gentianæ lib. 1. aristologiæ lib. cētaureæ lib. betonicæ lib. saxifragæ librā, samsuci lib. opij lib. abrotani lib. eupatorij unc. 6. cardamomi unc. 6. folij unc. 3. spicæ nardi unc. 3. spicæ celticæ unc. 6. asari lib. dauci unc. 3. castorij unc. 6. opopanacis unc. 6. galbani unc. 6. strutij unc. 6. panacis radicis unc. 6. ligritiæ unc. 6. absynthij fasces 3. succi herbæ peristerei siccæ et cribratæ unc. 5. hæc oīa pariter cōteres, et diligentißime in uase uitreo uel stagneo seruabis. Pelagonius uero quadrigarij pulueris eiusmodi cōposuit cōfectionē: *Cinnamomi, spicæ syriacæ, spicæ indicæ, croci siculi, myrrhæ troglo ditis, scieni, pipis nigri, piperis longi, mannæ croci, betonicæ, catiæ nigræ, trixaginis, folij, nardi lentici. i. cepe indici, nardi, storacis, acori pontici, thuris masculi, irisillyricæ, thymi cretici, pipis albi, calami aromatici, acori pōtici, petroselini, mānæ croci, mali terreni, gētianæ, rosæ aridæ, caßiæ fistulæ, enulæ; oīa æquis ponderibus pro modo aialiū misces, conteris, cribras, in pixide uel uitreo dolio cōdis, et cū opus fuerit, singula cochlearia, uel amplius, si uires patiūtur iumentis singulis dabis, addito uino et oleo. Interdū alijs potiōibus misces, si ratio artis uel cura mādauerit.* Absirtus quadrigariū puluerem hac ratione cōposuit; *Foliū, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanacis radix, caßia nidafantis, caßia marmalitis, caßia nardina, irisillyrica, apij semen, malum terræ, peucedanū, sauina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, thus masculum, gessemantium, malum punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristologia longa, amomum, calamum syriacum, herba artemisia; hæc omnia pro numero animalium præparas æquis ponderibus intermisces & tundis, cribrásque, & seruabis, aduersus paßiones usurus.*

Compositio Caustici. Cap. XIIII.

CAusticum humectata siccat, laxata constringit, luxata parat, læsa cōfirmat. Huius Chiron talem compositionem demonstrat: *Bituminis iudaici pondera duo, bituminis apollonij pondera duo, mannæ thuris uncias sex, bdellij arabici uncias duas, medullæ cruinæ pondera duo, propulei uncias duas, galbani uncias duas, guttæ storacis uncias duas, ceræ communis pondera duo, resinæ cabialis libram unam, uisci italici uncias 3. apoximæ unc. duas, succi hyssopi unc. 2. guttæ armoniacæ unc. 2. picis*

brittiæ

brittiæ librã. Pelagonius causticũ, quod suffusiones uesicasq; siccaret in genibus uel articulis, hac ratione cõposuit: Ceræ punicæ librã, resinæ pondera duo & semis, galbani uncias 3 asphalti iudaici pondera 2. myrrhæ secũdariæ pondera 2. bituminis librã, armonici uncias 6. costi uncias 6. Verũ cætera decoquis in cacabo fictili nouo, qui cum refrixerit, addis asphaltum et armoniacum et costũ pro mẽsura, qua scriptũ est, tritum ad modum farinæ, & agitabis, & iterũ coques ut sit una substantia, quo uteris aduersum uenas & uesicas & suffusiones, quæ nascũtur in genibus, aut in tibijs, aut inter nodos, aut in articulis, usq; eo ut ossulaginem curare credantur. Malagma quoq; causticum hac uoluit ratione componi: Picis pondera duo, ceræ pondera 2. galbani uncias 6. resinæ librã, adipis taurinæ pondera 2. bdellij uncias 7. thuris pollinis uncias 3. resinæ terbentinæ uncias sex, uisci pondera 2. glutis uncias 3.

Absirtus huiusmodi causticum hac ratione composuit, glandularis resinæ frixæ uncias 3. picis duræ uncias 3. bituminis iudaici uncias 3. euisci uncias 3. galbani uncias 3. bituminis græci uncias 3. hæc omnia in uino decoquis. Bitumen uero contundis & superimmittis.

Compositio malagmæ. Ca. XV.

Compositio malagmæ ad tumores duros & ueteres: Galbani uncias duas, resinæ librã, armoniaci selibrã, picis britiæ selibrã, ceræ librã, olei quod temperare possit. Item malagma ad tumores duros & ueteres. Galbani libras 2. armoniaci selibrã, resinæ terbentinæ selibrã, opopanacis librã, storacis libram, ceræ rufæ librã, bdellij lib. piperis albi unc. 1. baccæ lauri lib. piperis lõgi unc. 1. picis britiæ selib. olei irini quantũ sufficit.

Compositio Collyrij fistularis. Ca. XVI.

Collyrium fistulare, quod conficitur ut mittatur in fistulas uulnerum quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur aũt ad mensuram ipsius fistulæ, ut cũ immissum fuerit eadẽ possit implere, ut celerius iã consumpta duricia, caro uiua ducat solidam cicatricẽ: Misi librã, feculæ lib. eruginis lib. calcitis librã, cymini uncias sex, teres cũ aceto, et collyria facies.

Item aliter componitur collyrium fistulare: Misi, eruginis, calcitis, lib. singulas, mellis unc. sex (zungitis) pondera 2. coquas ex uino ueteri, pastillosq; inde facies fistulis inserendos.

dis (lactis)

Compositio

Compoſitio malagmæ crudæ. Cap. XVII.

CAlcis uiuæ libras 2. ſinopidis alexandrini librã, ficus ſiccæ uncias 6. axungiæ quantum ſufficit, immiſces, contundis, & uteris.

Compoſitio ſyncriſmæ. Ca. XVIII.

CEræ rufæ pondera duo, reſinæ frixæ pond. 2. olei laurini librã, ſepi taurini librã, axungiæ libram, medullæ ceruinæ lib. olei cyprini, eruginis, hyſſopi, axungiæ ueteris libras ſingulas: hæc omnia pariter ad carbones decoquis & uteris.

Compoſitio Traumatici. Cap. XIX.

TRaumaticum medicamentũ curationi uulnerũ ualde cõuenit. Nã abſumpta putredine, uiuã carnẽ ad ſanitatẽ reducit. Huius talis eſt compoſitio: Miſi librã, calcitis pondera 2. eruginis librã, pariter colabis, & ſupra tegulam in ignẽ pones, et coques ut rubeũ fiat. Poſt in mortario teres, & ad ſimilitudinẽ farinæ puluerẽ facies. Deinde duos ſextarios mellis in olla noua coquis cũ uino, & cũ feruere cœperit, puluerẽ ſupraſcriptum agitabis, & pariter decoques, refrigeratoq; ad cancromatas plagas, ad famicem & cicatrices reducendas uteris. Traumaticum quoq; hac ratione componitur: Miſi, cathimiæ, aloes (acori) libras ſingulas, eruginis libras 2. calcitis librã, mellis lib. 2. in olla noua decoques, refrigeratoq; uteris.

Compoſitio malagmæ Baſilicæ. Ca. XX.

MAlagmæ quoq; iſtiuſmodi compoſitio approbata eſt: Mellis librã, galbani, ſtoracis, bdellij, piperis albi ſingulas libras, armoniaci pondera duo, medullæ ceruinæ, baccarũ lauri añ libram, thuris pollinis uncias 2. ſepi caprini uncias 1.

Compoſitio alia malagmæ. Cap. XXI.

MAlagmæ quoq; medicamentũ hac ratione componitur: Armoniaci uncias tres, ceræ librã, nitri floris unc. 2. reſinæ terbẽtinæ põdera duo, ſtoracis uncias 3. baccarũ lauri unc. 6. olei cyprini unc. 3. olei laurini uncias 3. medullæ ceruinæ unc. 6. olei roſati uncias 3. adipis anſerinæ uncias 6. hyſſopi unc. 4. adipis ceruinæ unc. 6, opopanacis unc. 6. piperis albi unc.

bi uncias 2. galbani uncias tres, axungiæ ueteris libram, aceti acerrimi hemi nam, thuris masculi uncias 4.

Compositio prima anacollimatis. Ca. XXII.

ABsirtus compositionē anacollimatis eiusmodi composuit & prodidit: Floris nitri sextariū, opopanacis uncias tres, croci siculi unc. 2. pipis albi unciā, pollinis thuris unc. 3. cochleas cōtusas x. bulbos xx. auellanas xx. quæ omnia contusa & permixta, si aceto temperaris, diuulsa coniungis. Efficacius tamen est, si locis dolorosis emissum sanguinē ipsius animalis addideris. Compositio syncrismæ. Storacis uncias 4. armoniaci unc. tres, medullæ ceruinæ unc. 2. olei glaucini unc. 6. olei cyprini unc. 3. seui taurini unc. 3. resinæ terbentinæ uncias 4. adipis ursinæ uncias 3. adipis leoninæ uncias 4. propulei unc. 3. olei ueteris uncias 6. axungiæ ueteris librā, olei sauirensis lib. opopanacis, galbani unc. 3. hæc ad carbones lentis uaporibus decoquuntur, & unctionem saluberrimam præstant.

Compositio malagmæ crudæ. Ca. XXIII.

COmpositio malagmæ crudæ talis est: ceræ punicæ selibrā, armoniaci selibrā, bdellij unc. 3. storacis uncias 2. sagapini unc. 4. thuris pollinis unc. 6 olei ueteris unc. 4. propulei uncias 2. medullæ ceruinæ unc. 6: sepi taurini unc. 2. resinæ frixæ unc. 2. adipis ursinæ unc. 2. adipis leonis uncias 2. opopanacis, baccarū lauri añ unc. 2. olei cyprini unc. 4. gentianæ unc. tres, resinæ colophoniæ unc. 6. galbani uncias 6. Itē alia compositio malagmæ: Ceræ, armoniaci añ lib. storacis unc. 6. sagapini unc. 3. thuris pollinis uncias 3. medullæ ceruinæ unc. 4. opij hispani unc. 2. propulei uncias 4. sepi caprini uncias 6. galbani uncias 6. picis britiæ unc. 4. resinæ terbentinæ unc. 3. resinæ frixæ uncias 4. aceti acerrimi un. 4. olei lentiscini unc. 6. olei irini un. 4

Compositio malagmæ ad uligines. Ca. XXIIII.

COmpositio malagmæ ad uligines. Salis afri lib. 1. bulbi libram, sulphuris libram 1. misi libras 2. olei lib. his coctis diligenter, uteris.

Compositio malagmæ ad neruos. Ca. XXV.

SVlphuris uiui, aluminis, resinæ, picis britiæ añ lib. 1. ceræ pond. 2. medullæ ceruinæ lib. 1. hæc omnia pariter diu agitas aut uerberas.

Compositio Traumatici. Cap. XXVI.

Compositio traumatici. Gallæ unc. 4. æris usti unc. 3. corticis mali punici unc. 3. misi unc. 4. uini unc. 1. aceti unc. 3. in olla noua excoquis et uteris.

Compositio Collyriorum. Ca. XXVII.

Compositiones collyriorũ Absirti, Pelagonij, Chironisq; subiecimus. Ad album enim de oculis tollendũ & abstergẽdum Absirtus tradidit: nuces auellanas combustas donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addesq; mannæ thuris idẽ pondus, quæ diutißime trita, & melle optimo adiecto cõprehendãtur, & sic inungatur aĩal. Idem Absirtus eiusmodi collyriũ laudat. Piperis albi grana 8. mellis attici unc. 2. croci unc. 2. sepiæ marinæ (diligenter statissim) & rutæ unc. 2. balsami unc. 1. Pelagonius tale collyrium monstrat (propter). Oleũ, sal, resinam, cerusam, opobalsamũ, addito melle deteris atq; cõponis, alternis diebus inducis usq; ad sanitatẽ. Nardinũ quoq; collyriũ hac ratione composuit. Violæ unc. 1. spicæ nardi uncia semis, caßiæ, myrrhæ unc. 3. croci unc. 3. olei cyprini unc. 6. pipis albi unc. 2. cymini unc. 3. Item alia collyria cõposuit. opobalsami, croci, myrrhæ, salis hispani, lepidis, oßis sepiæ singulas uncias, cathimiæ unc. 2. afronitri unc. 1. mellis attici librã. Chiron etiã uetera glaucomata hac collyrij indicat confectione purgari. Cornu bubulini extremũ ubi solidũ est cõbures, ac thuris masculi puluerẽ, stercoris quoq; humani cõbusti & salis armoniaci pari mẽsura puluerem facies, piper longũ, ossa sepiæ, flos eruginis, uetus uinũ, crocus, ruta, pariter detrita cõmisces, addito optimo melle q̃d sufficit, & inungis. Aliud quoq; collyriũ simile cõposuit. Ossa sepiæ marinæ, crocus, myrrha, troglodytis: item sal ac stercus crocodili, hæc oĩa pariter ac diutißime deteruntur, & bene trita cernuntur, additoq; optimo melle unctionis utilitatẽ aĩalibus præstat. Licet parua & prope nulla de his, quæ diuersi authores retulerũt (prætermissent) doceamus, tamen quæcunq; uidebantur probata conscripsimus. Verum ne longior liber confusionem magis legentibus, quàm instructionẽ uideretur afferre, modũ plenum credimus faciendum. Aliud iterum uerumq; commonentes, ut diligenti cura paßionum occurratur exordijs. Nã etiam incurabiles ægritudines, si præsentes fuerint ui, medentis arte uincuntur. Inueteratas causas etiam faciles, curari sæpe nõ posse legi.

Alia quædam medicamentorum genera.

Cephalicum, *quod facit ad omnia uulnera difficilia claudenda et supplenda:* Herbæ panacis radices, thus masculum, myrrham, pollinẽ erui, rosæ folia arida bene trita et cribrata. hic puluis cõfectus difficilia uulnera claudit ac curat. Nunc etiã si melle decocto, & huic medicamẽto mixto collyriũ facias, et altis sub uulneribus fistulæ subijcias, citius supplere et sanare cogit.

Medicamentum consuetum, *in usu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies:* Eruginem, chalcitem, æris florẽ, æs ustũ; hæc bene trita et cribrata æquo pondere catastalticum faciũt, quod carnẽ supercrescentem comedendo effouet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad melliscraßitudinem, facies medicamentũ, quod facit ad omnia uulnera & cancros elympidanda, & ossa scabrosa.

Chlora medicamentum, *quod facit ad omnia uulnera complete lympidanda, uel sine difficultate claudenda:* cerã punicã, resinam terbentinã medullam ceruinam, eruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit.

Tetrapharmacum, *quod facit ad omnia uulnera elympidanda, & uelocius curanda († ualde per hoc medicamentum cataloticum)* Adipẽ taurinã, cerã, picem, oleũ. Igitur medicamentũ, quod supra dixi cataloticũ est.

Glicium, *quod facit ad omnia uulnera sordida et cancrosa:* Amurcã, salem, acetum: his mixtis quantum uolueris ad craßitudinẽ mellis uteris.

Ossoclare medicamentum, *q̃d facit ad oĩa oßicula, et († darscus quo loco factum si deijciendum uolueris)* Picem liquidam, axungiamueterẽ, eruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionẽ suprascripta purgat uulnera diligenter.

Stypticum, *quod facit ad omnia uulnera humecta, et fongos exiccandos:* Alumen scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticem de ipsa arbore. hæc oĩa trita, puluis ipsius uulneribus exiccãdis ualde prodest.

Medicamentum *quod facit ad omnia uulnera claudenda:* Absynthium, sinopidem, lepidam hæc tria bene commixta faciunt medicamentum siccum, quod ad omnia uulnera prodest.

Implectoricum medicamẽtum, *quod facit ad omnia caua supplenda:* Pollinem thuris, pollinem herbi, lepidam. hæc bene trita medicamentum

tum faciunt ad supplenda uel elympidanda uulnera.

Ad oculorum rupturas & tuniculas seruandas prodest, si fel caprinum lacti caprino misceatur, & sic penna nigra oculi inungantur. Ad oculorum album siue glaucomata sic facies: uini sextarios 4. garioflori sextarium unum, mellis uncias 4. pariter decoquis et uteris. Ad(uecentẽ)ocularem percussum: Croci, myrrhæ, thuris masculi, gummi, medullæ uerueci næ, anagallici succi, mellis, cardami, binas uncias.

Syncrisma: Ceræ rufæ pondera 2. axungiæ pondera 4. opopanacis uncias 2. olei ueteris pond. 2. galbani unc. 3. myrrhæ pond. 4. armoniæ põ. 3. olei cyprini pond. 4. medullæ ceruinæ pond. 2. hyssopi pond. 2. storacis põd. 4. olei lentiscini pondera 4.

Syncrisma ad alia genera: Galbani pond. 2. opopanacis pond. 1. ceræ pond. 4. medullæ ceruinæ pond. 3. thuris masculi pond. 2. piperis albi pondus 1. resinæ terbentinæ pond. 3. storacis pond. 1. adipis anserinæ pond. semis, euforbij uncias 6. adipis leoninæ, mellis, castorei, libras singulas, olei myrrhæ lib. 2. olei lentiscini pond. 2. olei syriaci lib. 2. olei ueteris lib. 2. olei mellini pondera 2. olei storacis pond. 2. opij pond. 3.

Lipparia sic facies: Spumæ argenti pondus 1. cerusæ uncias 2. uini sextarios 3. olei pondus 1. & semis, omnia conficies, & sic uteris.

Lipparia alio genere sic facies: Spumam argenti, cerusam, thus masculum, acetum album, oleum, hæc omnia in unum conteres, & cum uino mellicrato admisces, & sic uteris.

Traumaticum sic facies: Chalcitidis pond. 1. misi pond. 1. semis, eruginis unciã 1. stercoris columbini pond. 1. adarcis uncias 3. & scrupulos 3. decoquis una, et sic uteris. Item alio genere ad flegmonas tollendas: Sinapis alexandrini unc. 6. fici afræ unc. 3. axungiæ ueteris uncias 6. aceti scrup. 3.

Item Traumaticum alio genere ad uerrucas tollendas: Floris chalcitis uncias 2. nitri uncias 2. lasari uncias 3. aceti heminã. Item alio genere ad suffraginosos: Eruginis, aluminis ãn pon. 5. herbæ syderitis, ferrariæ pond. 1. aceti acri sextarium unum.

Ad flegmonas discutiendas: Radicis, erui, axungiæ, aceti acris, linis in linteo, & sic uteris.

Causticum ad neruos crassos, uel quæcũq; in notitia sunt: Galbani, opopana

opopanacis, medullæ ceruinæ, resinæ terbẽtinæ, armoniaci, propulei, uiolæ, thuris pollinis, bina pondera, resinæ frixæ pondera 5. bituminis pond. 3. picis duræ pond. 5. resinæ pituinæ pond. 5. ceræ pond. 5. olei cerini põd. 3. incomij pond. 2. storacis pond. 2. uisci pond. 2.

Causticum *ad neruorũ dolores: Galbani, storacis, uiolæ, propulei, resinæ singula pond. colophoniæ uncias sex, resinæ terbentinæ pond. 6. opopanacis pond. 1. thuris pollinis, hyssopi, armoniaci, baccæ lauri singula pond. picis britiæ pond. 1. et semis, uini (inei) pond. 1. semis, resinæ bituminis pond. 1. hæc omnia in uno cacabo coques, in linteolo induces calida.*

Malagmam cocticam *sic facies: Ceræ albæ, galbani uncias singulas, resinæ terbentinæ pond. 2. adipis taurinæ pond. 3. hyssopi pond. 2. bdellij pondus 1. semis, irisillyricæ pond. 2. adipis anserinæ pond. 1. hæc omnia decoquis & uteris.*

Malagma ad neruorum dolorem, *Ceræ unc. 6. adipis ceruinæ unc. 3. galbani, piperis, armoniaci, resinæ terbentinæ uncias ternas, tracãti uncias 5. singula contundis, permisces, & uteris.*

Malagma ad neruos uexatos, *Mentæ, galbani, rubricæ, storacis, uiolæ añ pond. 6. similaginis pond. 4. hæc omnia cum similagine & uino decoques in cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & uinũ in unũ permiscebis, inlinis in linteolo, & alligabis feruentia.*

Malagma ad tumores *sic facies; Ceræ uncias 6. adipis ceruinæ uncias 3. galbani uncias 3. uiolæ, piperis albi uncias ternas, armoniaci unciam, resinæ terbentinæ unc. 3. storacis unc. 3. gentianæ unc. 1. singula contundis, postea permisces in uino, & sic uteris.*

Emplastrum, *Ceræ uiridis pond. 1. et semis, olei cyprini unc. 9. olei myrthini uncias 2. adipis anserinæ uncias 2. thuris pollinis unc. 2. hæc oĩa in cacabum mittis, coquis, & linteolis inlinis.*

Cerotum ad ulcera, *(strumenta) pond. 2. ceræ rufæ pond. x. olei myrthini pond. 6. olei ueteris põdera 8. aluminis pond. 9. olei cyprini pond. decem, calcis pond. quinq;.*

Fomentum ad tumores *siue ad duriciam quãlibet sic facies: euiscum ex uino decoctum conteris cũ axungia, & sic uteris. Si minus, herbãs sauinam cõteris, et ex rosatio concoquis, & sic uteris ad sanitatem.*

Compositio

Compoſitio ad colices, *Aſari pontici, petroſelini, fœniculi uncias ſingulas, piperis nigri uncias 2. marrubij maſ. unc. 1. abrotani unciā ſemis, mellis optimi pond. 2. coques & deſpumabis, & hæc omnia contundes et cernes, & ſic in melle commiſcebis, inde figuram facies nucis auellanæ, & ex aqua dabis, et aquæ congiū 1. in potū. Item diebus quibus eo morbo tenetur, fœniculi ſeminis cum uino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adijcies uini cibarij ſextariū 1. mittes in ampullam aut cornu, & dabis ut bibat, & cum ſagis bene munies.*

Malagma ad neruos claudos, *Sepi hircini libram, mollicidenæ ſelibram, reſinæ libram, eruginis ſelibram.*

Compoſitio ad genua. *Aceti he[...] ſalis puſillum, æris uſti ſelibram, ſinopidis quod ſatis eſt.*

Potio hyemalis. *Croci, co[...] ris maſculi, tracanti, cymini a[...] gulas, uini & olei quod ſuffic[...] omnia pe[...] ptiſanæ, cui immittis palmas xx [...] bos xxv. hyſſ[...] pes catulum breuem uiuum mittis) quem cum madefac[...] exiccabis, & adijcies olei quod ſufficit, tūc illa oīa perr[...]*

Potio æſtiualis. *Traganti, croci, abrotani, car[...] troſelini macedonici binas uncias, gingiberis unc. 1. hæc [...] dare cœperis, mittis quotidie heminas ſingulas ſingul[...] ri ſeſtiui, porela ſil gallici, thus, apiū, olei afri hemin[...] ſufficit & uteris.* Sed hæc uide lib. 1. cap. 57.

FINIS.

BASILEAE. ANNO. M. D[...] XXVIII

EXCVDEBAT IOANNES FABER

EMMEVS IVLIACENSIS